

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης με το ελεύθερο λογισμικό
Wordpress για τον Κύπριο συγγραφέα Κυριάκο Πλησή**

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΣΤΕΛΙΟΥ

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΑΡΟΥΦΑΛΛΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όσους πραγματικά ήτανε δίπλα μας και συνέβαλαν στη δημιουργία και ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας. Ξεκινώντας, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον κύριο Εμμανουήλ Γαρουφάλλου, επόπτη της πτυχιακής μας εργασίας, ο οποίος μας έδωσε τα εφόδια για την υλοποίηση της και μας εμπιστεύτηκε στο να φέρουμε σε πέρας το συγκεκριμένο θέμα. Υπήρξε πραγματικά πολύ καλή συνεργασία και καθοδήγηση. Την πολύτιμη βοήθεια τους έδωσαν και οι κύριοι Πέτρος Πέτρου και Κωνσταντίνος Παναγίδης, προγραμματιστές ηλεκτρονικών υπολογιστών, για τη δημιουργία της ιστοσελίδας στο Διαδίκτυο. Σημαντική επίσης υπήρξε η συμβολή της οικογένεια του Κύριου λόγιου Κυριάκου Πλησή. Ευχαριστούμε κυρίως την κόρη του συγγραφέα και ποιητή, κυρία Παναγιώτα Πλησή για τις συμβουλές και το απaráμιλλο ενδιαφέρον που έδειξε καθ' όλη την προσπάθειά μας για την επιτέλεση του στόχου μας. Χωρίς το πολύτιμο υλικό που μας δόθηκε δεν θα μπορούσε να γίνει εφικτή η συγγραφή της διπλωματικής μας εργασίας. Επιπρόσθετα, να δώσουμε τις ευχαριστίες μας στις οικογένειες μας. Η στήριξη και η ηθική συμπαράσταση που μας έδωσαν τόσους μήνες μελέτης, ήτανε καθοριστικής σημασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος	6
Εισαγωγή	7
1.Εισαγωγή στις Ψηφιακές Βιβλιοθήκες	
1.1. Εισαγωγικές έννοιες ψηφιακών βιβλιοθηκών	9
1.2. Ορισμοί	10
1.3. Ψηφιακές Βιβλιοθήκες και Παραδοσιακές Βιβλιοθήκες – Σύγκριση	14
1.4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα Ψηφιακών Βιβλιοθηκών	16
1.5. Δομή ψηφιακών βιβλιοθηκών	18
1.5.1. Βασικά συστατικά μέρη της ψηφιακής βιβλιοθήκης	20
1.6. Παρουσίαση Ψηφιακών Βιβλιοθηκών	23
1.6.1. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Jack London	23
1.6.2. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Μυριόβιβλος	25
1.6.3. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ευώνυμος	27
1.6.4. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ελληνομνήμων	29
1.6.5. Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λιλιάν Βουδούρη»	31
1.6.6. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού	33
1.6.7. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη «Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο-ΕΛΙΑ»	36
1.7. Ψηφιακές βιβλιοθήκες και Πνευματική ιδιοκτησία	39
1.7.1. Ορισμοί.....	39
1.7.2. Λόγος ύπαρξης των πνευματικών δικαιωμάτων.....	40
1.7.3. Άδειες περιεχομένου	42
1.8. Creative Commons	44
1.8.1. Εισαγωγή	44
1.8.2. Στόχος – Σκοπός	44
1.8.3. Χαρακτηριστικά και όροι των αδειών	46
1.8.4. Χρησιμοποιούμενες άδειες.....	47
1.8.5. Οι έξι άδειες Creative Commons	48

2.Εισαγωγή στα Λογισμικά Ανοιχτού Κώδικα

2.1. Γενικά	50
2.2. Ελευθερίες ανοιχτού λογισμικού	51
2.3. Χαρακτηριστικά ανοιχτού λογισμικού	52
2.4. Συνύπαρξη Ψηφιακών βιβλιοθηκών και Ανοιχτού λογισμικού	53
2.4.1. Πλεονεκτήματα	54
2.4.2. Μειονεκτήματα	55
2.5. Λογισμικά ανοιχτού κώδικα	56
2.5.1. Fedora	56
2.5.2. Dspace	57
2.5.3. Koha – Open Source ILS	59
2.5.4. Evergreen ILS	61
2.5.5. Greenstone	62
2.5.6. Eprints	63
2.5.7. Keystone	64
2.6. Πρότυπα μεταδεδομένων	65
2.6.1. Γενικά για τα μεταδεδομένα	65
2.6.2. Πρωτόκολλο Z39.50	68
2.6.3. Πρότυπο μεταδεδομένων Dublin Core	69
2.6.4. Πρότυπο MARC21	73
2.6.5. Πρότυπο διαλειτουργικότητας ΟΑΙ-ΡΜΗ	75

3.Μεθοδολογία

3.1. Εισαγωγή	77
3.2. Σκοπός	77

3.3. Στόχοι της έρευνας	77
3.4. Περιορισμοί της έρευνας	78
3.5. Βιβλιογραφική ανασκόπηση	79
3.6. Προβλήματα	79

4.Δημιουργία Ψηφιακής Βιβλιοθήκης με το Wordpress

4.1. Γενικά	81
4.2. Επιλογή λογισμικού για την ανάπτυξη ψηφιακής βιβλιοθήκης	81
4.3. Wordpress-Domain name	83
4.4. Επιλογή θέματος της ιστοσελίδας	83
4.5. Περιβάλλον του Wordpress	84

5.Κυριάκος Πλησής: ο άνθρωπος, ο συγγραφέας, ο εκπαιδευτικός

5.1. Βιογραφία	101
5.2. Εργογραφία	103
5.3. Αποσπάσματα από τα έργα του	105
5.4. Κριτικές - Παρουσιάσεις έργων του	140
5.5. Φωτογραφικό υλικό	150
5.6. Επιλογικό σημείωμα	155

Τελικά συμπεράσματα	156

Βιβλιογραφία	157

Ξένη βιβλιογραφία	157

Ελληνική βιβλιογραφία	158

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

	Σελ.
Εικόνα 1.1 : Συστατικά στοιχεία ψηφιακού αντικειμένου.....	20
Εικόνα 1.2 : Σύνθετο αντικείμενο.....	21
Εικόνα 1.3 : Μετά-αντικείμενο.....	21
Εικόνα 1.4 : Τα τέσσερα βασικά συστατικά μιας Ψ.Β.....	23
Εικόνα 1.5 : Αρχική σελίδα Ψ.Β. του Jack London.....	25
Εικόνα 1.6 : Αρχική σελίδα Ψηφιακής Βιβλιοθήκης «Μυριόβιβλος».....	27
Εικόνα 1.7 : Αρχική σελίδα οικολογικής βιβλιοθήκης «Ευώνυμος».....	29
Εικόνα 1.8 : Αρχική σελίδα «Ελληνομνήμων».....	31
Εικόνα 1.9 : Αρχική σελίδα «Λιλιάν Βουδούρη».....	33
Εικόνα 1.10 : Αρχική σελίδα Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού.....	35
Εικόνα 1.11 : Αρχική σελίδα Ψ.Β. ΕΛΙΑ.....	38
Εικόνα 1.12 : Το σύμβολο του copyright.....	41
Εικόνα 1.13 : Creative Commons.....	45
Εικόνα 2.1 : Τα πρότυπα μεταδεδομένων.....	68
Εικόνα 2.2 : Πεδία Dublin Core.....	74
Εικόνα 2.3 : Πεδία Marc εγγραφής.....	76
Εικόνα 4.1 : Αρχική σελίδα σύνδεσης του Wordpress.....	86
Εικόνα 4.2 : Κυρίως μενού Wordpress.....	87
Εικόνα 4.3 : Επιφάνεια εργασίας καταχωρήσεων (post).....	89
Εικόνα 4.4 : Εισαγωγή οπτικοακουστικού υλικού.....	90
Εικόνα 4.5 : Μορφοποίηση υλικού.....	91
Εικόνα 4.6 : Περιβάλλον εργασίας συνδέσμων (links).....	91
Εικόνα 4.7 : Σύνδεσμοι της ιστοσελίδας μας.....	92
Εικόνα 4.8 : Επιφάνεια εργασίας των σελίδων (pages).....	93
Εικόνα 4.9 : Δημιουργία υπερκειμένου.....	94

Εικόνα 4.10 : Εισαγωγή URL για την πρόσθεση υπερκειμένου.....	94
Εικόνα 4.11 : Παράδειγμα υπερκειμένου.....	95
Εικόνα 4.12 : Μεταφορά σε υπερκείμενο.....	96
Εικόνα 4.13 : Επιλογή θεμάτων (themes).....	97
Εικόνα 4.14 : Επιφάνεια εργασίας widgets.....	98
Εικόνα 4.15 : Επιφάνεια διαχειριστή.....	99
Εικόνα 4.16 : Επιφάνεια εργασίας των πρόσθετων (plugins).....	100

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην εποχή της πληροφορίας όπου διανύουμε, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και δειλά γίνονται μέρος της καθημερινότητας και αφήνουν το στίγμα τους στις ζωές μας. Στις νέες τεχνολογίες εξάλλου, οφείλουμε και την αξιοποίηση της πληροφορίας, αφού συμβάλλουν με τον τρόπο τους στη διευκόλυνση της εύρεσης και καλύτερης διαχείρισης τους. Η πτυχιακή εργασία που ακολουθεί επιχειρεί να πραγματοποιήσει την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών. Μέσω των νέων τεχνολογιών γίνεται η προσπάθεια ανάπτυξης μιας ψηφιακής συλλογής του συγγραφέα Κυριάκου Πλησή με απώτερο σκοπό την προσέλκυση και διευκόλυνση ολοένα και περισσότερων χρηστών.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν καταγράφονται στοιχεία και πραγματοποιείται μια εκτενής έρευνα γύρω από την επιστήμη των Ψηφιακών Βιβλιοθηκών. Παρουσιάζεται μια σφαιρική εικόνα ανάμεσα σε λογισμικά ανοικτού κώδικα και ψηφιακές βιβλιοθήκες και σε μεταδεδομένα και γίνεται λεπτομερής ανάλυση σε συγκεκριμένο ελεύθερο λογισμικό υλοποίησης ψηφιακών βιβλιοθηκών με συγκεκριμένο θέμα μελέτης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρείται η επίτευξη και η ανάπτυξη μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης ελεύθερου λογισμικού. Έχει ως σκοπό την έρευνα και ανάλυση του όρου Ψηφιακή Βιβλιοθήκη καθώς και την επισκόπηση ελληνικών ψηφιακών βιβλιοθηκών. Μελετάμε τον όρο Λογισμικά Ανοικτού Κώδικα (ΛΑΚ) ή αλλιώς Ελεύθερα Λογισμικά και επιδιώκουμε στο συνδυασμό Ψηφιακής Βιβλιοθήκης και ΛΑΚ.

Επιπρόσθετα, οφείλουμε να αναφέρουμε ότι στην πτυχιακή μας εργασία πραγματοποιείται η δημιουργία Ψηφιακής Βιβλιοθήκης Ελεύθερου Λογισμικού με θέμα τη ζωή και το έργο του Κυριάκου Πλησή, η οποία αποτελεί προσωπική ψηφιακή βιβλιοθήκη προς τιμή του Κύπριου συγγραφέα και εκπαιδευτικού.

Η πτυχιακή εργασία δομείται σε πέντε κεφάλαια. Καταγράφονται και αξιολογούνται όλα όσα έγιναν για την πραγματοποίηση του σκοπού αυτού.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης. Τι είναι μια Ψηφιακή Βιβλιοθήκη, ποια τα χαρακτηριστικά της, ποια τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της. Αφού, επιχειρήσαμε να επισημάνουμε τη χρησιμότητα τους, ακολούθως γίνεται παρουσίαση Ψηφιακών Βιβλιοθηκών τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στα λογισμικά ανοιχτού κώδικα. Αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά τους, η φιλοσοφία τους και τα γνωρίσματα που τα διέπουν. Επιπλέον, γίνεται συσχέτιση μεταξύ των ανοιχτών λογισμικών και των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Στο ίδιο κεφάλαιο, κρίθηκε απαραίτητη η παρουσίαση λογισμικών ανοιχτού κώδικα, με σκοπό να κατανοήσουμε καλύτερα την ενότητα αυτή. Μέσα σ' αυτό το κεφάλαιο περιγράφονται επίσης τα πρότυπα μεταδεδομένων και τα πρότυπα διαλειτουργικότητας. Γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των σημαντικότερων προτύπων μεταδεδομένων (Dublin Core και Marc21) καθώς και των προτύπων διαλειτουργικότητας Z39.50 και OAI-PMH.

Το τρίτο κεφάλαιο δίνει έμφαση στο σκοπό και τους στόχους της εργασίας. Γίνεται αναφορά στην όλη διεξαγωγή της εργασίας, στις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε καθώς και στους περιορισμούς που θέσαμε για ένα καλό αποτέλεσμα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, επιχειρείται μια αναλυτική παρουσίαση του Wordpress. Το Wordpress, αποτελεί το λογισμικό ανοιχτού κώδικα που επιλέχθηκε.

Τέλος, στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια γνωριμίας με τον Κυριάκο Πλησή. Μέσα από το βιογραφικό του σημείωμα, από αποσπάσματα των έργων του, από εφημερίδες που μιλούν για το συγγραφέα μας προσπαθούμε να κατανοήσουμε ποιός ήταν ο Κυριάκος Πλησής. Σ' αυτό το κεφάλαιο παραθέτουμε σημαντικά στοιχεία όπως πλούσιο φωτογραφικό υλικό, διάφορες κριτικές έργων του, μαρτυρίες από την οικογένεια του.

Το τελευταίο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα τόσο για τις ψηφιακές βιβλιοθήκες, όσο και του λογισμικού Wordpress για την ανάπτυξη ψηφιακής βιβλιοθήκης, όσον αφορά το συγκεκριμένο θέμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή στις ψηφιακές βιβλιοθήκες¹

1.1. Εισαγωγικές έννοιες ψηφιακών βιβλιοθηκών

Στην κοινωνία του σήμερα, συναντάμε συνεχώς την εξάρση της τεχνολογίας. Οι πληροφορίες, διαδέχονται η μια την άλλη και η κοινωνία γίνεται έρμαιο τους. Οι βιβλιοθήκες συνεπώς διαδέχονται την τεχνολογία με αυτό τον τρόπο και ως εκ τούτου μπορούμε να πούμε ότι η πληροφόρηση δεν είναι στάσιμη και δεν προορίζεται για τους λίγους.

Η τεχνολογία «γέννησε» τη ψηφιακή επανάσταση και ακολούθως εκατομμύρια επιστήμονες τέθηκαν στο να μελετήσουν τις δυνατότητες της ψηφιοποίησης. Ο σύγχρονος άνθρωπος υφίσταται καθημερινά έναν καταγισμό από πληροφορίες. Προκειμένου να διασώσουν, να προφυλάξουν και να αποθηκεύσουν την πληροφορία και ως εκ τούτου τη γνώση, έγιναν πολλές μελέτες γύρω από το κεφάλαιο αυτό. Δεδομένου ότι η πληροφορία κατέχει πρωταρχικό ρόλο, τόσο από πλευράς του συνόλου της κοινωνίας όσο και από πλευράς επιστημονικής, επιβάλλεται μπορούμε να πούμε η δημιουργία της σε ψηφιακή μορφή.

Η ιδέα της ψηφιακής βιβλιοθήκης ξεκίνησε από ένα μεγάλο ερευνητικό πρόγραμμα που κράτησε περίπου τρία χρόνια από το 1992 έως το 1995. Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτήθηκε από το ARPA (Advanced Research Projects Agency). Στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος, που συμμετείχαν πέντε αμερικάνικα πανεπιστήμια και η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, πραγματοποιήθηκαν πολλές ομιλίες, συνέδρια και συγκεντρώσεις γύρω από το τομέα των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Επιπροσθέτως, μέσω της συνεργασία του NSF², του APRA και της NASA αναπτύχθηκε η Πρωτοβουλία για Ψηφιακές Βιβλιοθήκες (Digital Library Initiative – DLI). Υποστήριξε ότι «οι πηγές πληροφοριών που μπορούν να προσπελάσουν μέσω του

¹ Το κείμενο βασίστηκε στη σελίδα του ΠΑ.ΜΑΚ. www.it.uom.gr/pdp/DigitalLib/introdlb.htm που όμως δεν είναι πλέον διαθέσιμη.

² NSF: National Science Foundation, ARPA: Advanced Research Projects Agency, NASA: National Aeronautics and Space Administration, DLI: Digital Library Initiative

Διαδικτύου αποτελούν συστατικά μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης. Αυτές περιλαμβάνουν βιβλία, εφημερίδες, καταλόγους τηλεφώνων, ηχητικές και μουσικές εγγραφές, εικόνες, βιντεοκλίπ, επιστημονικά δεδομένα και προσωπικές πληροφοριακές υπηρεσίες όπως κάποιες αναφορές σχετικά με τα αποθέματα μιας επιχείρησης [...]»

Εξέλιξη των παραπάνω αποτέλεσε η ανάπτυξη της έρευνας γύρω από τις ψηφιακές βιβλιοθήκες και η δημιουργία πλειάδας νέων ψηφιακών βιβλιοθηκών.

1.2. Ορισμοί

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες αποτέλεσαν και αποτελούν πεδίο έρευνας πολλών επιστημόνων και ερευνητών λόγω της μεγάλης σημασίας που κατέχουν στην επιστημονική κοινότητα και στην κοινωνία. Η συνεχής προσπάθεια και τάση στο να διατυπωθεί η έννοια της ψηφιακής βιβλιοθήκης, οδήγησε σε ένα καταγισμό ορισμών που μπορεί όλοι να έχουν κοινά χαρακτηριστικά, ωστόσο ο καθένας προσδιορίζει και κάποιο νέο στοιχείο. Δεν υπάρχουν αντικρουόμενες και διαφορετικές απόψεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπάρχει ένας απόλυτος και ακριβής ορισμός. Μέσα από την έρευνα που έγινε ακολουθεί μια σειρά από ορισμούς οι οποίοι θεωρούνται οι πιο αντιπροσωπευτικοί.

«Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες είναι οργανωμένες συλλογές ψηφιακών πληροφοριών. Συνδυάζουν τη δομή και τη συγκέντρωση των πληροφοριών, κάτι το οποίο οι βιβλιοθήκες πάντα έκαναν, στην ψηφιακή τους υπόσταση που οι υπολογιστές έχουν υποβάλει ως αναγκαία». (Lesk, pp. 341-350, 2000)³

³ Saracevic T., Covi, L., "Challenges for digital library evaluation" in D.H. Kraft (ed.) Knowledge innovations: celebrating our heritage, designing out future. Proceedings of the 63rd Annual Meeting, Washington, D.C.: American Society for Information Science.

«Ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι μια συλλογή ψηφιακών αντικειμένων, συμπεριλαμβανομένων κειμένων, βίντεο και ήχου, μαζί με μεθόδους για πρόσβαση και ανάκτηση της πληροφορίας, καθώς και για επιλογή, οργάνωση και συντήρηση της συλλογής». (Witten, pp. 1-3, 2003)⁴

«Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες είναι οργανισμοί που παρέχουν τους πόρους, συμπεριλαμβανομένου του εξειδικευμένου προσωπικού, για τη συλλογή, οργάνωση και προσφορά πνευματικής πρόσβασης, την ερμηνεία, διανομή, διατήρηση και εξασφάλιση της διατήρησης με την πάροδο του χρόνου του συνόλου συλλογών ψηφιακών εργασιών, έτσι ώστε να είναι άμεσες και οικονομικώς διαθέσιμες για χρήση από μια ορισμένη κοινότητα χρηστών ή ομάδες κοινοτήτων.» (Ομοσπονδία Ψηφιακών Βιβλιοθηκών –DLF)⁵

«Ένας ανεπίσημος ορισμός μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης είναι μια διοικούμενη συλλογή πληροφοριών, με σχετικές υπηρεσίες, όπου οι πληροφορίες αποθηκεύονται σε ψηφιακές μορφές και είναι προσβάσιμες μέσω ενός δικτύου. Ένα βασικό μέρος αυτού του ορισμού είναι ότι οι πληροφορίες είναι διαχειριζόμενες. Μια ροή δεδομένων που στέλνεται στη γη από ένα δορυφόρο δεν είναι βιβλιοθήκη. Τα ίδια δεδομένα, όταν οργανώνονται συστηματικά, γίνονται μια συλλογή ψηφιακής βιβλιοθήκης. » (William Arms)

⁴ Pandian M., B. and Sharad Kumar, Sonker and Moorthy R., Creating digital libraries : an experiment with Green Stone Digital Library Open Source Software. In Ally Sornam, S. and Geetha, V., Eds. Proceedings National Conference on Change Management in Library and Information Centers 3, Tiruchirapalli, Tamil Nadu, India

⁵ Saracevic T., "Digital Libraries: Variety of perspectives and models", Ph.D. School of Communication, Information and Library Studies Rutgers University, New Brunswick, New Jersey, U.S.A.

«Μια ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι ένα κατανεμημένο τεχνολογικό περιβάλλον που ελαττώνει δυναμικά τα εμπόδια της δημιουργίας, διανομής, διαχείρισης, αποθήκευσης, ολοκλήρωσης και επαναχρησιμοποίησης των πληροφοριών από ιδιώτες ή ομάδες ερευνητών.» (Fox)

«Οι Ψ.Β είναι ένα σύνολο από πόρους και τεχνικές δυνατότητες για την δημιουργία, αναζήτηση και χρήση αυτών. Υπό αυτή την έννοια είναι μια βελτίωση και επέκταση για τα συστήματα αποθήκευσης και ανάκτησης πληροφοριών τα οποία διαχειρίζονται ψηφιακά δεδομένα οποιασδήποτε μορφής (κείμενο, εικόνα, ήχο). Το περιεχόμενο των Ψ.Β περιλαμβάνει δεδομένα, μεταδεδομένα που περιγράφουν τα δεδομένα και μεταδεδομένα που αποτελούνται από συνδέσμους ή σχέσεις σε άλλα δεδομένα ή μεταδεδομένα.»(Borgman, pp. 227-243, 1999)⁶

«Μια Ψ.Β είναι μια βιβλιοθήκη στην οποία ένα σημαντικό μέρος των πόρων της είναι διαθέσιμο σε μορφή αναγνώσιμη από υπολογιστές και μπορεί να υπάρξει πρόσβαση σε αυτούς μέσω ενός υπολογιστή. Το περιεχόμενο μπορεί να αποθηκεύεται τοπικά ή να προσπελαύνετε απομακρυσμένα μέσω δικτύων υπολογιστών.»(Wikipedia)

«Οι Ψ.Β είναι συστήματα που παρέχουν σε μια κοινότητα χρηστών πρόσβαση σε ένα μεγάλο οργανωμένο Repository πληροφοριών και γνώσης. Η ικανότητα των χρηστών να έχουν πρόσβαση, να

⁶ Christine, B.L. (1999). What are digital library? Competing visions. Information processing and management, 35, pp. 227-243.

οργανώνουν και να χρησιμοποιούν το repository εμπλουτίζεται από τις δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας.»(Lynch)

«Οι Ψ.Β. είναι οργανωμένες συλλογές από ψηφιακό περιεχόμενο που διατίθεται δημοσίως. Μπορεί να αποτελούνται από υλικό που έχει ψηφιοποιηθεί ή από υλικό που έχει παραχθεί απευθείας ως ψηφιακό.»(Digital Libraries Initiative)

1.3. Ψηφιακές Βιβλιοθήκες και Παραδοσιακές Βιβλιοθήκες – Σύγκριση

Καλό θα ήταν να δούμε τις διαφορές και τις ομοιότητες των δύο ειδών βιβλιοθηκών⁷, των ψηφιακών σε σχέση με τις παραδοσιακές. Όπως προαναφέρθηκε με τον όρο ψηφιακή βιβλιοθήκη νοούνται οι οργανωμένες συλλογές ψηφιακών πληροφοριών – αντικειμένων που συνδυάζουν κείμενο, βίντεο και ήχο και είναι προσβάσιμες μέσω ενός δικτύου. Οι παραδοσιακές βιβλιοθήκες από την άλλη περιέχουν συλλογή από βιβλία και περιοδικά. Παρόλα αυτά συλλέγουν και μη έντυπο πληροφοριακό υλικό όπως χάρτες, δίσκους βινυλίου, DVD και βιντεοκασέτες. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι ψηφιακές βιβλιοθήκες είναι η εξέλιξη των παραδοσιακών βιβλιοθηκών. Κινούνται στο ίδιο πλαίσιο οργάνωσης και διαχείρισης του υλικού, με τη διαφορά ότι μια ψηφιακή βιβλιοθήκη έχει το υλικό της μόνο σε ψηφιακή μορφή, τη δυνατότητα να παρέχει το υλικό της σε ψηφιακό περιβάλλον και να γίνεται η διακίνηση της πληροφορίας σε ένα ευρύ φάσμα χρηστών, πέρα από τα στενά όρια μιας βιβλιοθήκης. Η πληροφορία σε μια βιβλιοθήκη δεν είναι στατική αλλά δυναμική.

Δεδομένου ότι η ψηφιακή βιβλιοθήκη κινείται σε ένα περιβάλλον ψηφιακό, μπορούμε να κατανοήσουμε ότι δεν υπάρχει φυσική τοποθεσία. Ανήκουν σε κάποιο τοπικά απροσδιόριστο σημείο σε αντίθεση με τις παραδοσιακές βιβλιοθήκες που εντοπίζονται και στεγάζονται σε μια φυσική τοποθεσία. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν πολλές διαφορές μεταξύ τους, εντούτοις δεν παύουν να έχουν τον ίδιο σκοπό, στόχο αλλά και φιλοσοφία. Μέσω της κοινής φιλοσοφίας τους, ακολουθούν τα ίδια στάδια⁸ στην οργάνωση και λειτουργία τους.

⁷ Μάργαρης, Αθανάσιος Ι. (2006). Δεξιότητες επικοινωνίας [σημειώσεις μαθήματος]. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Πληροφορικής ΑΤΕΙΘ.

⁸ <http://www.it.uom.gr/project/dl/intro.php?compare=yes>

Τα στάδια αυτά είναι:

Στάδιο 1: *Συλλογή πληροφοριών*

Στο στάδιο αυτό αναφέρονται οι τεχνικές κατανόησης, αποθήκευσης και προστασίας των πηγών πληροφοριών που θα συγκεντρωθούν ανάλογα με τις ανάγκες των χρηστών της βιβλιοθήκης.

Στάδιο 2: *Οργάνωση και αναπαράσταση πληροφοριών*

Το στάδιο αυτό, αφορά την ταξινόμηση και την σύνταξη πληροφοριών σε σημείο ώστε να είναι κατανοητές και αντιληπτές από τους χρήστες.

Στάδιο 3: *Πρόσβαση και ανάκτηση πληροφοριών*

Περιλαμβάνει την οργάνωση του υλικού, ούτως ώστε οι χρήστες να έχουν εύκολη πρόσβαση και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις τους. Μέσα στο χώρο που θα κατασκευαστεί, οι αποφάσεις που θα ληφθούν για την τοποθέτηση των πηγών, θα καθορίζονται από τα θέλω των χρηστών για την άμεση και αποτελεσματική ανάκτηση πληροφοριών.

Στάδιο 4: *Ανάλυση, σύνθεση και διανομή των πληροφοριών*

Στο τέταρτο και τελευταίο στάδιο, περιλαμβάνονται προγράμματα διάδοσης στο ευρύ κοινό, ανταπόκριση σε ερωτήσεις παραπομπών, δημιουργία περιλήψεων.

Είναι γεγονός, παρότι πρόκειται για δύο ειδών βιβλιοθήκες που αρχικά πιστεύουμε ότι έχουν μόνο κοινό σκοπό, την πληροφόρηση του κοινού, συμπεραίνουμε ότι για την ανάπτυξη οποιασδήποτε από τις δύο χρειάζονται τα παραπάνω στάδια. Αυτά τα στάδια που αποτελούν την κοινή φιλοσοφία τους, είναι άκρως απαραίτητα για τη μελέτη και τη διεκπεραίωση της έρευνα για τη δημιουργία τους.

1.4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα Ψηφιακών Βιβλιοθηκών

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι για την ανάπτυξη μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης καλό θα ήταν αρχικά να συγκεντρωθούν τόσο τα πλεονεκτήματα της, όσο και τα μειονεκτήματα.

Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό έργο που γίνεται τα τελευταία χρόνια η δημιουργία ψηφιακών βιβλιοθηκών αφού είναι εμφανές ότι βρισκόμαστε στην κοινωνία της πληροφορίας. Ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητο να εξετάσουμε αν όντως αυτός ο θεσμός της ψηφιακής βιβλιοθήκης αποτελεί σημαντικό βήμα στην κοινωνία του σήμερα.

Πιο κάτω αναφέρονται τα πλεονεκτήματα⁹ των Ψ.Β.

Πλεονεκτήματα:

- Ο χρήστης μπορεί να έχει πρόσβαση στο υλικό της ψηφιακής βιβλιοθήκης από οπουδήποτε, φτάνει να υπάρχει στη διάθεση του ηλεκτρονικός υπολογιστής και σύνδεση στο διαδίκτυο.
- Υπάρχει δυνατότητα αναζήτησης και ανάκτησης της ίδιας πηγής, είτε αυτό είναι άρθρο, είτε ηχογράφηση, είτε περιοδικό από πολλούς χρήστες ταυτόχρονα.
- Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες παρέχουν την δυνατότητα αναζήτησης και ανάκτησης πληροφοριών ανά πάσα στιγμή χωρίς περιοριστικούς φραγμούς. Η πληροφορία είναι συνεχώς διαθέσιμη από παντού.
- Υπάρχει συνεχώς ανανέωση και ενημέρωση του ψηφιακού υλικού.
- Παρέχονται διαφορετικοί μέθοδοι αναζήτησης όπως με λέξεις-κλειδί, απλή αναζήτηση, σύνθετη κ.ά.
- Η ανάκτηση της ψηφιακής πληροφορίας είναι σαφώς πιο γρήγορη διαδικασία σε αντίθεση με την αναζήτηση και ανάκτηση μιας έντυπης πηγής.
- Η ψηφιακή βιβλιοθήκη παρέχει την δυνατότητα πολυγλωσσίας. Το ίδιο άρθρο μπορούμε να το αναζητήσουμε σε διάφορες γλώσσες.

⁹ <http://www.it.uom.gr/project/dl/intro.php?compare=yes>

- Επιτρέπεται η αποθήκευση, προσπέλαση και χρήση πολυμεσικού υλικού.
- Δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας των χρηστών μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης είτε μέσω τηλεδιάσκεψης είτε μέσω από διαμορφωμένες περιοχές συζητήσεων.
- Για τη δημιουργία ψηφιακών βιβλιοθηκών, καταβάλλεται σαφέστατα μικρότερο χρηματικό ποσό, αφού δεν προϋποθέτει ανέγερση κτιρίου, ούτε αγορά εκατομμυρίων βιβλίων.
- Παρέχονται νέες μορφές πληροφορίας.
- Η πρόσβαση σε σπάνιο υλικό μπορεί να γίνει εφικτή μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή φτάνει να έχει ψηφιοποιηθεί.

Όσον αφορά τα πλεονεκτήματα βλέπουμε ότι πολλά από αυτά πραγματικά αποτελούν σπουδαία επιχειρήματα για την κατάργηση των παραδοσιακών βιβλιοθηκών. Είναι εμφανές και άμεσα κατανοητό ότι η δημιουργία τους αποτελεί σταθμό στην τεχνολογία χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και μειονεκτήματα.

Στη συνέχεια παραθέτουμε τα μειονεκτήματα¹⁰ των Ψ.Β.

Μειονεκτήματα:

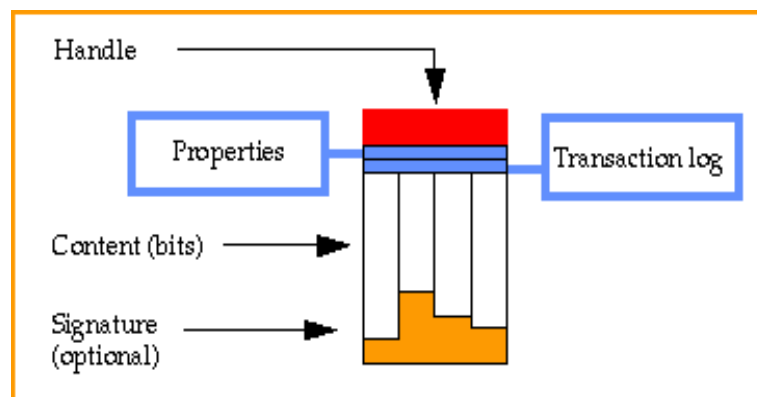
- Απαιτείται πλούσιος χρόνος από τους βιβλιοθηκονόμους για την ψηφιοποίηση του υλικού.
- Το κόστος για την εκμάθηση και εξειδίκευση του προσωπικού στα προγράμματα για την δημιουργία της ψηφιακής συλλογής.
- Σε περίπτωση κατάρρευσης του δικτύου δεν μπορούμε να έχουμε πρόσβαση σε ψηφιακή βιβλιοθήκη.
- Χρειάζεται υψηλό κόστος για την ανανέωση του ψηφιακού υλικού.

¹⁰ Μάργαρης, Αθανάσιος Ι. (2006). Δεξιότητες επικοινωνίας [σημειώσεις μαθήματος]. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Πληροφορικής ΑΤΕΙΘ.

- Με την δυνατότητα που έχουμε για την αναπαραγωγή του υλικού που μας είναι διαθέσιμο, μπορεί να γίνεται υποκλοπή πνευματικών δικαιωμάτων.
- Υπάρχουν χρήστες που δυστυχώς δεν έχουν τις κατάλληλες γνώσεις για την χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και αυτό συνεπάγεται στο να μη μπορούν να χρησιμοποιήσουν ούτε ψηφιακή βιβλιοθήκη.
- Οι εικόνες και γενικότερα το οπτικοακουστικό υλικό που διατίθεται στις ψηφιακές βιβλιοθήκες καταλαμβάνει τεράστιο χώρο στις βάσεις δεδομένων.

1.5. Δομή Ψηφιακών Βιβλιοθηκών

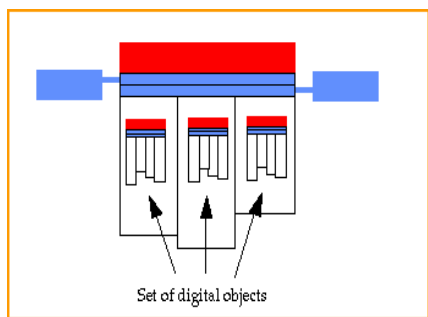
Η ψηφιακή βιβλιοθήκη απαρτίζεται από απλά αντικείμενα. Αυτά τα αντικείμενα ονομάζονται *ψηφιακά αντικείμενα* (digital objects)¹¹. Όλα τα ψηφιακά αντικείμενα έχουν την ίδια βασική μορφή και ένας τρόπος δόμησης της πληροφορίας σε μορφή ψηφιακή. Σαν αποτέλεσμα η πληροφορία αυτή είναι τα λεγόμενα *μεταδεδομένα* (metadata), τα οποία περιλαμβάνουν το κάθε ένα ξεχωριστά, ένα αναγνωριστικό τίτλο (handle). Είναι γεγονός ότι οι πληροφορίες σε μια ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι αρκετά μπερδεμένες.

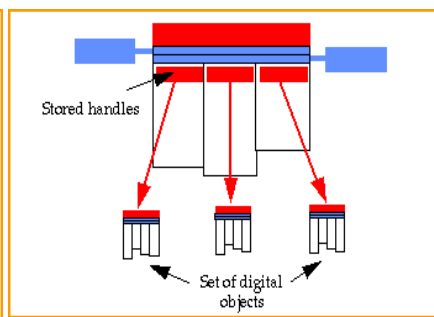
Εικόνα 1.1 : Συστατικά στοιχεία ψηφιακού αντικειμένου

¹¹ Εικόνα 1.1: Τα γραφικά είναι του W.Arms. Η εικόνα είναι διαθέσιμη στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.cnri.reston.va.us/home/cstr/arch/object.html>, τελευταία πρόσβαση 30/01/2011

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, λόγω του ότι οι πληροφορίες σε μια Ψ.Β. χαρακτηρίζονται μπερδεμένες πολλά ψηφιακά αντικείμενα ομαδοποιούνται. Με αυτό τον τρόπο γίνεται η αναπαράσταση της πολύπλοκης φύσης της πληροφορίας και η ομαδοποίηση που γίνεται ως αποτέλεσμα ονομάζεται *σύνολο ψηφιακών αντικειμένων*. Τα *σύνολα των ψηφιακών αντικειμένων*¹² σε μια ψηφιακή βιβλιοθήκη μπορούμε να τα διακρίνουμε με δύο τρόπους. Τα *σύνθετα αντικείμενα*, τα οποία στο περιεχόμενό τους περιέχουν σύνολο αντικειμένων και τα *μετα-αντικείμενα* τα οποία στο περιεχόμενό τους περιλαμβάνονται συστήματα ονοματολογίας (handles).

Εικόνα 1.2: Σύνθετο αντικείμενο

Εικόνα 1.3: Μετά- αντικείμενο

Μια ψηφιακή βιβλιοθήκη περιέχει υλικό διαφόρων τύπων και μπορούμε να το χωρίσουμε σε πολλούς τρόπους π.χ. κείμενο σε γλώσσα HTML, σε προγράμματα υπολογιστών, αντικείμενα World Wide Web κτλ. Κάθε κατηγορία περιέχει κανόνες και μετατροπές που περιγράφουν την οργάνωση των πληροφοριών σε σύνολα ψηφιακών αντικειμένων. Δηλαδή, ορισμένοι κανόνες περιγράφουν πως αναπαρίσταται μια ψηφιοποιημένη εικόνα ή φωτογραφία . Σε κάθε μια κατηγορία, οι κανόνες που περιγράφουν τα ψηφιακά αντικείμενα αφορούν τον τρόπο με τον οποίο αυτά αναπαριστούν το υλικό μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, τον τρόπο ομαδοποίησης σε

¹² Εικόνες 1.2,1.3: Τα γραφικά είναι του W.Arms. Η εικόνα είναι διαθέσιμη στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση:<http://www.cnri.reston.va.us/home/estr/arch/σετ.html>, τελευταία πρόσβαση 30/01/2011

σύνολα ψηφιακών αντικειμένων, την εσωτερική δομή κάθε ψηφιακού αντικειμένου και τα μεταδεδομένα τους.

1.5.1. Βασικά συστατικά μέρη της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης

Μια ψηφιακή βιβλιοθήκη δίνει τη δυνατότητα συνύπαρξης σε πολλά συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών. Τα συστατικά μέρη, μπορούν να αξιοποιηθούν από μια πληθώρα ηλεκτρονικών συστημάτων που συνδέονται μέσω ενός δικτύου υπολογιστών, δηλαδή το Διαδίκτυο. Μέσω αυτών των συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογισμών κατορθώνουμε να παρουσιάσουμε τα τέσσερα βασικά μέρη της δομής μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης¹³.

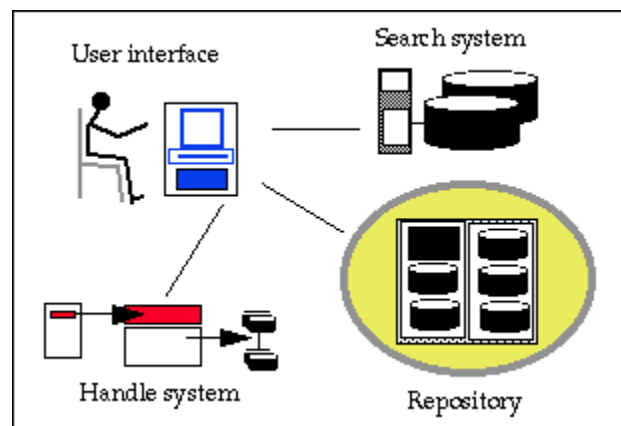
- **Διεπαφές με το χρήστη (User interfaces)**

Διακρίνουμε δύο είδη διεπαφών. Το πρώτο είναι για τους χρήστες της βιβλιοθήκης και το δεύτερο για τους βιβλιοθηκονόμους και για τους διαχειριστές του συστήματος που είναι υπεύθυνοι για τους καταλόγους. Οι χρήστες, για να έχουν είσοδο στο Διαδίκτυο με σκοπό να αναζητήσουν σελίδες, χρησιμοποιούν ορισμένους φυλλομετρητές όπως ο Microsoft Internet Explorer, ο Mozilla Firefox, ο Netscape Navigator. Μέσω του φυλλομετρητή γίνεται η σύνδεση με ορισμένες υπηρεσίες πελάτη, όπου υπάρχουν ενδιάμεσες λειτουργίες μεταξύ του συγκεκριμένου και των άλλων συντελεστών του συστήματος. Ο χρήστης, με τις υπηρεσίες πελάτη που του παρέχονται, μπορεί να πλοηγηθεί σε οποιοδήποτε χώρο αναζήτησης επιθυμεί, να αναζητήσει πληροφορίες που χρειάζεται και να ανακτήσει τα αποτελέσματα που επιζητά. Συντοίς άλλους, γίνεται μετάφραση στην πληροφορία που είναι δομημένη με ψηφιακά αντικείμενα, μεταβίβαση όρων και συνθηκών, τροποποίηση πρωτοκόλλων κ.ά.

¹³ Γαρουφάλλου, Μ. (2008). Ψηφιακές βιβλιοθήκες και μεταδεδομένα [σημειώσεις μαθήματος]. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας ΑΤΕΙΘ.

- **Αποθήκη δεδομένων (Repository)**

Οι αποθήκες δεδομένων έχουν ως σκοπό και λειτουργία την αποθήκευση ψηφιακών αντικειμένων και πληροφοριών. Σε μια μεγάλη ψηφιακή βιβλιοθήκη κρίνεται απολύτως αναγκαίο να έχει στη διάθεση της αποθήκες δεδομένων πολλών τύπων, όπως σύγχρονες βάσεις δεδομένων. Έχουν αναπτυχθεί διάφορες εφαρμογές και πρωτόκολλα γύρω από τις αποθήκες δεδομένων, το πιο διαδεδομένο όμως είναι το πρωτόκολλο πρόσβασης αποθήκης δεδομένων (Repository access protocol – RAP). Το RAP έχει τα εξής χαρακτηριστικά: ρητή αναγνώριση των δικαιωμάτων και των επιτρεπτών ορίων δραστηριότητας, και είναι αναγκαίο να γίνουν πιο κατανοητά πριν ο πελάτης αποκτήσει πρόσβαση σε ψηφιακά αντικείμενα, υποστήριξη ενός ευρέως πλαισίου διάδοσης αντικειμένων και επιπλέον μια αρχιτεκτονική με διεπαφές με τους χρήστες.

Εικόνα 1.4: Τα τέσσερα βασικά συστατικά μιας Ψ.Β.

- **Σύστημα τιτλοποίησης ή ονοματολογίας (Handle system)**

Οι τίτλοι είναι προσδιοριστές γενικού σκοπού και λόγω αυτού μπορούν να εντοπίσουν πληροφοριακές πηγές, δηλαδή αντικείμενα ψηφιακά και επιπλέον έχουν την δυνατότητα να διαχειρίζονται υλικό που είναι αποθηκευμένο σε βάσεις δεδομένων. Το CNRI είναι ένα σύστημα τιτλοποίησης το οποίο είναι ένα υπολογιστικό σύστημα που έχει στη διάθεση του μια κατανομημένη υπηρεσία καταλόγων για τίτλους πληροφοριακών πηγών του Internet. Όταν το CNRI χρησιμοποιηθεί με την αποθήκη δεδομένων, το αποτέλεσμα είναι το σύστημα

ονοματολογίας να δέχεται σαν είσοδο έναν τίτλο για κάθε ψηφιακό αντικείμενο και να γίνεται επιστροφή του προσδιοριστή της βάσης στην οποία έχει καταχωρηθεί.

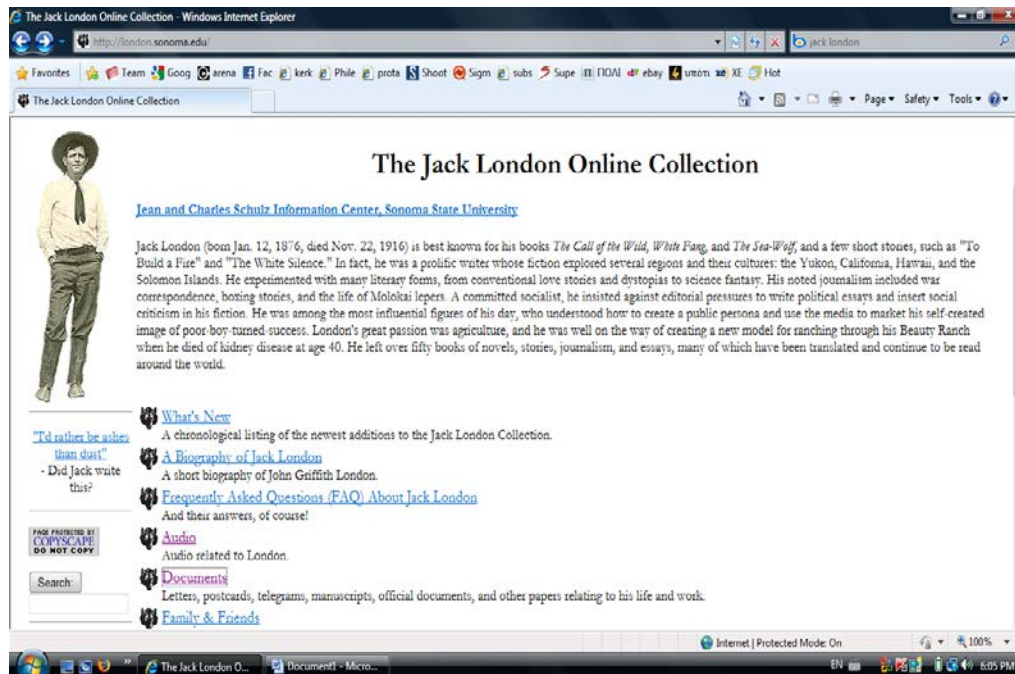
- **Σύστημα αναζήτησης (Search system)**

Είναι εμφανές και άμεσα κατανοητό για την δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, χρειάζονται ευρετήρια και κατάλογοι. Δεδομένου ότι υπάρχουν αυτά, θα μπορούμε να κάνουμε αναζήτηση και θα βρίσκουμε τις πληροφορίες που εξερευνούσαμε πριν γίνει η ανάκτηση τους από την βάση δεδομένων. Τόσο τα ευρετήρια, όσο και οι κατάλογοι μπορούν να γίνουν αντικείμενο διαχείρισης και υποστήριξης ενός ευρέως πεδίου πρωτοκόλλων.

1.6. Παρουσίαση Ψηφιακών Βιβλιοθηκών

1.6.1. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Jack London¹⁴

<http://london.sonoma.edu/>

Εικόνα 1.5: Αρχική σελίδα Ψ.Β. του Jack London

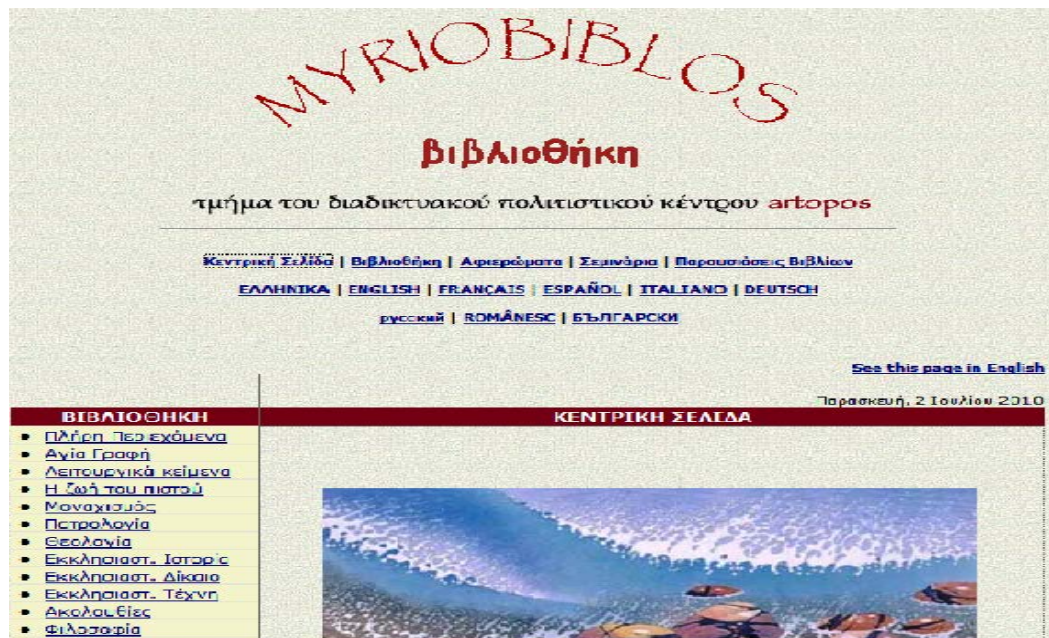
Πρόκειται για μια ιστοσελίδα που πραγματικά προκαλεί ενδιαφέρον αφού περιέχει ένα μεγάλο μέρος της ζωής και της δουλειάς του Jack London. Ο Jack London ήταν Αμερικάνος συγγραφέας που έχει στο ενεργητικό του γράψει γύρω στα 50 βιβλία. Υπήρξε από τους συγγραφείς που έκαναν τεράστια περιουσία μόνο από το συγγραφικό τους έργο. Προς τιμή του δημιουργήθηκε η συγκεκριμένη ιστοσελίδα η οποία περιλαμβάνει πλούσιο υλικό και χρήσιμες πληροφορίες όχι μόνο για το έργο του αλλά και για τη ζωή του.

¹⁴ Jack London Online Collection, διαθέσιμο στο: <http://london.sonoma.edu/>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010

Δημιουργοί της ιστοσελίδα είναι ο Roy Tennant και η Dr. Clarice Stasz καθώς επίσης χορηγός το Sonoma State University Library. Αποτελείται από πολλές κατηγορίες που περιλαμβάνουν: καινούργια στοιχεία που προέκυψαν και έχουν προστεθεί στο υλικό που προϋπήρχε, η βιογραφία του, ερωτήσεις που μπορεί να κάνουν οι χρήστες, ακουστικό υλικό σχετικά με τον Jack London, αρχειακό υλικό π.χ. τηλεγραφήματα, ιδιόχειρες επιστολές, γράμματα, υλικό δηλαδή που σχετίζεται με την ζωή και το έργο του. Επιπλέον βιογραφίες φίλων και συγγενών, φωτογραφίες, εικόνες, βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για αυτό το θαυμάσιο αποτέλεσμα και γενικότερα οτιδήποτε που μας δίνει την ευκαιρία ώστε να γνωρίσουμε τον Jack London. Μπορούμε να κάνουμε αναζήτηση με λέξεις-κλειδιά όπως οι τίτλοι των βιβλίων του. Υπάρχει η δυνατότητα για μια αναζήτηση απλή και προσιτή για όλους. Δεν μπορούμε να κάνουμε σύνθετη αναζήτηση χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η ανάκτηση αποτελεσμάτων δεν είναι επαρκείς μόνο από την απλή αναζήτηση.

1.6.2. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Μυριόβιβλος¹⁵

<http://www.myriobiblos.gr/>

Εικόνα 1.6: Αρχική σελίδα Ψηφιακής Βιβλιοθήκης «Μυριόβιβλος»

Η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Μυριόβιβλος, αποτελεί την βιβλιοθήκη της Εκκλησίας της Ελλάδος η οποία περιέχει συγκεντρωμένο όλο το υλικό σχετικά με την Εκκλησία και τους Αγίους της. Πρόκειται για μια εξειδικευμένη ψηφιακή βιβλιοθήκη που απευθύνεται κυρίως σε συγκεκριμένους χρήστες που τους ενδιαφέρουν τα λειτουργικά κείμενα, η εκκλησιαστική τέχνη, η Ιστορία της Εκκλησίας, το Δίκαιο της Εκκλησίας και γενικότερα η ορθόδοξη κουλτούρα.

Το ψηφιακό υλικό είναι διαμορφωμένο σε αλφαβητική σειρά ανάλογα με τους συγγραφείς και τα έργα τους. Για την απόκτηση αποτελεσμάτων μπορούμε να εισάγουμε τον συγγραφέα και να κάνουμε αναζήτηση. Αν πάλι δεν ξέρουμε τον συγγραφέα μπορούμε να βάλουμε τον τίτλο του έργου ή να επιλέξουμε μια από τις 18 ενότητες που περιλαμβάνονται. Μερικές από αυτές είναι η Αγία Γραφή, Λειτουργικά Κείμενα, η ζωή του πιστού, Μοναχισμός, Πατρολογία, Θεολογία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία κ.ά.

¹⁵ Μυριόβιβλος, διαθέσιμο στο: <http://www.myriobiblos.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010

Υπάρχει εικονογραφικό υλικό σε κάθε ένα από τα αποτελέσματα της αναζήτησης μας και πλήρης περιγραφή που μπορεί να περιλαμβάνει ακόμα και κριτικές για το έργο. Το κοινό, δηλαδή οι χρήστες έχουν την δυνατότητα αναζήτησης σε εννέα γλώσσες και αυτομάτως καθιστά την σελίδα ευρείας εμβέλειας. Οι γλώσσες που παρουσιάζονται είναι ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά, ιταλικά, γερμανικά, ρώσικα και ρουμάνικα.

Επιπλέον περιλαμβάνονται και άλλες κατηγορίες όπως αφιερώματα π.χ. στην Παναγία την Θεοτόκο, σεμινάρια που περιέχουν ταινίες μικρού μήκους π.χ. για την Τέχνη της Βιβλιοδεσίας και παρουσιάσεις βιβλίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εκδόσεις των βιβλίων μπορεί και να μην εκφράζουν απόψεις της Εκκλησία της Ελλάδος. Οι παρουσιάσεις, είναι καθαρά στην κρίση του αναγνωστικού κοινού αν θα διαβαστούν και αν θα σχολιαστούν από τους ίδιους.

1.6.3. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ευώνυμος¹⁶

<http://www.evonymos.org/>

Εικόνα 1.7: Αρχική σελίδα οικολογικής βιβλιοθήκης «Ευώνυμος»

Η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ευώνυμος, αποτελεί ουσιαστικά την μόνη οικολογική βιβλιοθήκη που λειτουργεί στα ελληνικά πλαίσια από το 1994 και έχει χαρακτήρα περιβαλλοντικό. Πρόκειται για μια σελίδα αξιόλογη που περιέχει πλούσιο υλικό. Το υλικό που περιλαμβάνει είναι 15.000 βιβλία, 15.000 περιοδικά, φυλλάδια, αποκόμματα τύπου, υλικά συνεδρίων, εργασίες ομάδων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, εκδόσεις Οικολογικών Κινήσεων, Συλλόγων, Δήμων, Επιχειρήσεων, Δημοσίων Υπηρεσιών και Οργανισμών, Νομοθετικά κείμενα, Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Τεχνικές εκθέσεις, ειδικά Λεξικά και Εγκυκλοπαίδειες, πανεπιστημιακές και σχολικές εκδόσεις, ημερολόγια, αφίσες, σλάνιτς, βιντεοταινίες, CD-ROM, χάρτες, γκραβούρες, φωτογραφίες και καρτ ποστάλ, παλαιά ημερολόγια, εκατοντάδες θεματικά ντοσιέ με αποκόμματα τύπου, φυλλάδια, εισηγήσεις συνεδρίων, ημερίδων ή άλλων εκδηλώσεων.

¹⁶ Ευώνυμος, διαθέσιμο στο: <http://www.evonymos.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/10/2010

Ένα μεγάλο μέρος του online υλικού, είναι στην ελληνική γλώσσα υπάρχει εντούτοις και ένας αριθμός ξενόγλωσσων εκδόσεων καθώς επίσης μεγάλο δείγμα από ξενόγλωσσα οικολογικά περιοδικά. Αξίζει να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των εγγραφών είναι καταχωρημένο σε Βιβλιογραφικές Βάσεις Δεδομένων και ανέρχονται περίπου στις 16.500. Οι θεματικές κατηγορίες που περιλαμβάνονται μέσα από τις βάσεις δεδομένων είναι:

- Ανάπτυξη - Αειφορία
- Βιόσφαιρα
- Ενέργεια
- Μεταφορές
- Ποιότητα ζωής
- Ρύπανση – Απόβλητα
- Φυσικό περιβάλλον
- Ανθρωπογενές περιβάλλον
- Διεθνείς συμβάσεις – Δίκαιο – Νομοθεσία
- Επιστήμη – Γνώση – Λόγος
- Περιβαλλοντική εκπαίδευση
- Τεχνολογία
- Πολιτική οικολογία - Κινήματα

Μέσα από τον Ευώνυμος μπορούμε να δούμε μια μεγάλη γκάμα από 30.000 εικόνες από τη χλωρίδα, την πανίδα, βιότοπους και δύο βάσεις δεδομένων, η μια με τραμ με 6.000 εικόνες από γκραβούρες, φωτογραφίες, καρτ ποστάλ, χάρτες, πίνακες και η δεύτερη με εικόνες από τον Όλυμπο με 1.200 εικόνες, φωτογραφίες, γκραβούρες, καρτ ποστάλ, χάρτες, πίνακες, κλπ.

Επιπλέον, ο Ευώνυμος σε μια προσπάθεια του ο κόσμος να ενημερωθεί σε θέματα περιβάλλοντος και γενικά γύρω από τη φύση, την οικολογία, το περιβάλλον, έχει εκδώσει πολλά βιβλία που κινούνται γύρω από την περιβαλλοντική συνείδηση του κάθε ενός από εμάς.

1.6.4. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ελληνομνημών¹⁷

<http://www.lib.uoa.gr/hellinomnimon/>

Εικόνα 1.8: Αρχική σελίδα «Ελληνομνημών»

Η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ελληνομνημών μας υποδέχεται όπως φαίνεται και από την εικόνα πιο πάνω, διαφορετικά από άλλες βιβλιοθήκες ψηφιακές. Μέσω τις αρχικής σελίδας μπαίνουμε απευθείας στο νόημα και καταλαβαίνουμε την ύπαρξη και τη σπουδαιότητα της συγκεκριμένης σελίδας. Πρόκειται για μια σελίδα η οποία περιλαμβάνει επιστημονικά και φιλοσοφικά έργα γραμμένα στην ελληνική γλώσσα, από το 1600-1821, δηλαδή του 18^{ου} αιώνα. Μοναδική σελίδα, ειδικότερα για τους ερευνητές της ιστορίας της συγκεκριμένης περιόδου αφού περιέχει πλούσιο υλικό που πολύ δύσκολα μπορούν να προσεγγίσουν αλλού.

¹⁷ Ελληνομνημών, διαθέσιμο στο: <http://www.lib.uoa.gr/hellinomnimon/>, <http://www.anthologia.gr/linkdetail.aspx?id=111>, τελευταία πρόσβαση στις 20/10/2010

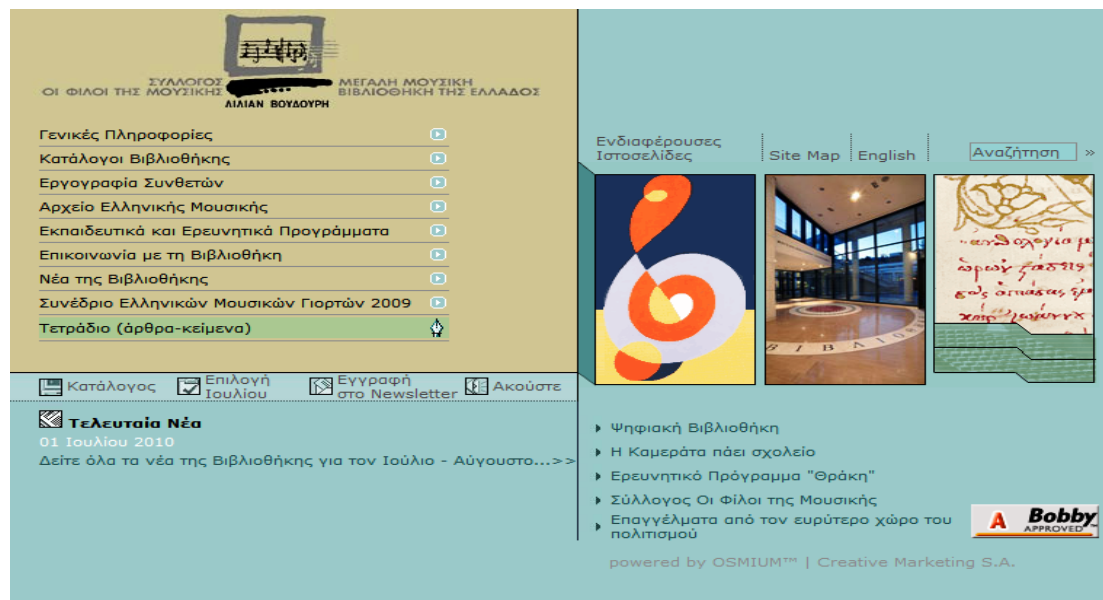
Χωρίζεται σε δύο περιοχές η σελίδα. Στην αριστερή πλευρά υπάρχει ένας κατάλογος αλφαβητικός που έχει συνολικά 67 συγγραφείς, οι οποίοι είχαν έντονη συγγραφική δραστηριότητα τον 18^ο αιώνα. Μπροστά από κάθε ένα από αυτούς υπάρχει η ένδειξη **i**. Αυτό το σύμβολο δηλώνει ότι σε κάθε συγγραφέα, έχει καταχωρηθεί η βιογραφία του μαζί με τα έργα του. Τα έργα των συγγραφέων ανέρχονται στα 162. Αν θέλουμε να επιλέξουμε ένα συγγραφέα, κάνουμε κλικ και ακολούθως στην δεξιά πλευρά της οθόνης μας εμφανίζεται ο συγγραφέας με τα έργα του που περιλαμβάνονται στη ψηφιακή βιβλιοθήκη. Σε περίπτωση που θέλουμε να δούμε κάποιο έργο του συγγραφέα κάνουμε κλικ και ανοίγεται μπροστά ένα καινούργιο παράθυρο. Από την μια πλευρά του παράθυρου υπάρχουν τα περιεχόμενα και από την άλλη πλευρά το έργο που επιλέξαμε. Είναι έργα σε μορφή του πρωτότυπου - χειρόγραφα ή αντίγραφα των πρωτότυπων που έχουν σωθεί.

Η Ψηφιακή βιβλιοθήκη Ελληνομνήμων αποτελεί μοναδική στο είδος της επειδή καθιστά το πρώτο ολοκληρωμένο εγχείρημα μικροφωτογράφισης, ψηφιοποίησης και ηλεκτρονικής ταξινόμησης ενός σπάνιου διασπαρμένου υλικού.

1.6.5. Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος¹⁸

Λιλιάν Βουδούρη

<http://www.mmb.org.gr/>

Εικόνα 1.9: Αρχική σελίδα «Λιλιάν Βουδούρη»

Η Μουσική Ψηφιακή Βιβλιοθήκη «Λιλιάν Βουδούρη» αποτελεί μια θαυμάσια σελίδα αποκλειστικά για την μουσική. Έχει ως στόχο να προσφέρει σε κάθε λάτρη της μουσικής επιστημονική πληροφόρηση. Παρέχει χρήσιμες πληροφορίες γύρω από την ελληνική μουσική είτε είναι αρχαία, είτε είναι βυζαντινή, είτε είναι δημοτική ακόμα και ρεμπέτικη μουσική. Η συλλογή μπορεί να εστιάζεται στην ελληνική μουσική, αλλά περιλαμβάνει εντούτοις και υλικό γύρω από τις μουσικές παραδοσιακών πολιτισμών ανά τον κόσμο, και τη μουσική τζαζ.

Η συλλογή της Βιβλιοθήκης, αυξάνεται κάθε χρόνο σταδιακά, διαθέτει πάνω από 63.000 τίτλους σε βιβλία και παρτιτούρες, 22.000 τόμους σε μορφή μικροφίλμ, 400 τίτλους περιοδικών, 10.000 ηχογραφήσεις και πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό. Επιπλέον, 150 ηλεκτρονικές

¹⁸ Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λιλιάν Βουδούρη», διαθέσιμο στο: <http://www.mmb.org.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010

εκδόσεις και πολυμέσα, σπάνιες εκδόσεις, προγράμματα συναυλιών καθώς και πολυάριθμα χειρόγραφα. Υπάρχει πρόσβαση σε online Βάσεις Δεδομένων, σε μουσικολογικά λεξικά,, βιβλιογραφικές πηγές κ.ά.

Οι τρόποι και τα μέσα που προσφέρονται από την Βιβλιοθήκη για την επικοινωνία της με το αναγνωστικό κοινό είναι¹⁹:

- οι ανοιχτοί ηλεκτρονικοί κατάλογοι με όλο το υλικό,
- η παροχή πρόσβασης μέσω της ιστοσελίδας στους ενδιαφερόμενους ανά τον κόσμο,
- η online επικοινωνία που προσφέρεται ,
- οι μουσικολογικές υπηρεσίες της
- τα προγράμματα που προσφέρει τόσο εκπαιδευτικά, όσο και ερευνητικά.

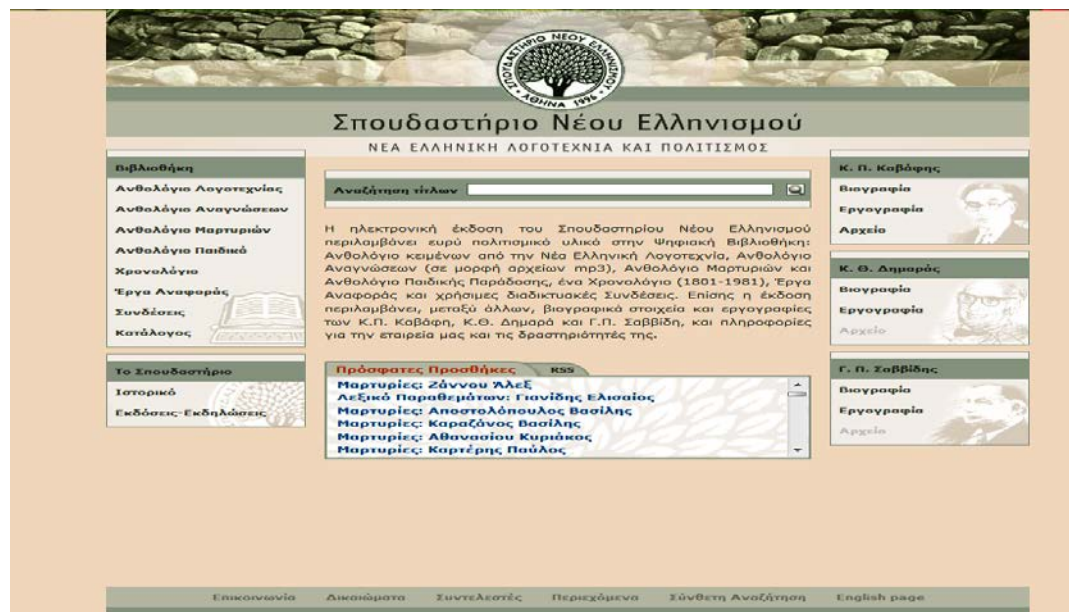
Ο καινούργιος κατάλογος της Βιβλιοθήκης, το Horizon Information Portal, έχει την δυνατότητα να προσφέρει πρόσβαση σε περισσότερους από 80.000 καταλογογραφημένους τίτλους της συλλογής. Η αναζήτηση από τον κατάλογο μπορεί να γίνει με λέξεις-κλειδιά, αλφαβητική, σύνθετη και με συντελεστές Boolean. Η ανεύρεση αποτελεσμάτων μπορεί να γίνει είτε με τον συγγραφέα, είτε με τον τίτλο ή με το θέμα του έργου.

Η συλλογή που προκαλεί ενδιαφέρον είναι το Αρχείο Ελληνικής Μουσικής, το οποίο περιλαμβάνει άρτιο υλικό σχετικά με τη δημοτική, τη βυζαντινή, τη ρεμπέτικη και τη λόγια ελληνική μουσική. Σ' αυτή τη συλλογή περιλαμβάνονται αρχεία συνθετών και συλλογές σπάνιες. Σημαντικές είναι οι συλλογές, πέραν της αξιόλογης συλλογής του Αρχείου Ελληνικής Μουσικής, της Αρχαία Ελληνική Τέχνη, του Θέατρο, της Λογοτεχνία, της Φιλοσοφία και των Καλών Τεχνών.

¹⁹ Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη», διαθέσιμο στο: <http://www.mmb.org.gr/page/default.asp?la=1&id=5>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010

1.6.6. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού²⁰

<http://www.snhell.gr/>

Εικόνα 1.10: Αρχική σελίδα Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού

Η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού αποτελεί αφετηρία τόσο για την προβολή της νέας ελληνικής γραμματείας, όσο και για κάθε λογής έκφρασης νεοελληνικού πολιτισμού και παιδείας. Εντούτοις, στεγάζει τις βιβλιοθήκες του Κ. Θ. Δημαρά και Γ. Π. Σαββίδη που περικλείουν την νεοελληνική λογοτεχνία και την ιστορία της, την ευρωπαϊκή και αμερικάνικη γραμματεία, την λογοτεχνική κριτική, τα αρχεία των συγκεκριμένων φιλολόγων καθώς επίσης το αρχείο του Κ. Π. Καβάφη και το αρχείο του Λέανδρου Βρανούση.

²⁰ Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, διαθέσιμο στο : <http://www.snhell.gr>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010

Η βιβλιοθήκη αποτελείται από τις εξής ενότητες:

Ανθολόγιο Λογοτεχνίας: Περιλαμβάνει 827 έργα, από την νεοελληνική λογοτεχνία. Η ταξινόμηση γίνεται αλφαβητικά, κατά συγγραφέα. Αφού γίνει επιλογή ενός συγγραφέα, τα έργα του θα εμφανιστούν ταξινομούνται αλφαβητικά πάλι, και κάτω από τον τίτλο του κειμένου εμφανίζεται η προέλευση του.

Ανθολόγιο Αναγνώσεων: Περιέχει 378 αναγνώσεις συνολικά. Ο κάθε συγγραφέας ταξινομείται αλφαβητικά και με την επιλογή του εμφανίζονται οι αναγνώστες και η προέλευση της ανάγνωσης.

Ανθολόγιο Μαρτυριών: Ανθολόγιο μαρτυριών για το Νέο Ελληνικό Πολιτισμό και την Ιστορία. Περιλαμβάνει 611 μαρτυρίες. Η ταξινόμηση των συγγραφέων είναι αλφαβητική.

Ανθολόγιο Παιδικό: Είναι ανθολόγιο Παιδικής Λογοτεχνίας και Παράδοσης, όπου υπάρχουν 272 έργα, ταξινομημένα ανά κατηγορία.

Χρονολόγιο: Βασίζεται στη «Χρονολογία» που είχε συντάξει ο Κ. Θ. Δημαράς για την Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και στα τετράδια εργασίας του Γ.Π. Σαββίδη. Συμπληρώθηκε από τα έργα αναφοράς. Η αναζήτηση γίνεται είτε ανά έτος, είτε με λέξη-κλειδί ή ακόμα και με τον συνδυασμό αυτών των δύο. Υπάρχει η δυνατότητα επιλογής κατηγορίας.

Άλλες κατηγορίες είναι τα **Έργα Αναφοράς** όπου περιέχει λεξικά, χρονολόγια, βιβλιογραφίες, βιογραφίες, λεξικό παραθεμάτων και αφορισμών, και τη βίβλο Συναξαριστής του Αγίου Νικόδημου Αγιορείτου. Επιπλέον προσφέρει **Συνδέσεις** με άλλες βιβλιοθήκες, με εκπαιδευτικά

ιδρύματα, οργανισμούς και την ελληνική λογοτεχνία. Η τελευταία ενότητα είναι ο **Κατάλογος** όπου περιλαμβάνει τα περιεχόμενα του Σπουδαστηρίου σε τρεις ενότητες.

Τα Αρχεία: Κ. Θ. Δημαρά

Γ. Π. Σαββίδη

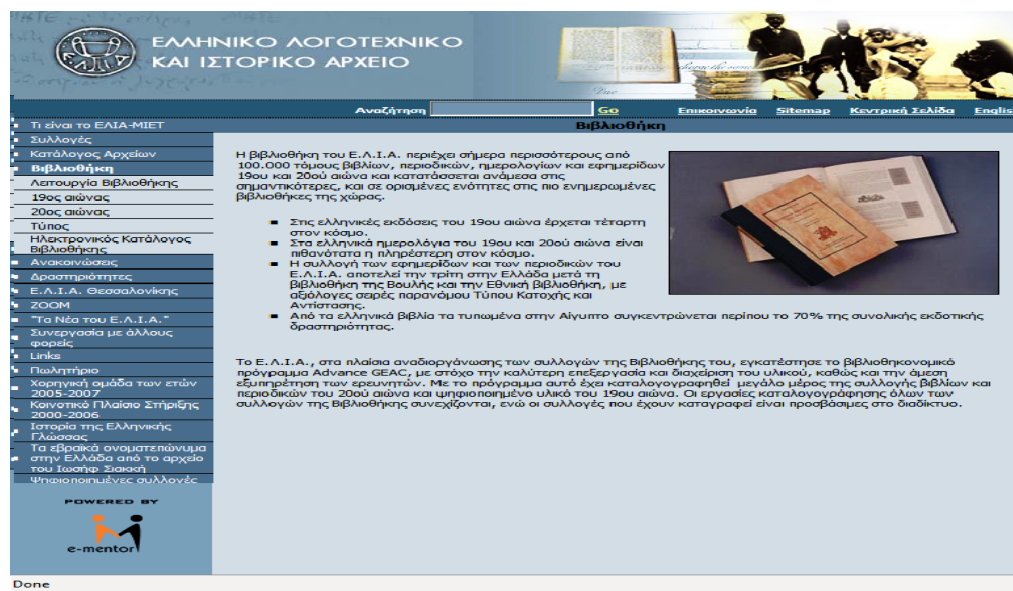
Κ. Π. Καβάφη

Τα Περιοδικά και τα Βιβλία ή Φυλλάδια.

Οφείλουμε να επισημάνουμε, ότι πρόκειται για μια ιστοσελίδα όπου ο χρήστης έχει την ευκαιρία να πλοηγηθεί σε μια συλλογή από συνδέσεις με πολλές ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Αυτό οδηγεί τον χρήστη στην αναζήτηση όχι μόνο μέσα από τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα αλλά και σε άλλες που ίσως τον προσελκύσουν.

1.6.7. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη «Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο - ΕΛΙΑ»²¹

<http://www.elia.org.gr/>

Εικόνα 1.11 : Αρχική σελίδα ψηφιακής βιβλιοθήκης ΕΛΙΑ.

Το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο αποτελεί τμήμα το Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης από το 2009. Γίνετε μια τεράστια προσπάθεια για τη ψηφιοποίηση του πλούσιου ιστορικού υλικού, στα πλαίσια δύο έργων²² που χρηματοδοτήθηκαν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας»²³. Μέσω αυτού του προγράμματος, χιλιάδες τεκμήρια ψηφιοποιήθηκαν και υπάρχει πρόσβαση για το ευρύ κοινό. Στόχος του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου είναι η διάσωση, συλλογή, ταξινόμηση, μελέτη, προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και η προώθηση της πολιτιστικής εκπαίδευσης. Παράλληλα, λόγω του πολύγλωσσου περιεχομένου δίνεται η

²¹ Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, διαθέσιμο στο: <http://www.elia.org.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/10/2010

²² ΕΡΓΟ 1: Ε.Π. "ΚτιΠ", Πρόσκληση 65, Μέτρο 1.3. "Ψηφιοποίηση, Αξιοποίηση, Ανάδειξη Πολιτιστικών Συλλογών του Ε.Λ.Ι.Α." ΕΡΓΟ 2: Ε.Π. "ΚτιΠ", Πρόσκληση 172, Μέτρο 1.3. "Πτυχές της νεώτερης ελληνικής ιστορίας μέσα από φωτογραφικές και εκδοτικές καταγραφές (1852-1980): Ανάπτυξη και Ανάδειξη Ολοκληρωμένων Συλλογών του Ε.Λ.Ι.Α."

²³ Για το συγκεκριμένο πρόγραμμα γίνεται αναφορά στο σύνδεσμο: <http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/epktp/default.htm>

δυνατότητα και συμβάλει στη προβολή και διάδοση του ελληνικού πολιτισμού στην ευρωπαϊκή και διεθνή κοινότητα.

Το Έργο 1 έχει ως σκοπό την Ψηφιοποίηση, Αξιοποίηση, Ανάδειξη Πολιτιστικών Συλλογών του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου και περιλαμβάνει:

α) Επιστημονική τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση 84.500 τεκμηρίων από τις συλλογές του Ε.Λ.Ι.Α. μέσα από φωτογραφίες και cartes postales, εφημέρα, εφημερίδες, περιοδικά και ημερολόγια και τέλος από θέατρο, κινηματογράφο και μουσική.

β) Παραγωγή ψηφιακής έκδοσης σε πολλές γλώσσες με τίτλο: "Φωτογράφοι - Έλληνες και ξένοι - που έδρασαν στην Ελλάδα κατά τον 19ο και 20ό αιώνα (1839-1960)".

γ) Ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου με θέμα την καθημερινή ζωή στην Ελλάδα μέσα από τις συλλογές του Ε.Λ.Ι.Α.

δ) Ανάπτυξη εκπαιδευτικού προγράμματος για την ιστορία των Αθηνών από το 1834 έως το 1934.

Το Έργο 2 έχει ως σκοπό να αναδείξει πτυχές της νεότερης ελληνικής ιστορίας μέσα από φωτογραφικές και εκδοτικές καταγραφές (1852-1980). Η ανάπτυξη και ανάδειξη ολοκληρωμένων συλλογών του Ελληνικού, Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου περιλαμβάνει:

α) Επιστημονική τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση 20.360 τεκμηρίων από τις συλλογές του Ε.Λ.Ι.Α. μέσα από το αρχείο του φωτογράφου Δ. Παπαδήμου καθώς και το αρχείο χαρτών της περιόδου 1852 έως το 1936.

β) Παραγωγή πολύγλωσσης ψηφιακής έκδοσης με θέμα τη Θεσσαλονίκη στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, από το 1900 έως το 1930. Με αυτή τη ψηφιακή έκδοση ο χρήστης θα έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει την τότε Θεσσαλονίκη μέσα από ευσύνοπτα κείμενα, φωτογραφίες και καρτ ποστάλ.

1.7. Ψηφιακές βιβλιοθήκες και Πνευματική ιδιοκτησία

Εικόνα 1.12: Το σύμβολο του copyright, ©

1.7.1. Ορισμοί

«Πνευματική ιδιοκτησία²⁴ ή πνευματικά δικαιώματα²⁵ ονομάζονται τα αποκλειστικά δικαιώματα των πνευματικών δημιουργών στο έργο τους. Παραχωρούνται από τον νόμο για ορισμένο χρόνο για να απαγορεύσουν σε τρίτους τη χρήση των έργων χωρίς την άδεια του δημιουργού. Το πνευματικό δικαίωμα υφίσταται σε έργα λογοτεχνίας και τέχνης, όπως βιβλία, θέατρο, ζωγραφική, γλυπτική, φωτογραφία, αρχιτεκτονική αλλά και άλλες δημιουργίες όπως λογισμικό ή βάσεις δεδομένων (*databases*). Περιλαμβάνει το δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού δεσμού του δημιουργού του προς αυτό (ηθικό δικαίωμα). Το πνευματικό δικαίωμα αποκτάται αυτοδικαίως χωρίς να απαιτείται αίτηση του δημιουργού ή καταχώριση του έργου σε κάποια υπηρεσία. Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας όμως έχει και περιορισμούς. Οι περιορισμοί αφορούν μόνο το περιουσιακό δικαίωμα. Αυτοί είναι: η αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση, η παράθεση αποσπασμάτων αρκεί να συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής και των ονομάτων του δημιουργού και του εκδότη καθώς και η χρήση για λόγους ενημέρωσης μέσω των ΜΜΕ.

²⁴ Μπώκος, Γ. (2001). *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης*. Αθήνα : Παπασωτηρίου

²⁵ Καλλινίκου, Δ. (2007). *Πνευματική ιδιοκτησία & βιβλιοθήκες*. Αθήνα: Σάκκουλας

Στην Ελλάδα θεμελιώδης είναι ο νόμος 2121/1993 (ΦΕΚ Α'25, 4/3/93) ο οποίος, εμπνεόμενος από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας, αναθεωρεί την προηγούμενη νομοθεσία του 1920 και συμμορφώνεται με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε δραστικά σε πολλές διατάξεις του με το άρθρο 8 του νόμου 2557/1997 (ΦΕΚ Α'271/1997) σε εφαρμογή των Οδηγιών 93/83/ΕΟΚ και 93/98/ΕΟΚ.» Wikipedia

«Πνευματική ιδιοκτησία ονομάζεται το δικαίωμα που η έννομη τάξη απονέμει στο δημιουργό ενός πνευματικού έργου πάνω στο έργο αυτό. Πνευματική ιδιοκτησία ονομάζεται και ολόκληρος ο σχετικός θεσμός, δηλαδή το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν αυτό το δικαίωμα.» Κουμάντος ²⁶

«Πνευματική ιδιοκτησία ονομάζεται το δικαίωμα που έχει ο δημιουργός ενός έργου του πνεύματος πάνω σε αυτό, δηλαδή το δικαίωμα που του δίνει τη δυνατότητα να ελέγχει τη χρήση του έργου του.» <http://www.opi.gr> ²⁷

1.7.2. Λόγος ύπαρξης των πνευματικών δικαιωμάτων

Υπάρχουν δύο αντίθετοι δικαιολογητικοί λόγοι ύπαρξης της πνευματικής ιδιοκτησίας, οι οποίοι όμως στις σύγχρονες νομοθεσίες περισσότερο αλληλοσυμπληρώνονται παρά αλληλοαποκλείονται. Ο πρώτος λόγος είναι ανθρωπιστικός και ιδεαλιστικός, δηλαδή συνδέεται με τις θεωρίες περί φυσικού δίκαιου. Σύμφωνα με αυτόν ο δημιουργός έχει έναν ιδιαίτερο δεσμό με το δημιούργημά του, ο οποίος είναι αναπόσπαστος και τον οποίο ο νόμος οφείλει να αναγνωρίσει. Ως πρότυπο έχει αυτή η θεωρία κυρίως το μοναχικό δημιουργό, ο οποίος δημιουργεί τέχνη για βιοπορισμό και η πολιτεία έχει υποχρέωση να του δώσει το δικαίωμα να εκμεταλλεύεται κατ' αποκλειστικότητα το έργο του. Ο δημιουργός είναι πάντα φυσικό πρόσωπο. Αυτή η οπτική γωνία επιβάλλει ρυθμίσεις που προστατεύουν το δημιουργό και από αυτούς

²⁶ Κουμάντος, Γιώργος, Πνευματική Ιδιοκτησία, 8η Έκδοση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002

²⁷ Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας, διαθέσιμο στο: <http://www.opi.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/01/2011

στους οποίους ο ίδιος αναθέτει την οικονομική εκμετάλλευση του έργου του (π.χ. εκδότες, παραγωγούς), γιατί εξαρτάται από αυτούς και τους έχει ανάγκη προκειμένου να επιβιώσει. Έτσι ο δημιουργός δεν μπορεί, ακόμη και αν το θέλει, να παραχωρήσει όλα τα δικαιώματά του, ενώ έχει πάντα αξίωση σε δικαιολογημένη αμοιβή. Το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ταυτόχρονα και μέσο προώθησης της πολιτιστικής δημιουργίας. Βάρος δίνεται σε έργα κατ' εξοχήν πνευματικά και προϋπόθεση προστασίας είναι το δημιουργικό ύψος του έργου. Η διάρκεια του δικαιώματος δε συνδέεται με τη ζωή του έργου αλλά με τη ζωή του δημιουργού. Ο δεύτερος λόγος είναι ουτιλιταριστικός. Είναι όμοιος με το λόγο ύπαρξης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας: η χορήγηση ενός αποκλειστικού δικαιώματος λειτουργεί ως κίνητρο για τη δημιουργία καινοτομιών και συνδέεται με τη θεωρία των property rights. Ο δημιουργός με την προσδοκία του οικονομικού οφέλους από την αποκλειστική εκμετάλλευση του έργου του στρέφει την παραγωγική του δραστηριότητα σε καινοτόμα έργα, τα οποία ωφελούν το κοινωνικό σύνολο.

Αυτή η οπτική εστιάζει στην οικονομική σκοπιά της δημιουργίας και προστατεύει εξίσου αυτόν που επενδύει σε παραγωγικές δραστηριότητες (εκδότη, παραγωγό). Έτσι δημιουργός μπορεί να είναι και νομικό πρόσωπο, το οποίο επενδύει και συντονίζει την παραγωγική δραστηριότητα. Τα δικαιώματα του δημιουργού είναι ελεύθερα μεταβιβάσιμα, όπως και όλα τα κοινά περιουσιακά δικαιώματα. Προϋπόθεση προστασίας δεν είναι τόσο η πρωτοτυπία, όσο η επένδυση. Στόχος της προστασίας δεν είναι η διατήρηση του δεσμού δημιουργού-δημιουργήματος, αλλά κυρίως η προστασία της καινοτομίας από αντιγραφές που εκμεταλλεύονται ξένο κόπο χωρίς αντάλλαγμα.

Οι ευρωπαϊκές νομοθεσίες αναγνωρίζουν μεν μόνο φυσικό πρόσωπο ως δημιουργό, απονέμουν όμως και στον παραγωγό ένα συγγενικό δικαίωμα, αφού χωρίς αυτόν πολλές φορές δεν επιβιώνει η δημιουργία. Το κριτήριο της πρωτοτυπίας ελαττώνεται διαρκώς, ενώ σε κάποιες χώρες επιτρέπεται η πλήρης εκποίηση του δικαιώματος. Από την άλλη και στις αγγλοσαξονικές χώρες προστατεύονται επί μέρους εκφάνσεις του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού, ενώ η προσχώρηση των ΗΠΑ στη Σύμβαση της Βέρνης μετρίασε πολλές από τις διαφορές (π.χ. εγγραφή, διάρκεια του δικαιώματος).

1.7.3. Άδειες περιεχομένου

Οι άδειες περιεχομένου είναι οι νομικές συμφωνίες με τις οποίες, το περιεχόμενο μπορεί να διανεμηθεί. Τυπικά ένα Ιδρυματικό Καταθετήριο μπορεί να έχει τις δύο πιο συνηθισμένες άδειες οι οποίες είναι η άδεια κατάθεσης και η άδεια διανομής. Η άδεια κατάθεσης είναι μια συμφωνία μεταξύ του δημιουργού (ή τον κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων) και τον οργανισμό που δίνει στο καταθετήριο το δικαίωμα να διανέμει και να συντηρήσει την εργασία. Η άδεια διανομής είναι μια συμφωνία μεταξύ του συγγραφέα και του οργανισμού για τις άδειες χρήσης της εργασίας.

Εικόνα 1.13: Creative commons

1.8. Creative Commons

1.8.1. Εισαγωγή

Η **Creative Commons**²⁸ (CC) είναι μια μη κερδοσκοπική οργάνωση αφιερωμένη στην επέκταση του εύρους των πνευματικών έργων που είναι διαθέσιμα για να βασιστούν σε αυτά και άλλα έργα και να μοιραστούν νόμιμα. Η οργάνωση έχει εκδώσει διάφορες άδειες πνευματικών δικαιωμάτων γνωστές ως **άδειες Creative Commons**. Αυτές οι άδειες επιτρέπουν στους δημιουργούς να δηλώσουν εύκολα ποια δικαιώματα διατηρούν, και ποια δικαιώματα παραμερίζουν προς όφελος άλλων δημιουργών.

1.8.2 Στόχος – Σκοπός

Οι άδειες Creative Commons επιτρέπουν στους κατόχους πνευματικών δικαιωμάτων να χορηγήσουν μερικά ή όλα τα δικαιώματά τους στο κοινό διατηρώντας άλλα μέσω ποικίλων σχημάτων χορήγησης αδειών και συμβάσεων συμπεριλαμβανομένης της απελευθέρωσης ως κοινό κτήμα ή όρους χορήγησης αδειών ελεύθερου περιεχομένου. Η πρόθεση είναι να αποφευχθούν τα προβλήματα που οι τρέχοντες νόμοι περί πνευματικής ιδιοκτησίας δημιουργούν για τη διανομή των πληροφοριών. Το εγχείρημα παρέχει διάφορες ελεύθερες άδειες που οι ιδιοκτήτες πνευματικών δικαιωμάτων μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά δημοσίευση των έργων τους στον Παγκόσμιο Ιστό. Παρέχει επίσης τα μεταδεδομένα RDF/XML που περιγράφουν την άδεια χρήσης και το έργο, που καθιστούν το ευκολότερο να επεξεργαστεί αυτόματα και να εντοπίσει τις αδειοδοτημένες εργασίες. Η Creative Commons παρέχει επίσης μια σύμβαση πνευματικών δικαιωμάτων των Ιδρυτών, που προορίζεται να επαναδημιουργήσει

²⁸ Creative Commons, διαθέσιμη στο <http://creativecommons.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010

τα αποτελέσματα των αρχικών αμερικανικών νόμων πνευματικών δικαιωμάτων που δημιουργήθηκαν από τους Ιδρυτές του Συντάγματος των ΗΠΑ.

Όλες αυτές οι προσπάθειες, και ακόμη περισσότερες, γίνονται για να αντιμετωπίσουν τα αποτελέσματα αυτών που η Creative Commons θεωρεί για ότι είναι ένας κυριαρχική και όλο και περισσότερο περιοριστική κουλτούρα αδειών χρήσης. Σύμφωνα με τον Λόρενς Λέσσιγκ (*Lawrence Lessig*), δικηγόρο, ιδρυτή των Creative Commons και πρώην πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, είναι ένας πολιτισμός στον οποίο οι δημιουργοί μπορούν να δημιουργήσουν μόνο με την άδεια του ισχυρού, ή των δημιουργών του παρελθόντος. Ο Λέσσιγκ υποστηρίζει ότι ο σύγχρονος πολιτισμός εξουσιάζεται από τους παραδοσιακούς διανομείς προκειμένου να διατηρηθούν και να ενισχυθούν τα μονοπώλιά τους στα πολιτιστικά προϊόντα όπως η δημοφιλής μουσική και ο δημοφιλής κινηματογράφος, και ότι η Creative Commons μπορεί να παρέχει εναλλακτικές λύσεις σε αυτούς τους περιορισμούς.

Σκοπός των αδειών αυτών δεν είναι η ανατροπή και κατάργηση της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά ο επαναπροσδιορισμός των κανόνων της και η δημιουργία νέας ισορροπίας με βάση τις αρχές του διαδικτύου. Η ελεύθερη διασκευή και μετατροπή καθιστά το περιεχόμενο προσιτό στο κοινό με τους συμβατικούς όρους που οι ίδιοι οι δημιουργοί διαγράφουν με απώτερο στόχο τη δημιουργία ενός συμβατικού δημόσιου τομέα πάνω στον οποίο μπορούν να παραχθούν άλλα έργα. Το έργο μπορεί να κυκλοφορεί ελεύθερα στο διαδίκτυο, αλλά και στη συνήθη έντυπη μορφή με αμοιβή από κάποιον εκδοτικό οίκο. Η ιδέα δημιουργίας ενός νέου δημόσιου τομέα εντός του ισχύοντος συστήματος πνευματικής ιδιοκτησίας είναι χρήσιμη και για τις χώρες με αναπτυσσόμενη οικονομία.

Οι άδειες Creative Commons δεν επιφέρουν αλλαγή στο θεσμικό πλαίσιο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η νομοθεσία που ισχύει σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο παραμένει ανέπαφη. Οι νέες αρχές που διατυπώνονται οδηγούν στην παράλληλη συνύπαρξη δύο κατηγοριών αδειών εκμετάλλευσης ή χρήσης. Οι άδειες που βασίζονται στους κλασικούς

κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας και οι άδειες που βασίζονται στους κανόνες των Creative Commons που αφορούν κυρίως τον ψηφιακό τομέα. Το έργο πάντως και στη μία και στην άλλη περίπτωση υπόκειται στους γνωστούς και θεσμοθετημένους κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας που είτε το θέλουμε είτε όχι θα πρέπει να εφαρμοσθούν, ιδίως σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος. Το σύστημα των αδειών Creative Commons προτείνει ευέλικτους τρόπους άσκησης του δικαιώματος. Οι άδειες αυτές έχουν επεκταθεί σε 45 περίπου χώρες, ενώ υπολογίζεται ότι πάνω από 140 εκατομμύρια έργα κυκλοφορούν με τέτοιες άδειες.

1.8.3. Χαρακτηριστικά και όροι των αδειών

Στην απόφαση για την επιλογή της κατάλληλης άδειας χρήσης λαμβάνονται υπόψη τρία βασικά ερωτήματα:

- Απαιτείται η αναφορά του δημιουργού;
- Επιτρέπεται η εμπορική χρήση;
- Επιτρέπεται η τροποποίηση του έργου; Εάν ναι, ο χρήστης θα πρέπει να χρησιμοποιήσει την άδεια χρήσης ή μπορεί να επιλέξει άλλη;

Σύμφωνα με τις άδειες Creative Commons²⁹ τα ερωτήματα αυτά αντιστοιχούν στην υιοθέτηση ή όχι, τεσσάρων βασικών όρων στην επιλεγμένη άδεια που είναι:

²⁹ Η παραπεμπτική πηγή για τις πληροφορίες που ακολουθούν είναι η εξής:
<http://creativecommons.org/about/licenses/>

<u>Εικονίδιο</u>	<u>Συντόμευση</u>	<u>Όρος (αγγλικά)</u>	<u>Όρος (ελληνικά)</u>	<u>Ορισμός</u>
	by	Attribution	Αναφορά	Απαιτείται αναφορά του δημιουργού ή του χορηγού της άδειας.
	nc	Noncommercial	Μη Εμπορική Χρήση	Δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί το έργο για εμπορικούς σκοπούς.
	nd	No Derivative Works	Όχι Παράγωγα Έργα	Δεν επιτρέπεται για το έργο να αλλοιωθεί, να τροποποιηθεί ή να δημιουργηθεί κάτι νέο βασισμένο στο έργο.
	sa	Share Alike	Παρόμοια διανομή	Εάν το έργο αλλοιωθεί, τροποποιηθεί ή δημιουργηθεί κάτι νέο βασισμένο στο έργο, το έργο που θα προκύψει θα μπορεί να διανεμηθεί μόνο με την ίδια ή παρόμοια άδεια.

1.8.4. Χρησιμοποιούμενες άδειες

Η μίξη αυτών των όρων παράγει δεκαέξι πιθανούς συνδυασμούς, εκ των οποίων ένδεκα είναι έγκυρες άδειες Creative Commons. Από τους πέντε άκυρους συνδυασμούς, τέσσερις περιλαμβάνουν ταυτόχρονα τους όρους «nd» και «sa», οι οποίοι είναι αμοιβαία ασύμβατοι και ο ένας δεν περιλαμβάνει κανένα από τους όρους. Οι πέντε από τις ένδεκα έγκυρες άδειες που στερούνται το στοιχείο αναφοράς («by») έχουν καταργηθεί σταδιακά επειδή 98% των χορηγών άδειας ζήτησε την αναφορά, αλλά είναι ακόμα διαθέσιμες για εξέταση στον ιστότοπο των Creative Commons. Υπάρχουν έξι τακτικά χρησιμοποιούμενες άδειες³⁰:

³⁰ Η σχετική αναφορά για τις άδειες που προσφέρονται για την δημοσίευση υλικού είναι διαθέσιμη στο σύνδεσμο: <http://creativecommons.org/about/licenses/>

<u>Εικονίδια</u>	<u>Συντόμηση</u>	<u>Έννοια</u>	<u>Κείμενο</u> <u>άδειας</u>
	by	Αναφορά	Έκδοση 3.0
	by-sa	Αναφορά - Παρόμοια διανομή	Έκδοση 3.0
	by-nd	Αναφορά - Όχι Παράγωγα Έργα	Έκδοση 3.0
	by-nc	Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση	Έκδοση 3.0
	by-nc-sa	Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια διανομή	Έκδοση 3.0
	by-nc-nd	Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα	Έκδοση 3.0

1.8.5. Οι έξι άδειες Creative Commons

Ο δημιουργός έχει τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ έξι αδειών Creative Commons:

α) σύμφωνα με την πρώτη άδεια (attribution) ο χρήστης έχει υποχρέωση αναφοράς του ονόματος του αρχικού δημιουργού, ενώ μπορεί να τροποποιήσει και να χρησιμοποιήσει το έργο για εμπορικό ή μη σκοπό,

β) η δεύτερη άδεια (attribution-share alike) επιτρέπει στο χρήστη την τροποποίηση του έργου με αναφορά στο όνομα του αρχικού δημιουργού, αλλά με ρητή υποχρέωση αδειοδότησης και διανομής παράγωγου έργου σύμφωνα με τους όρους της άδειας Creative Commons, ενώ είναι δυνατή η χρήση του έργου για εμπορικό ή μη σκοπό,

γ) η τρίτη άδεια (attribution-non commercial) επιτρέπει την τροποποίηση του έργου, απαγορεύει την εμπορική χρήση, ενώ η αναφορά στο όνομα του αρχικού δημιουργού είναι υποχρεωτική,

δ) η τέταρτη άδεια (attribution-non commercial- share alike) έχει το ίδιο περιεχόμενο με την προηγούμενη αλλά η διανομή του παράγωγου έργου που τυχόν δημιουργηθεί θα πρέπει να γίνεται κατά τους όρους της άδειας σχετικά με την αναφορά στο δημιουργό,

ε) η πέμπτη άδεια (attribution-non commercial-no derivatives) προβλέπει την αναφορά του ονόματος του δημιουργού, επιτρέπει τη μη εμπορική χρήση του έργου, ενώ απαγορεύει οποιαδήποτε τροποποίηση αυτού,

στ) στο ίδιο περίπου πνεύμα κινείται η έκτη άδεια (attribution-no derivatives) που προβλέπει υποχρέωση αναφοράς του ονόματος του δημιουργού και απαγορεύει στο χρήστη τη δημιουργία παραγώγου έργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Εισαγωγή στα λογισμικά ανοιχτού κώδικα

2.1. Γενικά

Το λογισμικό ανοιχτού κώδικα είναι ένα μοντέλο διανομής λογισμικού, όπου η διανομή του λογισμικού γίνεται μαζί με τον πηγαίο κώδικα (source code), σε αντίθεση με τα εμπορικά πακέτα λογισμικού. Αυτή η φιλοσοφία, η οποία διαπνέει το εν λόγω λογισμικό, δίνει τη δυνατότητα επέμβασης στον κώδικα με στόχο την προσαρμογή του λογισμικού ανάλογα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του κάθε χρήστη. Επιπρόσθετα, δίνεται η δυνατότητα βελτίωσης και διόρθωσης λαθών του λογισμικού, μέσω επεμβάσεων στον κώδικα, από κάθε ενδιαφερόμενο. Η διάθεση του λογισμικού ανοιχτού κώδικα, μπορεί να ξεκινήσει από οποιονδήποτε (οργανισμό ή ιδιώτη), ο οποίος θα «γράψει» την αρχική έκδοση και στη συνέχεια θα το διαθέσει στο ευρύτερο σύνολο χρηστών και όχι μόνο.

Σύμφωνα με τον ορισμό που παρέχει η επίσημη ιστοσελίδα του λογισμικού : *«το λογισμικό ανοιχτού κώδικα προωθεί την αξιοπιστία και την ποιότητα του λογισμικού υποστηρίζοντας την ανεξάρτητη αναθεώρηση και ταχεία εξέλιξη του πηγαίου κώδικα. Για να πιστοποιηθεί ένα προϊόν ως προϊόν ανοιχτού λογισμικού, πρέπει η άδεια του προγράμματος να εγγυάται δικαιώματα ελεύθερης ανάγνωσης, διανομής εκ νέου, τροποποίησης και χρήσης του»*.(<http://www.opensource.org/docs/definition.ph>)

Αρχικά το λογισμικό ανοιχτού κώδικα δημιουργείται και διατηρείται από προγραμματιστές πέρα από εθνικά και εταιρικά όρια, οι οποίοι συνεργάζονται χρησιμοποιώντας τα επικοινωνιακά εργαλεία και τα εργαλεία ανάπτυξης που προσφέρει το διαδίκτυο.

2.2. Ελευθερίες ανοιχτού λογισμικού

Το Free Software Foundation ονομάζει ένα πρόγραμμα Ελεύθερο Λογισμικό αν η άδεια χρήσης διασφαλίζει τις παρακάτω τέσσερις ελευθερίες³¹ για τον αποδέκτη του:

- Την ελευθερία να εκτελέσουν το πρόγραμμα για οποιονδήποτε σκοπό
- Την ελευθερία να μελετήσουν τον τρόπο λειτουργίας του προγράμματος και να το προσαρμόσουν στις ανάγκες τους (η πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα είναι προϋπόθεση για αυτό)
- Την ελευθερία να αναδιανέμουν αντίγραφα του προγράμματος ώστε να βοηθήσουν το συνάνθρωπο τους.
- Την ελευθερία να βελτιώσουν το πρόγραμμα και να διανείμουν τις βελτιώσεις που έχουν κάνει στο ευρύ κοινό, ώστε να επωφεληθεί ολόκληρη η κοινότητα (η πρόσβαση στον κώδικα είναι προϋπόθεση για αυτό)

Το δε Open Source Initiative ονομάζει ένα λογισμικό Ανοικτού Κώδικα αν η άδεια χρήσης παρέχει τα παρακάτω δικαιώματα στον αποδέκτη του³²:

- Το δικαίωμα οποιουδήποτε να κάνει χρήση του λογισμικού για οποιοδήποτε σκοπό
- Το δικαίωμα να παραλαμβάνει τον πηγαίο κώδικα του λογισμικού και το δικαίωμα να τροποποιεί του λογισμικό
- Το δικαίωμα να αναδιανέμει το πρωτότυπο λογισμικό ή κάθε άλλο που προέκυψε από μετατροπή του πρωτότυπου (είτε επί αμοιβή είτε δωρεάν)
- Το δικαίωμα να αποκτήσει το λογισμικό χωρίς να καταβάλει κάποιο αντίτιμο.

³¹ Για τις ελευθερίες του ανοικτού λογισμικού που καθορίζει το Free Software Foundation μπορούμε να βρούμε σχετικές πληροφορίες στο σύνδεσμο <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>

³² Open Source Initiative, διαθέσιμη στο: <http://opensource.org/osr> , τελευταία πρόσβαση στις 30/11/2010

2.3. Χαρακτηριστικά Ανοιχτού λογισμικού

Για να χαρακτηριστεί κάποιο προϊόν ως σύστημα ανοιχτού λογισμικού, υπάρχουν διάφορα κριτήρια³³ που πρέπει να ικανοποιούνται:

- Το πρόγραμμα πρέπει να διατίθεται ελεύθερα για κάθε χρήστη.
- Πρέπει να δίνεται η δυνατότητα σε οποιονδήποτε να μελετήσει τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος και να το προσαρμόσει στις ανάγκες του.
- Να δίδεται η ευκαιρία σε οποιονδήποτε για αναδιανομή αντιγράφων του συστήματος, προκειμένου να βοηθηθεί όποιος το επιθυμεί.
- Να υπάρχει ελευθερία βελτίωσης του προγράμματος και διάθεσης των βελτιώσεων στο κοινό, έτσι ώστε να ωφεληθεί το σύνολο της (επιστημονικής) κοινότητας.
- Το σύστημα πρέπει να συνοδεύεται από άδεια λογισμικού προκειμένου να προωθηθεί η αναδιανομή του.
- Για την εξέλιξη και την διανομή των λογισμικών αυτών δεν υπάρχει ουσιαστικά κάποιος υπεύθυνος. Ο καθένας μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα τέτοιο σύστημα, να το τροποποιήσει και να το διανέμει κατά βούληση.
- Τα κανάλια που χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη ανοιχτών λογισμικών είναι ανεπίσημα. Συνήθως δεν ελέγχονται από κάποιον εγκεκριμένο και κοινώς αποδεκτό φορέα. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην εγγυάται κανείς την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των πληροφοριών που διανέμονται μέσα των καναλιών αυτών.

³³ Ψηφιακές Βιβλιοθήκες Ανοιχτού κώδικα, διαθέσιμο στο:
http://www.it.uom.gr/project/dl/open_source_dl.php?os_attr=yes/, τελευταία πρόσβαση στις 15/02/2011

2.4. Συνύπαρξη Ψηφιακών βιβλιοθηκών και Ανοιχτού λογισμικού

Η εξέλιξη των βιβλιοθηκών είναι σαφέστατα ένα μεγάλο βήμα που είναι εμφανές στο χώρο της επιστήμης των πληροφοριών. Η τότε μεγάλη συμβολή των απλών – παραδοσιακών βιβλιοθηκών, δημιούργησε τις συνθήκες για μια σταδιακή αλλαγή, και σήμερα, είμαστε αντιμέτωποι σε μία εποχή που επικρατεί η ψηφιακή πραγματικότητα.

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι Ψηφιακές βιβλιοθήκες καταλαμβάνουν ένα σημαντικό μέρος στην λεγόμενη «κοινωνία της πληροφορίας». Οι χρήστες πληθαίνουν καθημερινά και εντυπωσιακά δείχνουν την προτίμηση τους στον καινούργιο πλέον χώρο όπου παρέχονται γνώσεις. Η ικανοποίηση του κοινού, είναι πλέον ένα σημείο αρκετά σημαντικό, αφού οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες των χρηστών για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα αυξάνονται. Και καθώς αυξάνονται οι απαιτήσεις, αυξάνεται και επιθυμία αναζήτησης για κάτι που συμφέρει και συνάμα εξυπηρετεί.

Κάπου σ' αυτό το σημείο εμφανίζονται και τα Ελεύθερα Λογισμικά Ανοιχτού κώδικα. Η χρήση τους καλύπτει σε ένα μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των χρηστών και συνεπώς αφού παρέχεται ένας αρκετά μεγάλος αριθμός από εφαρμογές και Λογισμικά ανοιχτού κώδικα, οι απαιτήσεις του κοινού αδιαμφισβήτητα ικανοποιούνται. Ένα ποικίλο μέρος από προϊόντα εκτείνεται σε εφαρμογές τόσο απλής μορφής αλλά και πολύπλοκης μορφής, και ως λογική συνέπεια είναι να παρέχουν όλο το πλήθος εργασιών μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο αυτό που κατορθώνει η χρήση ελεύθερων λογισμικών στην ανάπτυξη και λειτουργία των ψηφιακών βιβλιοθηκών και έχει ως επακόλουθο την εκπλήρωση των αναγκών των χρηστών. Αξίζει να ειπωθεί, ότι το λογισμικό ανοιχτού κώδικα δεν αποτελεί εφαρμογή μόνο για βιβλιοθήκες, αλλά η εφαρμογή του εκτείνεται σε μεγάλο εύρος από επιχειρήσεις.

Ακολούθως, γίνετε αναλυτική παρουσίαση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων του Ανοιχτού λογισμικού στο χώρο των ψηφιακών βιβλιοθηκών.

2.4.1. Πλεονεκτήματα

Βάση των προαναφερθέντων, γίνεται αντιληπτό ότι οι ανάγκες των χρηστών αλλά και το όφελος των βιβλιοθηκονόμων καθορίζουν την σημαντικότητα του ΛΑΚ. Αν η ικανοποίηση των χρηστών εκπληρώνεται από το ΛΑΚ τότε και από μεριάς των βιβλιοθηκονόμων και του οργανισμού υπάρχει η ανάλογη ικανοποίηση. Η εφαρμογή του ΛΑΚ τείνει να μετατρέπεται ως το μέσο παροχής υπηρεσιών.

Αναλυτικότερα:

- **Κόστος:** Αδιαμφισβήτητα το κόστος του ανοιχτού λογισμικού είναι αρκετά χαμηλότερο τόσο για την εγκατάσταση όσο και για τη συντήρηση σε σχέση με αντίστοιχες εμπορικές λύσεις.
- **Ασφάλεια:** Οι προγραμματιστές του ανοιχτού λογισμικού μπορούν να εντοπίσουν και τείνουν να διορθώνουν με μεγαλύτερη ταχύτητα από άλλου τύπου λογισμικά, τυχόν απειλές και προβλήματα π.χ. ιούς κ.τ.λ.
- **Ευελιξία:** Σε αντίθεση με λογισμικά κλειστού τύπου τα οποία μπορούν να προσαρμοστούν μόνο στα πλαίσια που του έχουν οριοθετήσει οι προγραμματιστές, τα ανοιχτά λογισμικά χαρακτηρίζονται από προσαρμοστικότητα. Μπορούν ευκολότατα να επεκταθούν ή και να μεταβληθούν οι εφαρμογές ανοιχτού λογισμικού από τον καθένα, αρκεί να κατέχει τις απαραίτητες γνώσεις.
- **Αποφυγή μονοπωλιακών πρακτικών:** Η τεχνολογική υποδομή αποτελεί μέγιστη σημασία για κάθε οργανισμό, γι' αυτό το λόγο το ανοιχτό λογισμικό καθιστά κάθε τους προϊόν να είναι όσο το δυνατότερο χρήσιμο τόσο στους χρήστες όσο και στην προσαρμογή τους.

- Υποστήριξη: Οι προγραμματιστές με την ύπαρξη τους σε μια κοινότητα ανοιχτού λογισμικού ή σε διαδικτυακά κανάλια επικοινωνίας μπορούν εύκολα σε περίπτωση εμφάνισης προβλημάτων να έχουν υποστήριξη. Λόγω του ότι τα προγράμματα χρησιμοποιούνται σε πληθώρα εγκαταστάσεων παγκοσμίως, οι οδηγίες και η λύση επέρχονται σύντομα.

Παρόλα τα θετικά σημεία που χαρακτηρίζουν τα λογισμικά ανοιχτού κώδικα πρέπει να λάβουμε υπόψη και τα αρνητικά χαρακτηριστικά που τα διέπουν. Στη συνέχεια ακολουθούν μερικά από τα μειονέκτημα του ελεύθερου λογισμικού.

- Η εξέλιξη και η αναδιανομή των ελεύθερων λογισμικών ουσιαστικά δεν εξασφαλίζεται από συγκεκριμένο άτομο ή οργανισμό. Οποιοσδήποτε μπορεί να χειριστεί ένα τέτοιο πρόγραμμα, να το μετατρέψει ανάλογα με τις ανάγκες του καθώς και να το προωθήσει.
- Τα κανάλια για την υποστήριξη του λογισμικού δεν έχουν ελεγχόμενη ανάπτυξη από κάποιο εγκεκριμένο φορέα και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην υπάρχει καμία εγγύηση για την αξιοπιστία, την εγκυρότητα των πληροφοριών.

2.5. Λογισμικά ανοιχτού κώδικα

2.5.1. Fedora³⁴

Ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα, το οποίο αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια και στη σημερινή μορφή του αποτελεί το αποτέλεσμα της συνεργασίας των Πανεπιστημίων Cornell και Virginia με το ίδρυμα Andrew G.Mellon είναι το Fedora. Η πρώτη εμφάνιση του συγκεκριμένου προγράμματος έγινε το Μάιο του 1993. Η αρχιτεκτονική, πάνω στην οποία βασίστηκε το Fedora, σύμφωνα με τους κατασκευαστές του προγράμματος, λέγεται «Flexible and Extensible Digital Object and Repository Architecture».

Το Fedora είναι ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις βιβλιοθήκες να διαχειριστούν με ένα πολύ λειτουργικό τρόπο το ψηφιακό τους περιεχόμενο. Το Fedora είναι πάντα ελεύθερο για οποιονδήποτε να το χρησιμοποιήσει, τροποποιήσει και διανέμει, αξιοποιώντας έτσι τις λογικές, οι οποίες διέπουν τη φιλοσοφία του λογισμικού ανοιχτού κώδικα. Η διανομή του λογισμικού πραγματοποιείται από τον δικτυακό τόπο <http://www.fedora.info/download/> ως λογισμικό ανοιχτού κώδικα. Η τρέχουσα έκδοση είναι η Fedora 2.2.1, ενώ παράλληλα κυκλοφορεί και beta έκδοση του προγράμματος Fedora 3 Beta.

Τα πρότυπα που χρησιμοποιεί το λογισμικό είναι το Dublin Core και το OAIPHM, ενώ η μηχανή αναζήτησης του είναι η Zebra. Οι πλατφόρμες που υποστηρίζονται είναι οι Unix, Linux και οι γλώσσες προγραμματισμού του είναι οι Java, MySQL, PHP, Perl ενώ άδεια χρήσης του λογισμικού παρέχεται από την Mozilla Public License.

³⁴ Fedora Project, διαθέσιμο στο: <http://fedoraproject.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010.

Αυτός ο μοναδικός συνδυασμός χαρακτηριστικών γνωρισμάτων κάνει το λογισμικό μια ελκυστική λύση σε διάφορες «περιοχές». Μερικά παραδείγματα των εφαρμογών που χτίζονται επάνω σε Fedora περιλαμβάνουν τη διαχείριση συλλογών βιβλιοθηκών, τα συστήματα δημιουργίας πολυμέσων, τις αρχειακές αποθήκες, και τις ψηφιακές βιβλιοθήκες για την εκπαίδευση.

2.5.2. Dspace³⁵

Το Dspace είναι ένα σύστημα ψηφιακών βιβλιοθηκών που η ανάπτυξη του έγινε με τη συνεργασία των βιβλιοθηκών του Massachusetts Institute of Technology (MIT) και της εταιρείας Hewlett-Packard (HP). Το ψηφιακό σύστημα αυτό λαμβάνει, αποθηκεύει, ευρετηριάζει, διατηρεί και διανέμει το πνευματικό απόσταγμα της ερευνητικής δραστηριότητας των πανεπιστημίων σε ψηφιακή μορφή.

Η προώθηση του Dspace έγινε επίσημα από το MIT στις 4 Νοεμβρίου του 2002, σύμφωνα με τους όρους BSD (Berkeley Standard Distribution) open source license. Διανέμεται ελεύθερα στους ερευνητικούς οργανισμούς ανά τον κόσμο ως σύστημα ανοικτού λογισμικού, εξυπηρετώντας ποικίλες ανάγκες ψηφιακής αρχειοθέτησης, όπως είναι οι παρακάτω:

- Αποθήκες Οργανισμών (Institutional Repositories – IRs)
- Αποθήκες αντικειμένων εκμάθησης (Learning Object Repositories – LORs)
- Διπλωματικές εργασίες
- Διαχείριση ψηφιακών εγγραφών

³⁵ Dspace, διαθέσιμο στο: <http://www.dspace.org/> , τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010.

- Ψηφιακή συντήρηση
- Εκδόσεις κ.ά.

Το Dspace δέχεται όλες τις μορφές ψηφιακού υλικού, συμπεριλαμβανομένων κειμένου, εικόνων, βίντεο, αρχείων ήχου. Το περιεχόμενο των παραπάνω μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

- Άρθρα
- Αναφορές
- Εργασίες
- Αρχεία διασκέψεων
- Διδακτορικές διατριβές
- Σύνολα δεδομένων (στατιστικών, μαθηματικών προγραμμάτων κλπ)
- Εικόνες (οπτικές, επιστημονικές, κλπ)
- Αρχεία ήχου
- Αρχεία βίντεο
- Αντικείμενα εκμάθησης

Τα κύρια χαρακτηριστικά του DSpace περιλαμβάνουν:

- Δυνατότητα δημιουργίας αποθεματικών σε θεσμικό επίπεδο
- Δυνατότητα ενημέρωσης ψηφιακής συλλογής από το χρήστη (self-deposit)
- Προσαρμογή γραφικού διαδραστικού περιβάλλοντος (interface) για τους χρήστες
- Δημιουργία μηχανής αναζήτησης ψηφιακού υλικού
- Παρέχει τη δέσμευση να εξασφαλίσει τη συνεχή διαθεσιμότητα ορισμένων μορφότυπων
- Χρησιμοποιεί το πρότυπο μεταδεδομένων Dublin Core σε όλες τις συλλογές

- Κάνει χρήση σχεσιακής βάσης για αποθήκευση μεταδεδομένων, ενώ το ψηφιακό υλικό αποθηκεύεται σε σύστημα αρχείων

Το Dspace παρέχει έναν τρόπο να κατορθωθούν όλα τα αντικείμενα σε μια επαγγελματικά διατηρημένη αποθήκη, ώστε να δώσει μια εύκολη, άμεση και γρήγορη πρόσβαση σε αυτά.

2.5.3. Koha – Open Source ILS³⁶

Το Koha θεωρείται το πρώτο ανοικτό σύστημα αυτοματοποίησης βιβλιοθηκών ανοιχτού κώδικα και δημιουργήθηκε το 1999, από τη βιβλιοθήκη Horowhenua, μια κοινοπραξία της Νέας Ζηλανδίας, η οποία χρειάστηκε νέο σύστημα αυτοματοποίησης. Εξέτασε την αγορά και κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι οι διαθέσιμες προσφορές είτε ήταν ακριβές είτε δεν είχαν τα επιθυμητά χαρακτηριστικά και δυνατότητες. Η HLT ανάθεσε στην Karito Communications Ltd την ανάπτυξη ενός βασισμένου στο WEB συστήματος, ώστε να χρησιμοποιηθεί στις βιβλιοθήκες της κοινοπραξίας. Ακόμα αξιοπρόσεκτο είναι, ότι η HLT καθόρισε ότι το νέο λογισμικό θα παρεχόταν μέσω ανοιχτού κώδικα. Αυτό θα επέτρεπε σε άλλες βιβλιοθήκες να το χρησιμοποιήσουν και να κάνουν περαιτέρω βελτιώσεις. Το Koha έχει ως σκοπό να λειτουργήσει με μια ελάχιστη κατανάλωση υπολογιστικών πόρων. Τρέχει στο λειτουργικό σύστημα Linux από κοινού με τον κεντρικό υπολογιστή δικτύου Apache, χρησιμοποιεί το δημοφιλές ανοικτό σύστημα διαχείρισης βάσεων δεδομένων MySQL, και γράφεται σε Perl. Το Koha έχει προσελκύσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το πρώτο σύστημα που αναπτύχθηκε από την Karito ήταν σχετικά απλό και συγκρίθηκε με εκείνα, τα οποία υπήρχαν στο εμπόριο. Μια ομάδα εθελοντών προγραμματιστών έχει εργαστεί στην

³⁶ Koha, διαθέσιμο στο: <http://koha.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010.

επέκταση του Koha, με σκοπό την ενσωμάτωση νέων χαρακτηριστικών. Οι προσπάθειες είναι, επίσης, εν εξέλιξη σχετικά με τη μετάφραση του προγράμματος σε άλλες γλώσσες..

Τα κύρια χαρακτηριστικά - δυνατότητες του Koha:

Οι προσφερόμενες δυνατότητες του Koha το καθιστούν ένα ολοκληρωμένο σύστημα, το οποίο είναι σε θέση να καλύψει όχι μόνο τις απαραίτητες ανάγκες μιας βιβλιοθήκης αλλά και πολλές άλλες. Καταρχάς, περιλαμβάνει υποσυστήματα για την κάλυψη των βασικών λειτουργιών μιας βιβλιοθήκης όπως:

- Δανεισμός (Circulation)
- Καταλογογράφηση (Cataloguing)
- Προσκτήσεις (Acquisitions)
- Περιοδικά (Serials)
- Κρατήσεις (Reserves)
- κ.α.

Πέρα, όμως από την κάλυψη αυτών των δραστηριοτήτων, το Koha προσφέρει κάποιες δυνατότητες και κάποια χαρακτηριστικά, ισάξια πολλές φορές, πολλών εμπορικών πακέτων. Μερικά από αυτά είναι:

- « Τρέχει» σε όλες τις γνωστές πλατφόρμες (Linux, Unix, Windows και MacOS)
- Web Based
- MARC21 και UNIMARC
- RSS feed για νέες προσκτήσεις
- Web based OPAC
- Απλό interface
- Z39.50

Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας είναι η δημιουργία ενός συστήματος αξιοπρεπούς και ιδιαίτερος δημοφιλούς στο χώρο της βιβλιοθηκονομίας και της επιστήμης της πληροφόρησης. Παρόλα αυτά δεν λείπουν και τα μειονεκτήματα, τα οποία κάνουν τις βιβλιοθήκες να διστάζουν να χρησιμοποιήσουν το Koha. Πρόκειται για μειονεκτήματα, τα οποία αφορούν όλα τα λογισμικά ανοιχτού κώδικα. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα το Koha, θεωρείται ένα από τα κορυφαία ολοκληρωμένα συστήματα βιβλιοθηκών.

2.5.4.Evergreen ILS³⁷

Ένα ακόμη πρόγραμμά ανοιχτού κώδικα το οποίο αναπτύχθηκε, με στόχο την ολοκληρωμένη κάλυψη των αναγκών μιας βιβλιοθήκης είναι και το Evergreen¹. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα αυτοματοποίησης βιβλιοθηκών, το οποίο, λόγω του ότι εντάσσεται στα ΛΑΚ επιτρέπει την περαιτέρω βελτίωση του, από κάθε ενδιαφερόμενο. Η εργασία πάνω στο Evergreen, ξεκίνησε το 2004. Ένα από τα πλεονεκτήματα του συγκεκριμένου λογισμικού, είναι η έμφαση, που δόθηκε στην ασφάλεια των δεδομένων. Όπως χαρακτηρίζεται και το Koha, έτσι και το Evergreen προορίζεται για βιβλιοθήκες ανεξαρτήτως μεγέθους και τα χαρακτηριστικά του σύμφωνα με τους δημιουργούς του είναι:

- Σταθερότητα
- Ευέλικτο (προσαρμόζεται στην ανάγκες κάθε βιβλιοθήκης)
- Ασφαλές (δεδομένα και κώδικες προστατεύονται υπό ισχυρή κωδικοποίηση)
- Φιλικό στο χρήστη (τόσο για το προσωπικό όσο και για τους χρήστες)

Οι λειτουργίες , που ενσωματώνει το συγκεκριμένο πρόγραμμα αυτοματοποίησης βιβλιοθηκών, είναι οι εξής:

³⁷Evergreen, διαθέσιμο στο: <http://www.open-ils.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

- Δανεισμός
- Καταλογογράφηση
- Εκτύπωση / Παρουσίαση στατιστικών αναφορών
- WebOPAC

Το Evergreen χρησιμοποιείται από αρκετές βιβλιοθήκες, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (University of Windsor, Laurentian University, Kent County Public Library, Georgia Public Library Service, Michigan Library Consortium, McMaster University κ.α.). Η εμπιστοσύνη, που έδειξαν αυτές οι βιβλιοθήκες στο Evergreen, αποδεικνύει ότι πρόκειται για ένα αξιόπιστο σύστημα, το οποίο με την παράλληλη βελτίωση του και την επικείμενη παραμετροποίηση, μπορεί να επιτελέσει καθοριστικό ρόλο στο χώρο των βιβλιοθηκών.

2.5.5. Greenstone³⁸

**greenstone digital
library software**

Το Greenstone¹ είναι ένα ολοκληρωμένο λογισμικό, το οποίο δημιουργήθηκε το 2000 στο πλαίσιο του «New Zealand Digital Library Project» από το πανεπιστήμιο του Waikato της Νέας Ζηλανδίας. Σκοπός της δημιουργίας του είναι να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο στις βιβλιοθήκες, σχετικά με τη δημιουργία και διάθεση ψηφιακών συλλογών. Αναπτύχθηκε και διανέμεται από την UNESCO σε συνεργασία με την «Human Info NGO».

Το Greenstone, προσπαθεί να «ενδυναμώσει» τους χρήστες και τους βιβλιοθηκονόμους (ιδιαίτερα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών) να δημιουργήσουν ψηφιακές συλλογές. Παρέχεται στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://greenstone.org/> όπου εκεί μπορεί κανείς να «κατεβάσει» την

³⁸ Greenstone, διαθέσιμο στο: <http://www.greenstone.org/>, τελευταία πρόσβαση τις 23/10/2010.

τελευταία έκδοση του λογισμικού, να βρει τεκμηρίωση σε διάφορες γλώσσες, συχνές ερωτήσεις, λίστα συζητήσεων, κα.

Τεχνικά το Greenstone μπορεί να χρησιμοποιηθεί σχεδόν σε όλα τα διαθέσιμα λειτουργικά συστήματα (Windows ή τύπου Linux). Είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να μπορεί να υποστηρίξει πολύ μεγάλες ψηφιακές βιβλιοθήκες. Είναι αρκετά παραμετροποιημένο και ακολουθεί το πρότυπο Unicode για υποστήριξη διαφορετικών γλωσσών. Ήδη παρέχεται διεπαφή στα Ελληνικά. Από την πλευρά του χρήστη απαιτείται μόνο ένας φυλλομετρητής για την πρόσβαση στη συλλογή, είτε αυτή διατίθεται μέσω διαδικτύου είτε μέσω κάποιου CD-ROM.

Η διαθέσιμη έκδοση είναι η 2.80, με την έκδοση 3 να είναι υπό εξέλιξη. Οι κατασκευαστές, όμως, προτείνουν την έκδοση 2.80 για την πλειονότητα των χρηστών. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ο ιστότοπος NZDL (<http://www.nzdl.org>) παρέχει πολυάριθμα παραδείγματα ανάπτυξης συλλογών με τη χρήση λογισμικού.

2.5.6. Eprints³⁹

Το Eprints είναι ένα λογισμικό αρχειοθέτησης το οποίο είναι υπό ανάπτυξη από το πανεπιστήμιο Southampton. Σκοπός του είναι να δημιουργεί διαμορφώσιμες ψηφιακές βιβλιοθήκες βασισμένες στον Ιστό και κύριος στόχος του είναι να καθιερωθεί ως ανοικτό λογισμικό για τη διαχείριση ερευνητικών εργασιών. Επίσης, να χρησιμοποιηθεί και για άλλα αρχεία όπως εικόνες, ερευνητικά στοιχεία, αρχεία ήχου και γενικά οτιδήποτε μπορεί να αποθηκευτεί ψηφιακά. (Eprints Free Software).

³⁹ Eprints, διαθέσιμο στο: <http://www.eprints.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

Θεωρείται ένα από τα πιο διαδεδομένα λογισμικά ανοιχτής πρόσβασης. Στηρίζεται στην αρχιτεκτονική Lamp αλλά είναι γραμμένο σε γλώσσες Perl. Μπορεί να τρέξει στα συστήματα Linux, Solaris και Mac OS X. Η έκδοση για τα Microsoft Windows είναι υπό εξέλιξη.

Περιλαμβάνει αρχεία γραμμένα σε Perl ή XML. Εργαλεία βασισμένα στον ιστό είναι σε εξέλιξη και ελέγχεται από ρυθμίσεις HTML. Εκτός από την Αγγλική μετάφραση μπορούμε να το βρούμε στη Γαλλική, Βουλγάρικη, Γερμανική, Ιταλική, Ιαπωνική, Ισπανική και Ουκρανική. (Gutteridge).

2.5.7. Keystone

Η ψηφιακή βιβλιοθήκη Keystone⁴⁰ ανήκει στην οικογένεια των λογισμικών περιεχομένου ανοικτού κώδικα η οποία συνδυάζει τη διαχείριση περιεχομένου με τον εντοπισμό και την ανάκτηση πληροφοριών, παρέχοντας στις βιβλιοθήκες, μουσεία και αρχειακές συλλογές σύγχρονες υπηρεσίες ψηφιακών συλλόγων. (The Keystone Digital Library Suite)

Το σύστημα Keystone είναι μια εφαρμογή βασισμένη στις τεχνολογίες του Ιστού που διευκολύνει την κατασκευή ιστοχώρων με ημι-δομημένο περιεχόμενο. Χρησιμοποιείται κυρίως για την κατασκευή βιβλιοθηκών με περιεχόμενο λογοτεχνίας, οι οποίες χρίζουν ιδιαίτερης εξατομίκευσης με βάση το χρήστη, καθώς και την κατασκευή μηχανών αναζήτησης για λογοτεχνία, που βασίζονται στο πρωτόκολλο Z39.50. Τα πρότυπα που χρησιμοποιεί είναι το Dublin Core και το OAI-PMH, με μηχανή αναζήτησης τη Zebra και είναι συμβατό στα συστήματα Unix, Windows. Οι γλώσσες προγραμματισμού του είναι οι PHP, Perl και tcl, ενώ η αδεία χρήσης του λογισμικού παρέχεται από την General Public License.

⁴⁰ Keystone Digital Library Suite, Index data, διαθέσιμο στο : <http://www.indexdata.dk/keystone/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/02/2011

Το Keystone είναι βασισμένο στις τεχνολογίες XML και XSLT και αποτελείται από πολλές λειτουργίες που προσφέρουν επιπρόσθετη εξειδίκευση. Ορισμένες από τις λειτουργίες που παρέχει είναι οι έξης:

- Δημιουργία και διαχείριση ιστοχώρου για την ψηφιακή βιβλιοθήκη
- Σύγχρονες υπηρεσίες αναζήτησης
- Συγκέντρωση μεταδεδομένων από απομακρυσμένες πηγές
- Υπηρεσίες ανάλυσης συνδέσμων

2.6. Πρότυπα Μεταδεδομένων

2.6.1 Γενικά για τα μεταδεδομένα

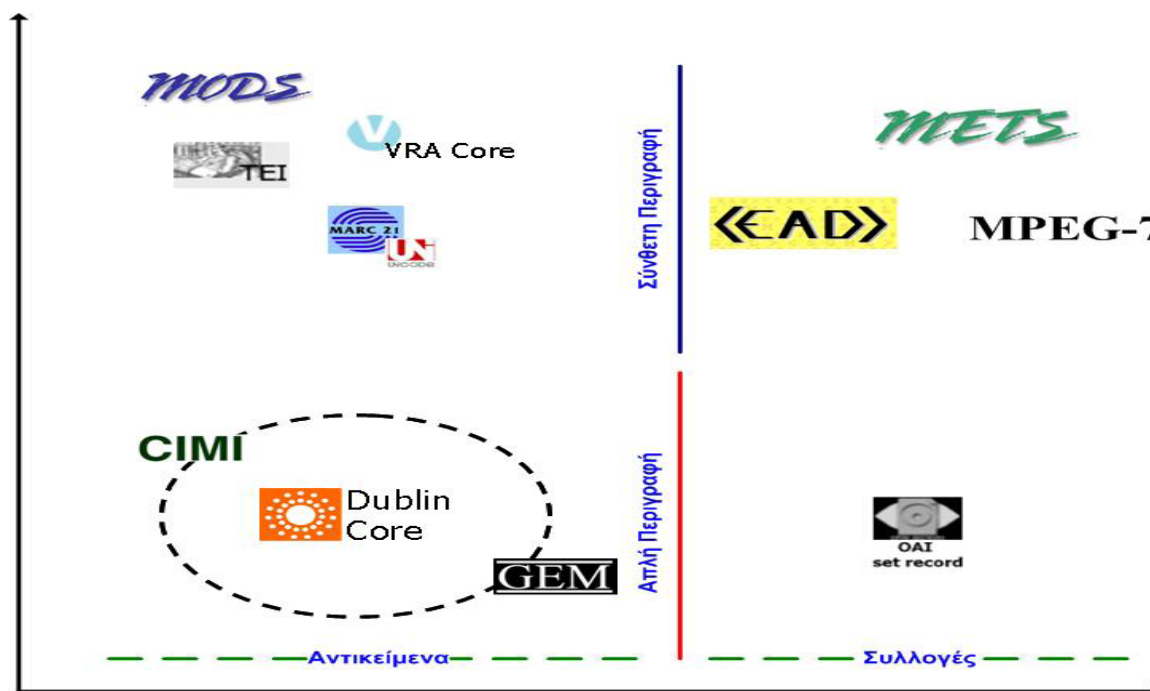
Στο παρόν κεφάλαιο αναφέρουμε συνοπτικά κάποια από τα πρότυπα μεταδεδομένων⁴¹ που έχουν δημιουργηθεί, και τις ανάγκες που καλύπτει καθένα από αυτά.

Λέγοντας «πρότυπο» εννοούμε ένα δημοσιευμένο σχέδιο που περιέχει τεχνικές προδιαγραφές ή άλλα ακριβή κριτήρια με σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως κανόνας, οδηγία, ή ορισμός. Τα πρότυπα δημιουργούνται με σκοπό να αυξήσουν την αξιοπιστία, την αποτελεσματικότητα και την διαλειτουργικότητα πολλών προϊόντων και υπηρεσιών που χρησιμοποιούμε σήμερα. Στην ιδανική περίπτωση, εμπεριέχουν την εμπειρία όλων των ενδιαφερόμενων μερών για το συγκεκριμένο υλικό, προϊόν, διαδικασία ή υπηρεσία. Παρά τα προφανή τους πλεονεκτήματα, τα πρότυπα ενδέχεται να δημιουργήσουν προβλήματα, ιδιαίτερα σε τομείς ταχύτατα εξελισσόμενους όπως αυτός της πληροφορικής, των προϊόντων λογισμικού και ειδικότερα των Ιδρυματικών Καταθετηρίων. Για παράδειγμα, η αργοπορία στην δημιουργία και εγκατάσταση ενός προτύπου έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία πολλών παρόμοιων προτύπων από διαφορετικές ομάδες, την δημιουργία πολλών ασύμβατων εκδόσεων μέσα στο ίδιο πρότυπο και ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη εφαρμογών που δεν είναι συμβατές μεταξύ τους.

⁴¹ Metadata, διαθέσιμο στο : <http://www.metadata.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/01/2011

Ανάλογα με τους σκοπούς, το είδος της Ψηφιακής Συλλογής και τις ανάγκες που θα καλύπτει μπορεί να επιλεγεί ένα από τα πολλά διαφορετικά πρότυπα που έχουν δημιουργηθεί. Για παράδειγμα, το παλαιότερο πρότυπο για τεκμηρίωση συλλογών αποτελούμενων από βιβλία είναι το MARC (Machine Readable Cataloging) που δημιουργήθηκε από την βιβλιοθήκη του Κογκρέσου για την καταλογογράφηση της συλλογής της και έτυχε διεθνούς αποδοχής μέχρι πρόσφατα όπου έχει σε μεγάλο βαθμό αντικατασταθεί από το Dublin Core και άλλα παρόμοια πρότυπα. Τα μεταδεδομένα είναι δυνατόν να βρίσκονται ενθυλακωμένα στα αντικείμενα μιας Ψηφιακής Συλλογής είτε να είναι αυτόνομα και να συσχετίζονται με τα αντικείμενα μέσω συνδέσμων. Η κωδικοποίησή τους γίνεται με μια γλώσσα SGML (Structured Generalized Markup Language) και κυρίως με την γλώσσα XML.

Υπάρχουν πρότυπα τα οποία μπορούν να περιγράψουν απλές δομές π.χ. μια εικόνα, αλλά και πρότυπα που σχεδιάστηκαν για να περιγράψουν πιο σύνθετες δομές όπως ένα λογοτεχνικό κείμενο που αποτελείται από ενθυλακωμένο κείμενο με οποιοδήποτε βάθος. Επίσης, κάποια πρότυπα είναι τόσο ευέλικτα που δίνουν τη δυνατότητα να περιγραφεί μια ολόκληρη συλλογή. Μια συνολική εικόνα με βάση αυτές τις διαφοροποιήσεις φαίνεται στο σχήμα:

Εικόνα 2.1: Τα πρότυπα μεταδεδομένων

Ακολουθεί ένας πίνακας με την περιγραφή των προτύπων και τις εφαρμογές στις οποίες χρησιμοποιούνται:

Σχήμα Μεταδεδομένων	Περιγραφή- Εφαρμογές
Dublin Core (DC)	Ένα απλό και γενικό σύνολο που μπορεί να εφαρμοστεί σε μια μεγάλη ποικιλία Αντικειμένων. Έχει τροποποιηθεί από ένα μεγάλο αριθμό κοινοτήτων (πχ μουσεία - CIMI) για να καλύπτει τις ανάγκες τους.
Text Encoding Initiative (TEI)	Καθορίζει ένα γενικό σχήμα για την κωδικοποίηση οποιασδήποτε μορφής κειμένου.
Encoded Archival Description (EAD)	Ένα γενικό πρότυπο για την κωδικοποίηση πόρων μουσείων και βιβλιοθηκών που διευκολύνει την αναζήτηση, εύρεση παρουσίαση και ανταλλαγή τους.
Machine Readable Cataloguing (MARC) 21	Ένα από τα παλαιότερα πρότυπα στο χώρο των βιβλιοθηκών για την ανταλλαγή πληροφοριών καταλόγου. Έχει επαυξηθεί ώστε να περιλαμβάνει περιγραφικούς όρους για ηλεκτρονικούς πόρους.
Metadata Encoding and Transmission Standard (METS)	Ένα πολλά υποσχόμενο σχήμα κωδικοποίησης σύνθετων συλλογών με μεγάλη ευελιξία στην

	ενσωμάτωση πόρων και προτύπων.

Metadata Object Description Schema (MODS)	Ένα βιβλιογραφικό σχήμα μεταδεδομένων που χρησιμοποιεί όρους του MARC 21 και είναι συμβατό με αυτό. Χρησιμοποιείται για να μεταφέρει όρους από το MARC 21 αλλά και για να το επαυξήσει με περιγραφικούς όρους.
Multimedia Content Description Interface (MPEG-7)	Ένα εκτενές και γενικό πρότυπο που περιγραφεί πολυμεσικό περιεχόμενο.
VRA Core Categories Version 3	Ένα βασικό σύνολο μεταδεδομένων με δυνατότητες προσθήκης πεδίων, κυρίως για έργα τέχνης που έχουν μορφή εικόνας (πίνακες ζωγραφικής, γλυπτά κλπ).

2.6.2. Πρωτόκολλο Z39.50

Το Z39.50⁴² είναι ένα δικτυακό πρωτόκολλο το οποίο επιτρέπει αναζήτηση ετερογενών βάσεων δεδομένων και ανάκτηση δεδομένων μέσω ενός ενδιάμεσου περιβάλλοντος διεπαφής χρήστη (user interface). Συνήθως χρησιμοποιείται για ανάκτηση βιβλιογραφικών εγγραφών, αν και υπάρχουν επίσης μη βιβλιογραφικές εφαρμογές.

Το Z39.50 περιλαμβάνει λειτουργίες που διευκολύνουν τη διαχείριση ερωτημάτων και την επιστροφή αποτελεσμάτων. Μέσω της χρήσης διαφόρων δομημένων μορφών για αναζήτηση και

⁴² Ψηφιακές Βιβλιοθήκες Ανοιχτού κώδικα, διαθέσιμο στο: <http://www.it.uom.gr/project/dl/bibliography.php?#21/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/02/2011

ανταλλαγή πληροφοριών, τα συστήματα Z39.50 είναι σε θέση να κατανοούν τη σημασιολογία των στοιχείων που χειρίζονται.

A)Χαρακτηριστικά αναζήτησης

Ως προς την αναζήτηση το Z39.50 προσφέρει:

- Πολύπλοκες προτάσεις που περιλαμβάνουν όλους τους τελεστές Boolean (AND, OR, NOT)
- Τελεστές σύγκρισης για ημερομηνίες, π.χ. μεγαλύτερη από, ίση με κτλ.
- Αναζήτηση εγγύτητας
- Πληρότητα, δηλαδή μέρος πεδίου, ολόκληρο το πεδίο κτλ.

Επιπρόσθετα χαρακτηριστικά και λειτουργίες που προσφέρει το Z39.50 είναι:

- Πιστοποίηση χρήστη, που επιτρέπει στον «εξυπηρετητή Z» να ελέγχει την πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων του.
- Πλοήγηση σε ευρετήριο όπως διατίθεται συνήθως στους OPAC καταλόγους.
- Δυνατότητα ορισμού μορφών εγγραφών π.χ. MARC εγγραφή
- Αποθήκευση της αναζήτησης για μελλοντική χρήση
- Αποθήκευση των αποτελεσμάτων της αναζήτησης για μελλοντική χρήση.
- Αναβάθμιση της βάσης δεδομένων.

2.6.3. Πρότυπο μεταδεδομένων Dublin Core

Τα μεταδεδομένα⁴³ είναι ένα βασικό ζήτημα στην ανάπτυξη ψηφιακών βιβλιοθηκών. Πρόκειται για τα στοιχεία που περιγράφουν το περιεχόμενο και τις ιδιότητες οποιουδήποτε αντικειμένου μιας συγκεκριμένης βιβλιοθήκης. Είναι μια έννοια γνώστη στους βιβλιοθηκονόμους, καθώς είναι ένα από τα αρχικά πράγματα που κάνουν: δημιουργούν εγγραφές σε καταλόγους, οι οποίες περιγράφουν τα έγγραφα της βιβλιοθήκης.

⁴³ Dublin Core Metadata Initiative, διαθέσιμο στο: <http://dublincore.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

Τα μεταδεδομένα είναι σημαντικά στις ψηφιακές βιβλιοθήκες γιατί βοηθούν στην εύρεση των πηγών και τη χρήση οποιουδήποτε στοιχείου. Πολλές φορές μια απλή αναζήτηση πλήρους κειμένου σε ένα μεγάλο δίκτυο δεν φέρνει πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Μπορεί κανείς να πάρει χιλιάδες αποτελέσματα, αλλά τα περισσότερα να μην είναι συμβατά με την αναζήτηση. Γι' αυτό το λόγο τα μεταδεδομένα πρέπει να περιγράφουν όσο το δυνατό πιο αξιόπιστο τρόπο τα στοιχεία μιας βιβλιοθήκης, ούτως ώστε ο ενδιαφερόμενος να βρίσκει τις επιθυμητές πληροφορίες και μόνο αυτές.

Παρόλο που υπάρχουν επίσημα πρότυπα βιβλιοθηκών για μεταδεδομένα, τα λεγόμενα AACR, τέτοιες εγγραφές είναι χρονοβόρες να δημιουργηθούν και απαιτούν για τη λειτουργία τους εκπαιδευμένο προσωπικό.

Η ομάδα αυτή ξεκίνησε τις εργασίες της το 1995 από την OCLC (Online Computer Language Center) με σκοπό να δημιουργήσει ένα πρότυπο που θα είναι μεν ελάχιστο ώστε να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις πόρων αλλά θα μπορεί και να επεκταθεί σε περίπτωση που αυτό απαιτείται για πιο εξειδικευμένες περιπτώσεις. Το Dublin Core διαθέτει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

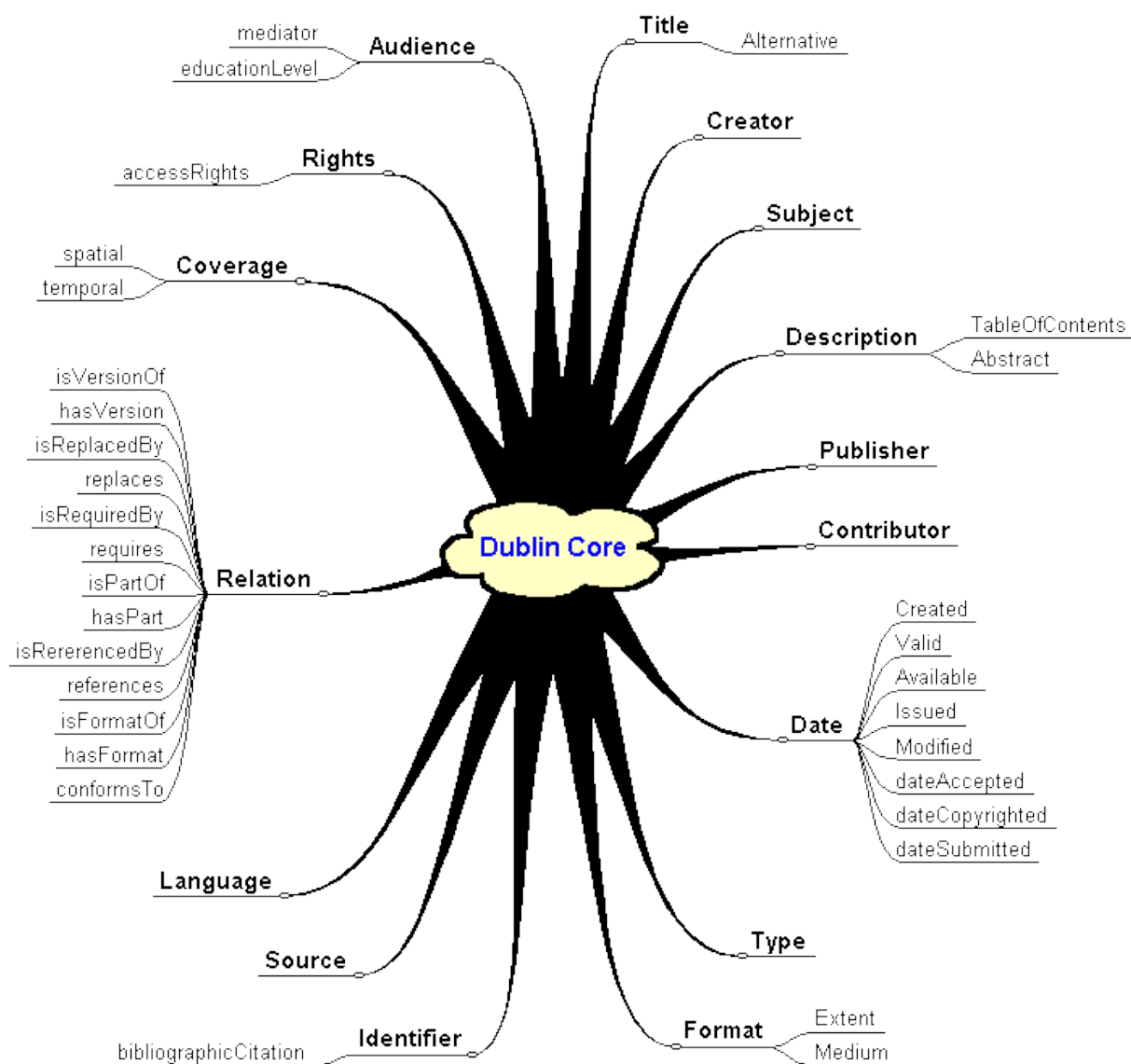
- ⇒ Απλότητα δημιουργίας και συντήρησης. Το σύνολο των όρων του προτύπου είναι όσο πιο απλό γίνεται ώστε να είναι εφικτό ακόμα και σε μη ειδικούς να τεκμηριώσουν πόρους εύκολα και αποδοτικά.
- ⇒ Κατανοητή ορολογία. Το πρότυπο δημιουργήθηκε έχοντας υπόψη τον μη ειδικό χρήστη. Η αναζήτηση της πληροφορίας μπορεί να γίνει με ορολογία που είναι αυτονόητη και με αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στην αύξηση της προσβασιμότητας της.
- ⇒ Διεθνής εμβέλεια. Η εμπλοκή ανθρώπων από πολλές χώρες κατά την δημιουργία του προτύπου εξασφάλισε τόσο την υποστήριξη πολλών γλωσσών όσο και την υποστήριξη πολύ-πολιτισμικών πόρων.
- ⇒ Επεκτασιμότητα. Η ανάγκη για απλότητα δεν στέρησε από το πρότυπο την δυνατότητα να καλύπτει πιο εξειδικευμένες απαιτήσεις. Έτσι, είναι εύκολο να προστίθενται όροι όποτε απαιτείται και οι οποίοι θα έχουν νόημα για το συγκεκριμένο σύνολο πόρων που περιγράφουν

χωρίς όμως να στερούν τα πλεονεκτήματα που παρέχουν οι όροι του πυρήνα για εύρεση των πόρων.

Το Dublin Core αποτελείται από δεκαπέντε στοιχεία μεταδεδομένων, για την περιγραφή ψηφιακών αντικειμένων με απώτερο σκοπό τον εύκολο εντοπισμό και ανάκτηση τους. Το πρότυπο αυτό χρησιμοποιείται για την περιγραφή ψηφιακών αντικειμένων όπως βίντεο, ήχο, εικόνες, κείμενο αλλά και πιο πολύπλοκων αντικειμένων όπως ιστοσελίδες. Η υλοποίηση του βασίζεται στις μεταγλώσσες XML και RDF και εξαιτίας της απλότητας του έχει καταστεί το πιο διαδεδομένο πρότυπο διαδεδομένων. Σχεδιάστηκαν με σκοπό να είναι αρκετά απλά ώστε να χρησιμοποιούνται από συντάκτες, αλλά και συγχρόνως αρκετά περιγραφικά ώστε να είναι χρήσιμα στην ανακάλυψη των πληροφοριών. Παρακάτω αναφέρονται οι όροι μεταδεδομένων που χρησιμοποιεί το ελάχιστο Dublin Core και η σημασιολογία τους:

1. **Τίτλος (Title):** Το όνομα που δίνεται στην πηγή, συνήθως από τον Δημιουργό ή τον Εκδότη.
2. **Συγγραφέας ή Δημιουργός (Creator):** Το άτομο ή ο οργανισμός που είναι κύριος υπεύθυνος του περιεχομένου της πηγής.
3. **Εκδότης (Publisher):** Πρόσωπο ή οργανισμός που κάνει την πηγή διαθέσιμη στη βιβλιοθήκη.
4. **Θέμα και Λέξεις Κλειδιά (Subject):** Χρησιμοποιούνται συνήθως λέξεις-κλειδιά.
5. **Περιγραφή (Description):** Περίληψη, πίνακας περιεχομένων, κτλ.
6. **Πηγή (Source):** Αριθμός ή αλφαβητικό σύμφωνο με κάποιο επίσημο σύστημα προσδιορισμού πηγών.
7. **Γλώσσα (Language):** Η γλώσσα του περιεχομένου της πηγής κωδικοποιημένη.
8. **Σχέση (Relation):** Αναφορά σε μια συναφή πηγή με τη χρήση ενός προσδιοριστικού αριθμού ή αλφαβητικού.
9. **Θεματική Κάλυψη (Coverage):** Η έκταση ή το φάσμα του περιεχομένου της πηγής (π.χ. γεωγραφικές συντεταγμένες, χρονική περίοδος κτλ.)
10. **Ημερομηνία (Date):** Συνήθως ημερομηνία έκδοσης ή δημιουργίας της πηγής.
11. **Τύπος (Type):** Η φύση του περιεχομένου της πηγής.
12. **Μορφή (Format):** Μπορεί να περιλαμβάνει υλικό ή λογισμικό που απαιτείται για την εμφάνιση της πηγής, μέγεθος, διάρκεια κτλ.

13. Προσδιοριστικό (Identifier): Αριθμός ή αλφαβητικό σύμφωνο με κάποιο επίσημο σύστημα προσδιορισμού πηγών, όπως π.χ. το ISBN για βιβλία.
14. Συντελεστής (Contributor): Πρόσωπο ή οργανισμός υπεύθυνος για την ύλη του περιεχομένου της πηγής.
15. Δικαιώματα Χρήσης (Rights): Πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα χρήσης της πηγής.

Εικόνα 2.2: Πεδία Dublin Core

2.6.4. Πρότυπο MARC21

Ο όρος MARC⁴⁴ προέρχεται από τη φράση Machine Readable Cataloguing record η οποία μεταφράζεται ως εγγραφή καταλόγου αναγνώσιμη από τον υπολογιστή. Σύμφωνα, με τον ορισμό του Οργανισμού Library of Congress, οι εγγραφές MARC είναι πρότυπα που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση και την επικοινωνία βιβλιογραφικών και άλλων πληροφοριών, σε μορφή αναγνώσιμη από τον υπολογιστή.

Η αναζήτηση στοιχείων με εγγραφές MARC βασίζεται σε αναγνωριστικές ετικέτες και κωδικούς υπο-πεδίων που εκχωρούνται σε κάθε πεδίο μιας εγγραφής. Μια εγγραφή MARC περιλαμβάνει:

- Περιγραφή του αντικειμένου: Συνήθως είναι ο τίτλος, η έκδοση, πληροφορίες δημοσίευσης κτλ.
- Κύρια είσοδο και επιπρόσθετες εισόδους: Πρόκειται για σημεία πρόσβασης, δηλαδή σημεία ανάκτησης του αντικειμένου στον κατάλογο της βιβλιοθήκης.
- Επικεφαλίδες θεμάτων: Υπάρχουν διάφορες πρότυπες λίστες για επικεφαλίδες θεμάτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να επιλέγουν τα θέματα στα οποία θα συμπεριληφθεί ένα αντικείμενο.
- Τον αριθμό κατάταξης: Ο αριθμός αυτός χρησιμεύει στην τοποθέτηση των αντικειμένων του ίδιου θέματος στο ίδιο ράφι στη βιβλιοθήκη.

Η πιο κάτω εικόνα απεικονίζει τα πεδία MARC⁴⁵ μιας εγγραφής

⁴⁴ Library of Congress “MARC Standards, διαθέσιμο στο: <http://www.loc.gov/marc/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/01/2011

⁴⁵ Ψηφιακές Βιβλιοθήκες Ανοιχτού κώδικα, διαθέσιμο στο: <http://www.it.uom.gr/project/dl/standards.php?marc=yes/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/02/2011

ΕΤΙΚΕΤΑ	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
1XX	Κύριες πληροφορίες
2XX	Τίτλος, έκδοση, πληροφορίες δημοσίευσης
3XX	Περιγραφή της υλικής υπόστασης του εγγράφου
4XX	Πληροφορίες σειράς
5XX	Σημειώσεις
6XX	Επιπρόσθετες πληροφορίες θεμάτων
7XX	Άλλες πληροφορίες
8XX	Επιπρόσθετες πληροφορίες σειράς

Εικόνα 2.3: Πεδία Marc εγγραφής

2.6.5. Πρότυπο διαλειτουργικότητας OAI-PMH

Τα αρχικά OAI του πρωτοκόλλου OAI-PMH⁴⁶ προέρχονται από το Open Archives Initiative. Πρόκειται για έναν οργανισμό που δημιουργεί και προωθεί πρότυπα διαχείρισης που στοχεύουν στη διευκόλυνση της αποτελεσματικής παροχής περιεχομένου. Το OAI αποτελεί εγχείρημα του Cornell University, αλλά είναι ευρέως αποδεκτό και υποστηριζόμενο από διάφορους οργανισμούς, όπως το Ίδρυμα Ψηφιακών Βιβλιοθηκών (Digital Library Foundation).

Το OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) είναι ένα απλό πρωτόκολλο που επιτρέπει την συγκέντρωση και μεταφορά εγγραφών μεταδεδομένων από κάποιο σύστημα σε κάποιο άλλο. Οι παροχείς περιεχομένου χρησιμοποιούν το OAI-PMH για να κάνουν τις πληροφορίες, δηλαδή τα μεταδεδομένα τους διαθέσιμα σε τρίτους. Μπορούν να θέσουν περιορισμούς σχετικά με το ποιοι μπορούν να συλλέξουν τις εγγραφές μεταδεδομένων τους, με βάση είτε τις IP διευθύνσεις των παροχέων υπηρεσιών, είτε πιο πολύπλοκους μηχανισμούς όπως τα πρωτόκολλα HTTP Basic Authentication και SSL.

Το OAI-PMH χρησιμοποιεί τον OAI aggregator, έναν παροχέα υπηρεσιών και δεδομένων. Πρόκειται για μία υπηρεσία που συγκεντρώνει εγγραφές μεταδεδομένων από διάφορους παροχείς πληροφοριών και έπειτα καθιστά τις εγγραφές αυτές διαθέσιμες για συγκέντρωση από

⁴⁶Open Archives Initiative, διαθέσιμο στο: <http://www.openarchives.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/10/2010.

τρίτους που χρησιμοποιούν το πρωτόκολλο OAI-PMH. Το OAI-PMH βασίζεται σε πρότυπα του διαδικτύου, όπως το HTTP και η XML, κάτι που το καθιστά εύκολο στην εγκατάσταση σε οποιονδήποτε εξυπηρετητή διαδικτύου. Ο όρος 'πηγή πληροφοριών' OAI (OAI repository) αναφέρεται στην ουσία σε μια βάση δεδομένων που χρησιμοποιεί το πρωτόκολλο OAI-PMH και αποτελεί, έναν παροχέα δεδομένων OAI. Αυτή η πηγή πληροφοριών μπορεί να αποθηκεύει είτε κείμενο και μεταδεδομένα είτε μόνο μεταδεδομένα (όπως για παράδειγμα ένα κατάλογο θεμάτων).

Χάρη στο πρωτόκολλο OAI, η βιβλιοθήκη ενεργεί σαν παροχέας δεδομένων και έχει τη δυνατότητα να προσφέρει αυξημένη προβολή στα έγγραφά της, ειδικά σε ψηφιακές εκδόσεις καθώς και εξειδικευμένα κεφάλαια.

Αντίστοιχα, ως φορέας παροχής υπηρεσιών, μια βιβλιοθήκη μπορεί να υλοποιήσει μια βάση δεδομένων ή ένα ντοκιμαντέρ πύλη στην περιοχή ειδικότητα του ή σε κάθε θέμα, τη συλλογή περιγραφικά στοιχεία των πόρων και όλων των εγγράφων τύπου, προσβάσιμο μέσω του Διαδικτύου ή στα καταστήματα OAI.

Η εφαρμογή του πρωτοκόλλου επιτρέπει στους χρήστες να έχουν πρόσβαση στο περιεχόμενο ηλεκτρονικών καταθετηρίων ανοικτής πρόσβασης μέσω πολλαπλών μηχανών και εργαλείων αναζήτησης στο Διαδίκτυο (π.χ. Google).

A) Πλεονεκτήματα OAI

Σαν πρωτόκολλο είναι απλό, κατανοητό προς τους χρήστες και ως προς τη λειτουργία του με το web είναι φιλικό. Επιπλέον ο έλεγχος πρόσβασης στηρίζεται στο HTTP και σε διάφορα κουτιά εργαλείων (toolkits) που μπορούν να κρύβουν το πρωτόκολλο. Το OAI λειτουργεί συμπληρωματικά με πρωτόκολλα όπως το Z39.50 καθώς και με τα βασικά HTTP, XML και DC. Το OAI είναι η βάση πάνω στην οποία μπορούν να στηριχθούν άλλες υπηρεσίες. Κατά κύριο λόγο προσφέρει ελεύθερη πρόσβαση σε επίπεδο μεταδεδομένων καθώς και ευρεία ενοποίηση των ακαδημαϊκών αποθετηρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Μεθοδολογία

3.1. Εισαγωγή

Ένα σημαντικό κομμάτι μιας έρευνας είναι η μεθοδολογία. Η μεθοδολογία αποτελεί τον άξονα γύρω από τον οποίο αρθρώνεται μια επιστημονική έρευνα. Συγκεντρώνονται τα στοιχεία τα οποία θα χρησιμοποιηθούν και θα καθοδηγήσουν κάθε ερευνητή για τη διεξαγωγή και διεκπεραίωση της έρευνας. Το πρώτο βήμα είναι ο προσδιορισμός του θέματος, ο σκοπός και ο στόχος της έρευνας. Ακολούθως, ο εντοπισμός των στοιχείων που πρέπει να συγκεντρωθούν για τη σχεδίαση της μεθοδολογίας. Μέσα από τον προσδιορισμό των στοιχείων, αναλύονται τα βήματα που θα ακολουθηθούν. Ο καλός σχεδιασμός της μεθοδολογίας αποτελεί σημαντική προϋπόθεση μιας αποτελεσματικής έρευνας.

3.2. Σκοπός

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η ανάπτυξη μιας Ψηφιακής Βιβλιοθήκης με κύριο θέμα τον Κύπριο συγγραφέα Κυριάκο Πλησή. Η εφαρμογή της ιστοσελίδας θα επιτευχθεί με το λογισμικό ανοιχτού κώδικα Wordpress.

3.3. Στόχοι της έρευνας

Οι επιμέρους στόχοι της εργασίας είναι οι εξής:

Να μελετήσει και να ερευνήσει τη διαδικασία δημιουργίας μιας Ψηφιακής Βιβλιοθήκης.

Να καταγράψει και να παρουσιάσει άλλες παρόμοιες ψηφιακές βιβλιοθήκες τόσο στον ελληνικό χώρο όσο και στο εξωτερικό.

Να καταγράψει τα λογισμικά ελεύθερης πρόσβασης ικανά για τη δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης και να γίνει παρουσίαση τους.

Να αναλύσει το λογισμικό ανοιχτού κώδικα Wordpress καθώς και τους λόγους επιλογής του.

Να καταγράψει τον τρόπο δημιουργίας της ψηφιακής βιβλιοθήκης.

Να ερευνήσει τη ζωή και το έργο του συγγραφέα Κυριάκου Πλησή και να την αναπτύξει στην διαμορφωμένη για τη ζωή και το έργο του ψηφιακή βιβλιοθήκη.

3.4. Περιορισμοί της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα όπως έχει αναφερθεί έχει διττό σκοπό. Την ανάπτυξη υλικού σε μια ψηφιακή βιβλιοθήκη με θέμα έναν Κύπριο συγγραφέα καθώς και τη δημιουργία της ψηφιακής βιβλιοθήκης με τη χρήση ενός ελεύθερου λογισμικού. Ξεκινώντας, είχαμε σαν σκεπτικό να βάλουμε κάποιους περιορισμούς. Η διεξαγωγή μιας έρευνας απαιτεί χρόνο, χρήματα και εξοπλισμό. Πρέπει να είμαστε σε θέση να θέσουμε ένα χρονοδιάγραμμα υλοποίησης αλλά και να θεσπίσουμε κάποιους περιορισμούς στην εργασία μας. Γι' αυτό το λόγο χρειάστηκε να γίνει επιλογή των ψηφιακών βιβλιοθηκών που θα παρουσιάζαμε μέσα από μια πληθώρα διαθέσιμων ψηφιακών βιβλιοθηκών. Το κριτήριο επιλογής ήταν η γνώση μας πάνω σε αυτές τις βιβλιοθήκες και το γεγονός ότι αυτές ήταν αρκετά αναγνωρίσιμες από το ευρύ κοινό. Τα ίδια κριτήρια επιλέχθηκαν και για την παρουσίαση των λογισμικών ανοιχτού κώδικα.

Η επιλογή ενός ανοικτού λογισμικού για την ανάπτυξη της ψηφιακής βιβλιοθήκης οφείλονταν και σε έναν ακόμη παράγοντα, αυτό της ανάπτυξης μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης με ελάχιστα μέσα. Εφόσον η ανάπτυξη αφορούσε ελεύθερο λογισμικό, δεν μπορούσαμε να προσθέσουμε πολλά πρόσθετα γνωρίσματα (plugins) στη σελίδα του Wordpress. Οτιδήποτε ήταν ήδη εγκατεστημένο στο λογισμικό χρησιμοποιήθηκε σε συνδυασμό με ελάχιστα πρόσθετα εργαλεία που προσθέσαμε.

3.5. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση συγκεντρώνει όλες εκείνες τις πηγές, είτε πρωτογενείς είτε δευτερογενείς, οι οποίες συντέλεσαν στην ανάπτυξη του θέματος. Η παρούσα εργασία στηρίχθηκε τόσο σε πηγές από το Διαδίκτυο όσο και σε έντυπες πηγές. Οι πηγές που εντοπίστηκαν από το Διαδίκτυο, συνέβαλλαν κυρίως στην ανάπτυξη των πρώτων κεφαλαίων που αφορούσαν τις Ψηφιακές Βιβλιοθήκες καθώς και τα Λογισμικά Ανοιχτού κώδικα. Ταυτόχρονα, η έντυπη βιβλιογραφία χρησιμοποιήθηκε για τη διαμόρφωση του κεφαλαίου για τον Κύπριο Λόγιο. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία από όλο το έργο του συγγραφέα καθώς επίσης και πτυχές από τη ζωή του. Γίνεται παρουσίαση από έργα του όπως ποιήματα, δοκίμια, μαρτυρίες από το στενό οικογενειακό του κύκλο, κριτικές παρουσιάσεις καθώς επίσης ηχητικό υλικό από εκδηλώσεις και απονομές βραβείων που έγιναν προς τιμή του. Επίσης υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό από τις εκδηλώσεις, τις δραστηριότητες και την προσωπική του ζωή.

3.6. Προβλήματα

Αδιαμφισβήτητα, κάθε επιστημονική έρευνα και εργασία παρουσιάζει κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της προβλήματα. Πότε λίγα και ασήμαντα, πότε πολλά και σημαντικά. Στη δική μας περίπτωση, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι τα προβλήματα που εμφανίστηκαν ήταν μικρά και ουσιαστικά δεν έθεταν σε κίνδυνο την ολοκλήρωση της μελέτης.

Αρχικά, η απόσταση που χώριζε την ομάδα εργασίας (Κύπρος) από τον επιβλέποντα καθηγητή (Θεσσαλονίκη) αλλά και την οικογένεια του Κυριάκου Πλησή (Αθήνα) δεν αποτέλεσε πρόβλημα στην επικοινωνία αλλά και στην ανάπτυξη της εργασίας. Η δυσκολία μετακίνησης της ομάδας ήταν το μόνο σημείο, που μας προβλημάτισε. Στο ζήτημα αυτό, τόσο με τον επιβλέποντα καθηγητή μας, όσο και με την οικογένεια του Κυριάκου Πλησή δεν χρειαστήκαμε να επιζητήσουμε λύση. Υπήρξε από την αρχή μια άψογη συνεργασία εξ αποστάσεως με τον καθηγητή μας και το περιβάλλον του συγγραφέα. Η επαφή γινότανε μέσω ηλεκτρονικού

ταχυδρομείου σχεδόν επί καθημερινής βάσης, ωστόσο οι συναντήσεις με την οικογένεια του Κυριάκου Πλησή ήταν περιορισμένες μιας και δεν το απαιτούσε η μελέτη.

Ένα άλλο πρόβλημα που συναντήσαμε κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας, ήταν η αγορά διαθέσιμου ονόματος (domain name) για την ιστοσελίδα μας. Είχαμε συμφωνήσει στο να αγοράσουμε ένα όνομα που να μπορούσε να είναι λειτουργική αλλά και εύκολη για τους χρήστες. Αποφασίσαμε για μια συγκεκριμένη IP διεύθυνση που πιστεύαμε ότι θα ήταν καλύτερη η για την ιστοσελίδα μας, αλλά δυστυχώς δεν ήταν διαθέσιμη. Έτσι χρειαστήκαμε να αλλάξουμε το όνομα (www.kiriakos-plisis.com), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η υφιστάμενη διεύθυνση (www.kiriakosplisis.com) δεν είναι εξίσου καλή.

Κατά τη διάρκεια της δημιουργίας της ψηφιακής βιβλιοθήκης, παρουσιάστηκαν αρκετά μικροπροβλήματα. Στην αρχή, είχαμε προβλήματα με το «φόρτωμα» του υλικού όπου σε κάποιες περιπτώσεις έπρεπε να αλλάζουμε τη μορφή του αρχείου, γιατί δεν μπορούσε να ανεβεί στη σελίδα. Αυτό το πρόβλημα παρουσιάστηκε κυρίως με το ανέβασμα του φωτογραφικού υλικού. Επίσης, προβλήματα εμφανίστηκαν κατά το στάδιο της διαμόρφωσης της σελίδας. Σε κάποια σημεία θέλαμε να υπήρχε έντονη γραφή ή υπογράμμιση ενώ αυτό δεν ήταν δυνατό αρκετές φορές. Από την άλλη πλευρά οι αλλαγές πραγματοποιούνταν πιο εύκολα. Εντούτοις υπήρχαν αρκετά προβλήματα στη σελίδα πλοήγησης όπου οι αλλαγές δεν γίνονταν εύκολα. Παρόλα αυτά, καταφέραμε στο τέλος η διαμόρφωση της κεντρική σελίδας αλλά και των υπολοίπων εσωτερικών σελίδων, να έχουν ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Δημιουργία Ψηφιακής Βιβλιοθήκης με το Wordpress

4.1. Γενικά

Στα προηγούμενα κεφάλαια, επιχειρήσαμε να αναλύσουμε τη φιλοσοφία και τα χαρακτηριστικά των Ψηφιακών Βιβλιοθηκών καθώς επίσης έγινε αναφορά στα Λογισμικά Ανοικτού Κώδικα. Από τη μια πλευρά, παρουσιάστηκαν Ψηφιακές Βιβλιοθήκες που υπάρχουν στη διάθεση του κοινού και χαρακτηρίζονται η κάθε μια ξεχωριστά για τη μοναδικότητα και τη σπουδαιότητα των συλλογών της. Από την άλλη, έγινε μια εκτενής πληροφόρηση γύρω από τα Ελεύθερα Λογισμικά. Προκειμένου να γίνει επιλογή του Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα, θελήσαμε να επιδείξουμε λογισμικά που είναι κατάλληλα και εφαρμόζονται ήδη σε βιβλιοθήκες τόσο στην Ελλάδα αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Είναι εμφανές και άμεσα κατανοητό, ότι με την προσπάθεια αυτή να διερευνήσουμε το θέμα με διεξοδική ανάλυση, οδηγούμαστε στη δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης ανοικτής πρόσβασης που θα παρέχει υλικό σε ενδιαφερόμενους χρήστες.

4.2. Επιλογή λογισμικού για την ανάπτυξη ψηφιακής βιβλιοθήκης

Αντιλαμβάνεται κανείς, ότι για την επιλογή ανοικτού λογισμικού χρειάστηκε αρκετή μελέτη ούτως ώστε να μην γίνει απλά μια επιλογή αλλά μια σωστή επιλογή, με την έννοια το λογισμικό να είναι κατανοητό και να μας δίνει την ευκαιρία να το χειριστούμε και να κάνουμε το καλύτερο δυνατό για τους χρήστες που θα το επισκεφτούν. Παρ' όλα αυτά το να είναι κατανοητό για μας δεν σημαίνει το ίδιο για τους χρήστες. Το κυριότερο και σημαντικότερο σημείο που πρέπει να προσέξουμε είναι οι ενδιαφερόμενοι χρήστες μας. Το κοινό, χρειάζεται μια ψηφιακή βιβλιοθήκη που να υπάρχει σαφήνεια και πληρότητα στις πληροφορίες που του δίνουμε. Η ανάγκη των

χρηστών για μια καλή πληροφόρηση, προβλέπει την δημιουργία ψηφιακών βιβλιοθηκών για τη διακίνηση της γνώσης και πληροφορίας. Έτσι η καλύτερη εξυπηρέτηση και προσβασιμότητα για το κοινό παρουσίασε μεγάλο ενδιαφέρον για μας. Δώσαμε ιδιαίτερη σημασία σ' αυτά τα δύο σημεία και ελπίζουμε να πετύχαμε το στόχο μας.

Βάση αυτών των κριτηρίων που αναφέραμε πιο πάνω, κινηθήκαμε και αξιολογήσαμε αναλόγως τα προσφερόμενα Λογισμικά Ανοικτού Κώδικα, που σαν αποτέλεσμα θα έχουμε την δημιουργία της ιστοσελίδας. Τελική απόφαση μας ήταν το Ελεύθερο Λογισμικό WordPress⁴⁷. Το WordPress, κατά κύριο λόγο ήταν το λογισμικό που αποτέλεσε έναν άρτιο συνδυασμό σημείων που αναζητούσαμε. Είναι εύκολο τόσο για εμάς στο χειρισμό συγκριτικά με τα υπόλοιπα λογισμικά, όσο και απόλυτα προσιτό προς τους χρήστες μας.

Κάποια από τα στοιχεία του Wordpress που μας οδήγησαν στο να το επιλέξουμε είναι:

1. Εύκολο στην εκμάθηση.
2. Χρησιμοποιείται από εκατομμύρια ανθρώπους ανά τον κόσμο.
3. Είναι απλό, εύκαμπτο κυρίως για τους διαχειριστές.
4. Έχει μία μεγάλη γκάμα από δωρεάν και υπέροχα σε εμφάνιση θέματα (themes) που μπορούν να αλλάξουν το ύφος του ιστότοπου.
5. Υπάρχει μια σειρά από επιλογές πρόσθετα (plugins) τα οποία προσθέτουν καινούρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τεχνάσματα στη σελίδα.
6. Μπορεί να γίνει μια αρκετά δημοφιλής σελίδα αφού εκατοντάδες επισκέπτες ημερησίως μπορούν να εισέλθουν στη σελίδα, χωρίς αυτό να έχει κανένα αντίκτυπο στη λειτουργικότητα της.
7. Είναι σταθερό ως λογισμικό και δωρεάν στην εγκατάσταση του.

⁴⁷Wordpress, διαθέσιμο στο: <http://wordpress.org>, τελευταία πρόσβαση στις 05/01/2011.

4.3. Wordpress-Domain name

Το Wordpress αποτελεί σήμερα παγκοσμίως μια πλατφόρμα ανοικτού κώδικα που αποτελείται από ένα σύγχρονο σύστημα δημοσίευσης και διαχείρισης υλικού. Δημιουργώντας ένα ιστότοπο υπάρχει η δυνατότητα εγκατάστασης διάφορων Plugging, δηλαδή άπειρες εφαρμογές που οδηγούν στην άψογη λειτουργικότητα της ιστοσελίδα.

Αφού έχει γίνει η ενοικίαση χώρου φιλοξενίας της ιστοσελίδας (hosting), στη συνέχεια θα δημιουργηθεί η μορφή της σελίδας. Κατά τη διάρκεια αυτή πρέπει να γίνει και η αγορά διαθέσιμου ονόματος (domain name). Αναφερόμενοι στον όρο αυτό εννοούμε κάθε μοναδική ταυτότητα, IP διεύθυνση, η οποία έχει καταχωρηθεί για την εμφάνιση μιας ιστοσελίδας. Στην πραγματικότητα το domain name αποτελείται από μια σειρά από αριθμούς. Οι πολύπλοκες αριθμητικές διευθύνσεις, π.χ. 191.151.004.003., όπως είναι εμφανές θα αποτελούσαν μέρος δυσκολίας για το κοινό αφού θα χρειαζόταν η απομνημόνευση τους. Ως συνέπεια αυτού, ο κάθε αριθμός μετατράπηκε σε μια ονομαστική IP διεύθυνση που επίσης χωρίζεται σε τμήματα «λέξεων». Για παράδειγμα, www.kiriakosplisis.com δείχνει στο 71.18.40.253.

Η επιλογή του domain καθορίζεται ανάλογα με τη χώρα που βρίσκεται ο κεντρικός υπολογιστής (host) και το αντικείμενο στο οποίο αναφέρονται. Συγκεκριμένα η επιλογή της επέκτασης μπορεί να είναι .com, .eu, .org, .gr, .gov. Αφού γίνουν τα πιο πάνω βήματα και γίνει «upload» η σελίδα στο διαδίκτυο, στο χώρο όπου ενοικιάστηκε η σελίδα είναι έτοιμη.

4.4. Επιλογή θέματος της ιστοσελίδας

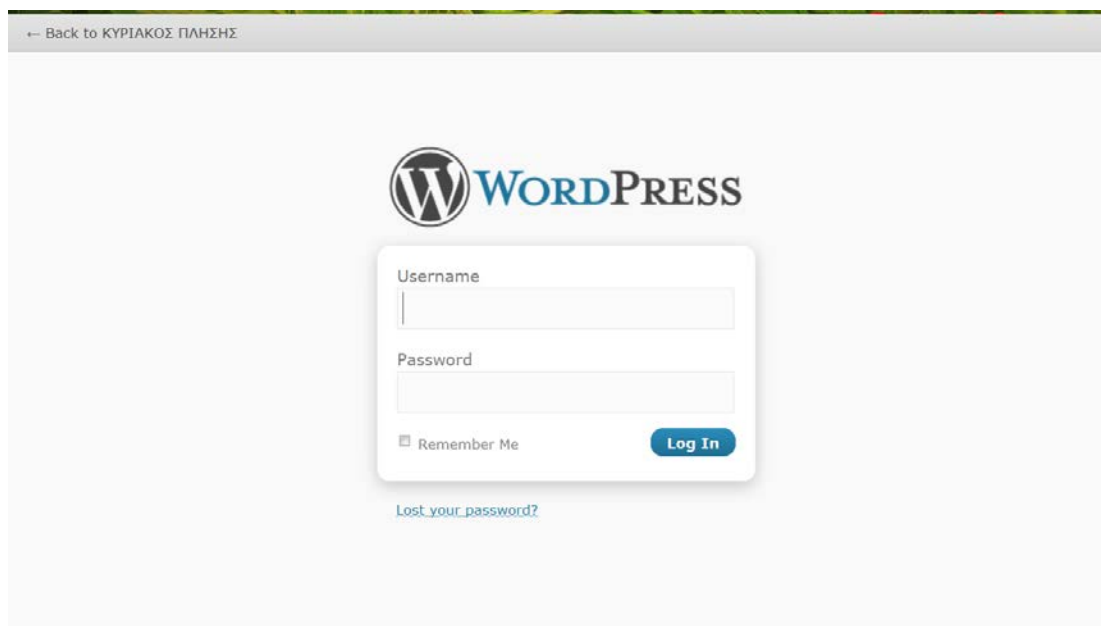
Οι χρήστες ολοένα και περισσότερο συναντούν εκατομμύρια πληροφορίες. Σαν επακόλουθο, η βοήθεια που παρέχουν στις ανάγκες τους είναι μηδαμινές έως ανύπαρκτες. Και σαφώς γίνεται αυτό λόγω της ταχύτατης εξέλιξης των ψηφιακών μέσων και των αμέτρητων ψηφιακών δεδομένων που διακινούνται με τη χρήση τους. Είναι εμφανές και άμεσα κατανοητό ότι πλέον οι χρήστες έχουν ανάγκη από ψηφιακές βιβλιοθήκες όπου θα μπορούν να χειρίζονται το υλικό

χωρίς να είναι χαμένοι σ' ένα κλοιό τεράστιου όγκου πληροφοριών. Έτσι η δημιουργικότητα, η εφευρετικότητα και η επιλεκτικότητα είναι τα στοιχεία που έπρεπε να καλύψουμε για να έχουμε ένα αποτέλεσμα που θα προσελκύσει το ευρύ κοινό χωρίς να μπαίνει σε ένα λαβύρινθο πληροφοριών.

Η επιλογή του θέματος ήταν ένα σημείο που έγιναν αρκετές συζητήσεις μαζί με τον επιβλέπων καθηγητή μας, κύριο Γαρούφαλλου. Ένα θέμα ήταν η δημιουργία Ψηφιακή Βιβλιοθήκης Κυπρίων Ποιητών ή Λογοτεχνών, ένα άλλο θέμα η ανάπτυξη Ψηφιακής Βιβλιοθήκης της Κυπριακής Τέχνης και ακόμα περισσότερα θέματα που αποτέλεσαν εστία συνομιλιών για την εύρεση του κατάλληλου και εφικτού θέματος. Εν κατακλείδι, αποφασίσαμε ότι η δημιουργία Ψηφιακής Βιβλιοθήκης σ' ένα συγκεκριμένο ποιητή και λογοτέχνη της Κύπρου θα ήταν πιο εξειδικευμένο θέμα και θα υπήρχε πλούσιο υλικό για μελέτη. Η τελική απόφασή, μας οδήγησε στον Κύπριο εκπαιδευτικό και συγγραφέα, Κυριάκο Πλησή. Έναν άνθρωπο που αποτέλεσε σταθμό στα ποιητικά και λογοτεχνικά δρώμενα κυρίως της Κύπρου αλλά και της Ελλάδος.

4.5. Περιβάλλον του Wordpress

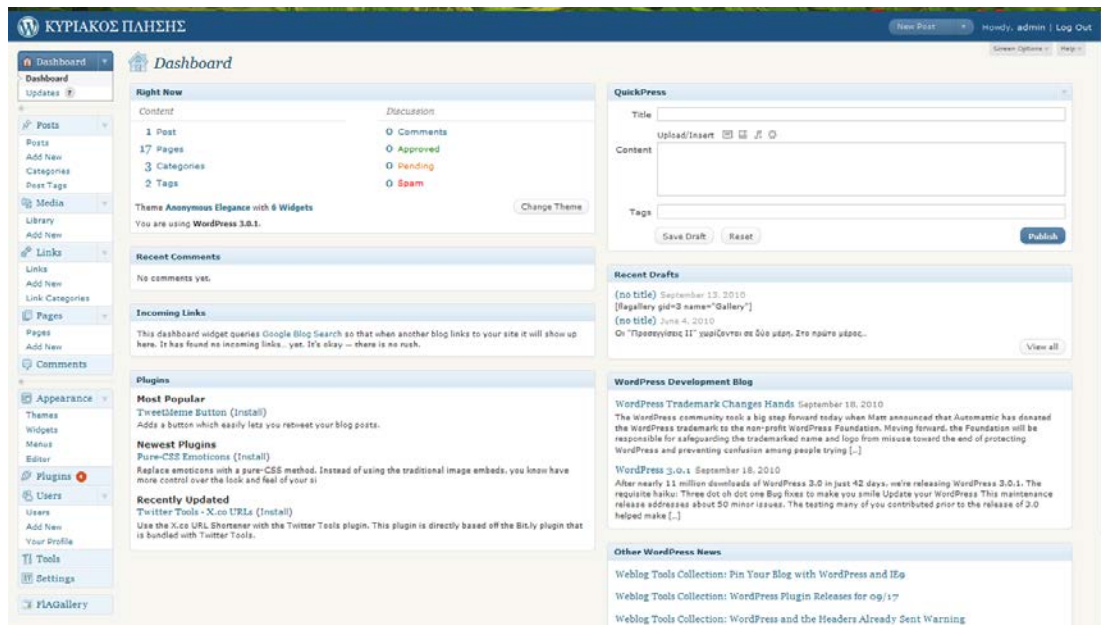
Αφού έγιναν όλες οι διαδικασίες απόκτησης domain και η εγκατάσταση του ελεύθερου λογισμικού Wordpress εναπόκειται η προσκόμιση και το ανέβασμα του περιεχομένου του θέματος μας⁴⁸. Στο παρακάτω εικονίδιο εμφανίζεται η αρχική σελίδα σύνδεσης για τη λειτουργία του λογαριασμού μας.

Εικόνα 4.1: Αρχική σελίδα σύνδεσης του Wordpress

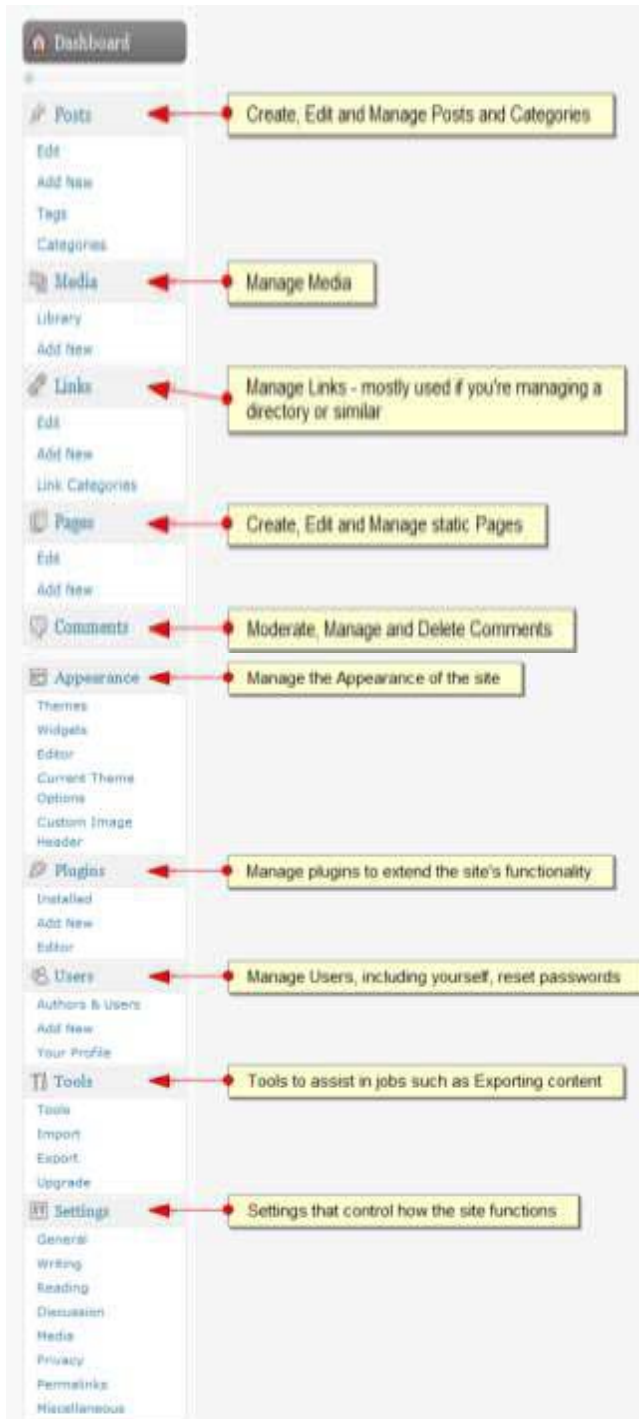
Με την εισαγωγή του ονόματος χρήστη (username) και του κωδικού πρόσβασης (password) και πατώντας το κουμπί σύνδεση (log in) μεταφερόμαστε στο κυρίως περιβάλλον του Wordpress. Σε περίπτωση που ξεχάσουμε το κωδικό πρόσβασης, πατώντας το Lost your password μπορούμε να αποκτήσουμε ένα καινούριο κωδικό ο οποίος θα αποσταλεί στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μας. Υπάρχει επίσης η επιλογή Remember me, η οποία αποθηκεύει τα στοιχεία πρόσβασης και αυτόματα γίνεται η σύνδεση.

⁴⁸ Η πλοήγηση στο περιβάλλον της WordPress μπορεί να γίνει μόνο με την προϋπόθεση ύπαρξης λογαριασμού.

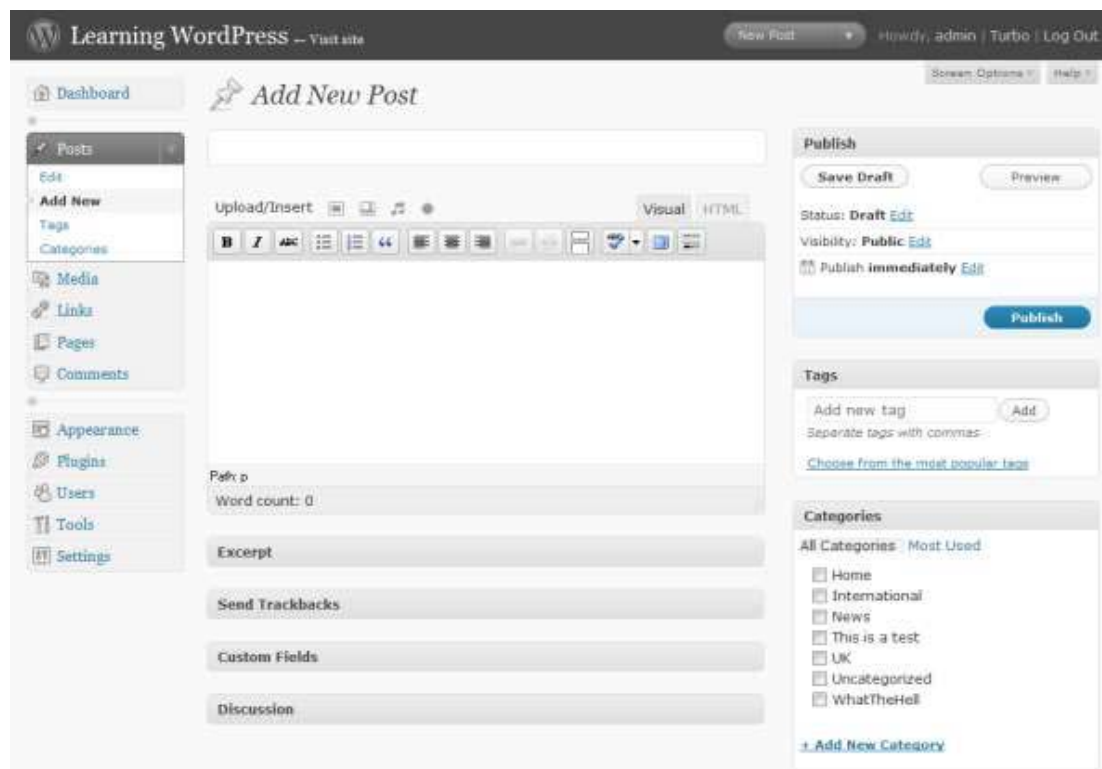

Εικόνα 4.2: Κυρίως μενού Wordpress

Με τη μετάβαση μας στο κυρίως μενού συναντούμε μια σειρά από πληροφορίες στον πίνακα οργάνων (Dashboard), ο οποίος μας ενημερώνει για κάθε πρόσφατη δραστηριότητα του ιστότοπου μας καθώς επίσης για την κοινότητα του Wordpress. Παρέχει πρόσβαση στην αναβάθμιση του Wordpress, θεμάτων (themes) και για πρόσθετα (plugins). Στο Dashboard εμφανίζονται όλες οι ενέργειες που έγιναν σχετικά με το υλικό που καταχωρήθηκε. Υπάρχουν όλες οι κινήσεις αριθμημένες δηλαδή πόσες σελίδες έχουν δημιουργηθεί, πόσα σχόλια έγιναν, το οπτικοακουστικό υλικό που περιλήφθηκε όπως φωτογραφίες και βίντεο. Μπροστά μας απλώνεται ένα περιβάλλον άκρως φιλικό και προσβάσιμο ως προς τη διαχείριση του.

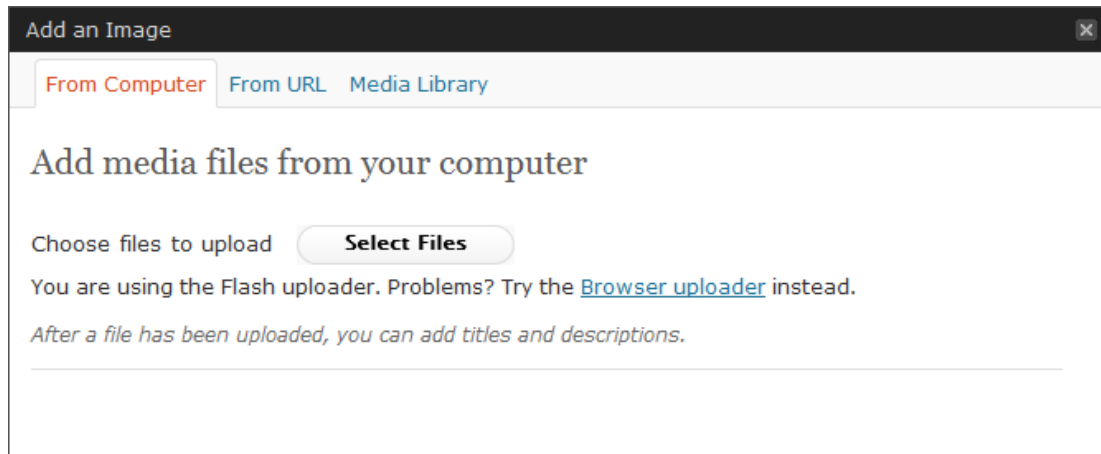
Καταχωρήσεις (post): περιέχουν σημασιολογικές και χρονογραφικά δομημένες πληροφορίες, για παράδειγμα νέες ειδήσεις, θέματα προς συζήτηση κ.ά. Η σημασιολογική δομή καθορίζεται από κατηγορίες και ετικέτες, διευκολύνοντας τόσο τους χρήστες στην πλοήγηση της ιστοσελίδας όσο και στις μηχανές αναζήτησης για την κατανόηση του περιεχομένου της σελίδας και τη βελτίωση των αποτελεσμάτων αναζήτησης.

Εικόνα 4.3: Επιφάνεια εργασίας καταχωρήσεων (post)

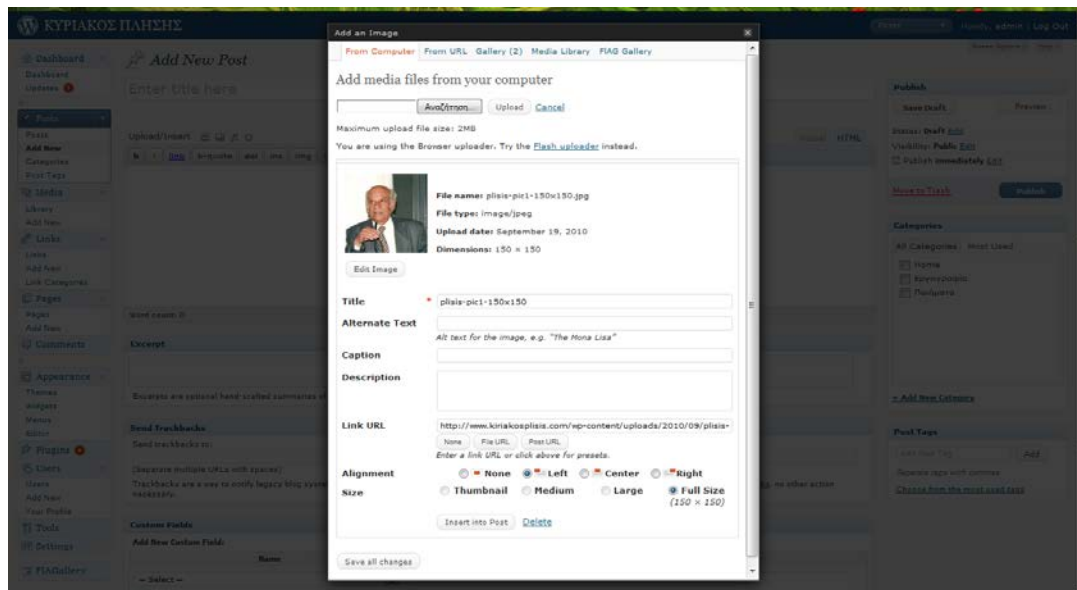
Σε αυτό το περιβάλλον εργασίας που βλέπουμε παραπάνω το Wordpress παρέχει διάφορα εργαλεία, για την έκδοση και τη διαχείριση οπτικοακουστικού υλικού. Μας επιτρέπει να διαχειριστούμε εύκολα το περιεχόμενό μας, χωρίς να χρειάζονται επιπλέον γνώσεις π.χ. γλώσσες προγραμματισμού όπως HTML. Το μόνο που απαιτείται είναι οι δεξιότητες που ήδη χρησιμοποιούμε στους επεξεργαστές κειμένου, όπως ο Microsoft Word.

Οπτικοακουστικό υλικό (Media): περιλαμβάνονται όλες οι εικόνες, τα βίντεο, οι ηχογραφήσεις και αρχεία τα οποία έχουμε φορτώσει και θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε στην σελίδα μας. Μπορούμε να καταχωρήσουμε το υλικό μας είτε στην οπτικοακουστική βιβλιοθήκη μας (media library), είτε από κάποιο σύνδεσμο (URL), είτε ακόμα από τον ηλεκτρονικό μας υπολογιστή.

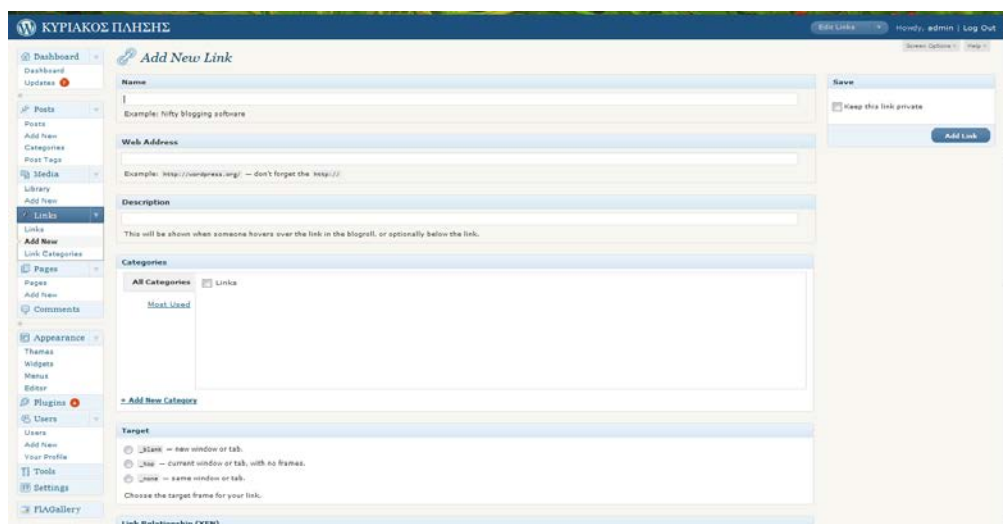
Εικόνα 4.4: Εισαγωγή οπτικοακουστικού υλικού

Από τη στιγμή που επιλέγουμε το υλικό που θέλουμε να ανεβάσουμε στη σελίδα μπορούμε να το μορφοποιήσουμε, δηλαδή να εισάγουμε τίτλο, περιγραφή του αρχείου, τροποποίηση του μεγέθους, και τοποθέτηση του αρχείου στα δεξιά, αριστερά ή κέντρο.

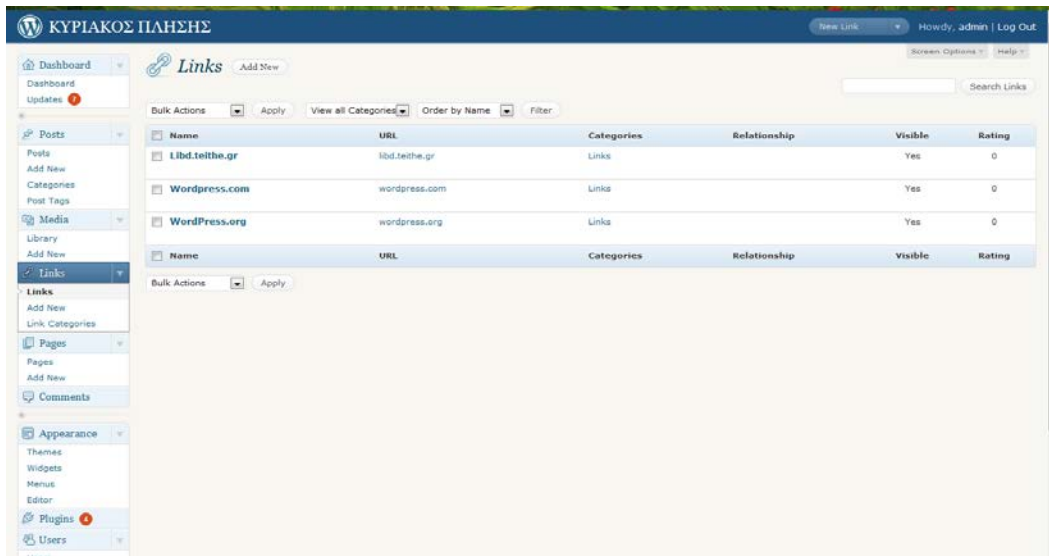
Εικόνα 4.5: Μορφοποίηση υλικού

Συνδέσμοι (Links): στην κατηγορία αυτή συναντάμε τις παραπομπές που έχουμε θέσει εμείς ως σημαντικές και χρήσιμες για την σελίδα μας. Μπορούμε να τοποθετήσουμε τους συνδέσμους μας σε κατηγορίες και υποκατηγορίες καθώς και να συμπεριληφθεί μια περιγραφή για τις κατηγορίες.

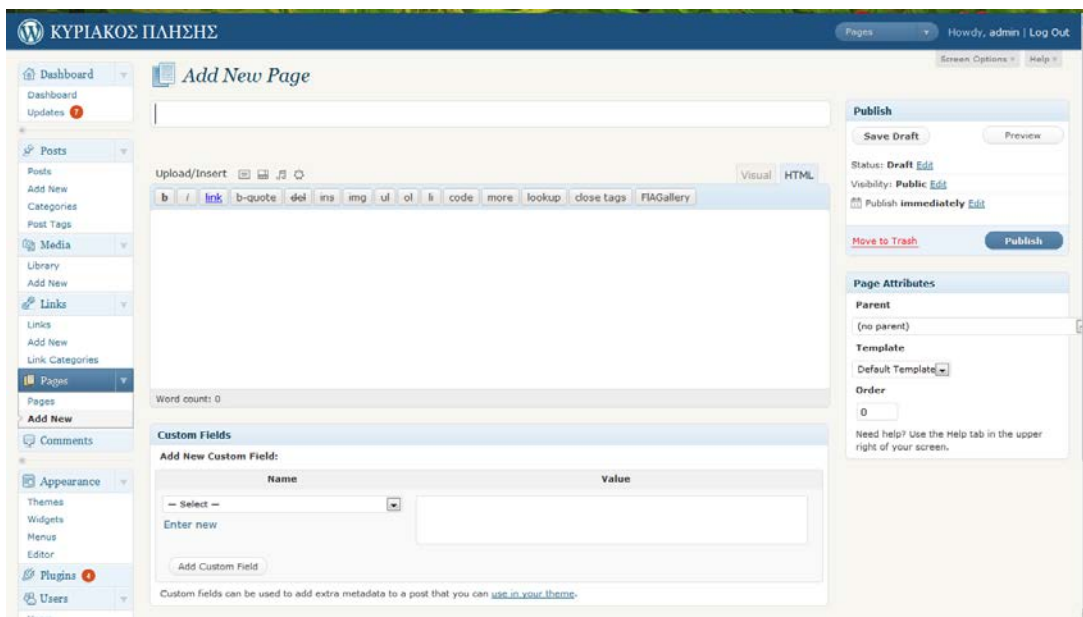
Εικόνα 4.6: Περιβάλλον εργασίας συνδέσμων (links)

Όπως φαίνεται πιο κάτω στην δική μας ιστοσελίδα, θέσαμε ως απαραίτητους συνδέσμους τη σελίδα του Wordpress καθώς επίσης την ιστοσελίδα της σχολής μας.

Εικόνα 4.7: Σύνδεσμοι της ιστοσελίδας μας

Σελίδες (Pages): οι σελίδες είναι ένα ακόμα εργαλείο για την εισαγωγή κειμένου οι οποίες δεν εμφανίζονται μαζί με τις καταχωρήσεις (post) αλλά μεμονωμένα. Μπορούμε να πούμε ότι ακολουθούν την ίδια τακτική με τις καταχωρήσεις και έτσι τα στοιχεία που τις χαρακτηρίζουν δεν διαφέρουν.

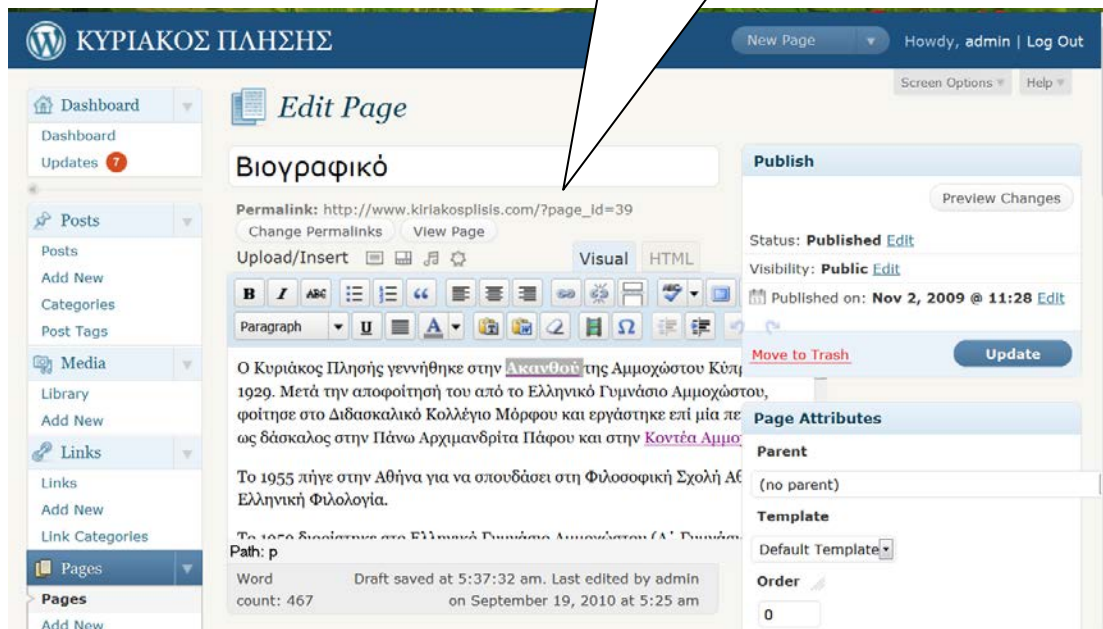

Εικόνα 4.8: Επιφάνεια εργασίας των σελίδων (pages)

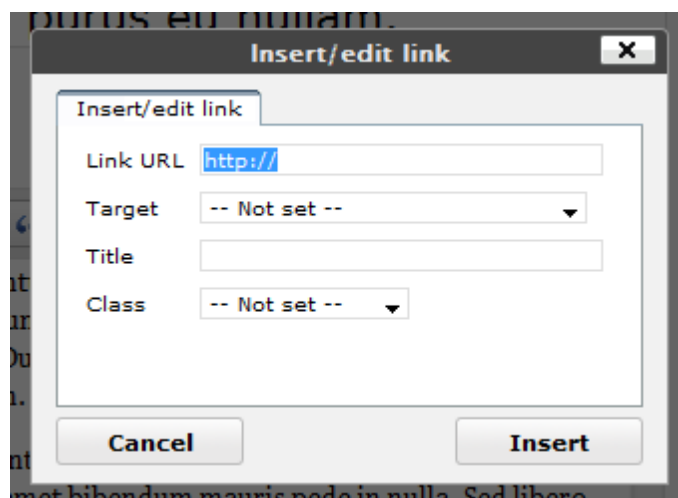
Μπορούμε να διακρίνουμε ότι το μόνο που χρειάζεται είναι να ονομάσουμε τη σελίδα μας με ένα τίτλο και να τοποθετήσουμε το περιεχόμενο που θέλουμε να εμφανίζεται σ' αυτή. Μας δίνεται η δυνατότητα εμπλουτισμού του κειμένου με την εισαγωγή οπτικοακουστικού υλικού και επιπλέον διαμόρφωσης του κειμένου όσο αφορά τη γραφή του π.χ. έντονα γράμματα, αλλαγή χρωμάτων κ.ά.

Μέσα από το συγκεκριμένο περιβάλλον δημιουργίας σελίδων, ένα από τα σημαντικότερα πράγματα που μπορούμε να κάνουμε είναι να δημιουργήσουμε συνδέσμους με άλλες σελίδες. Με αυτό τον τρόπο δείχνουμε από πού πηγάζει ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών μας και δημιουργούμε τα λεγόμενα υπερκείμενα (hypertext).

Πατώντας το κουμπί αυτό και μαρκάροντας την λέξη που επιθυμούμε να δημιουργήσουμε σύνδεσμο, μεταφερόμαστε σ' ένα άλλο παράθυρο όπου θα μας οδηγήσει στη δημιουργία υπερκειμένου.

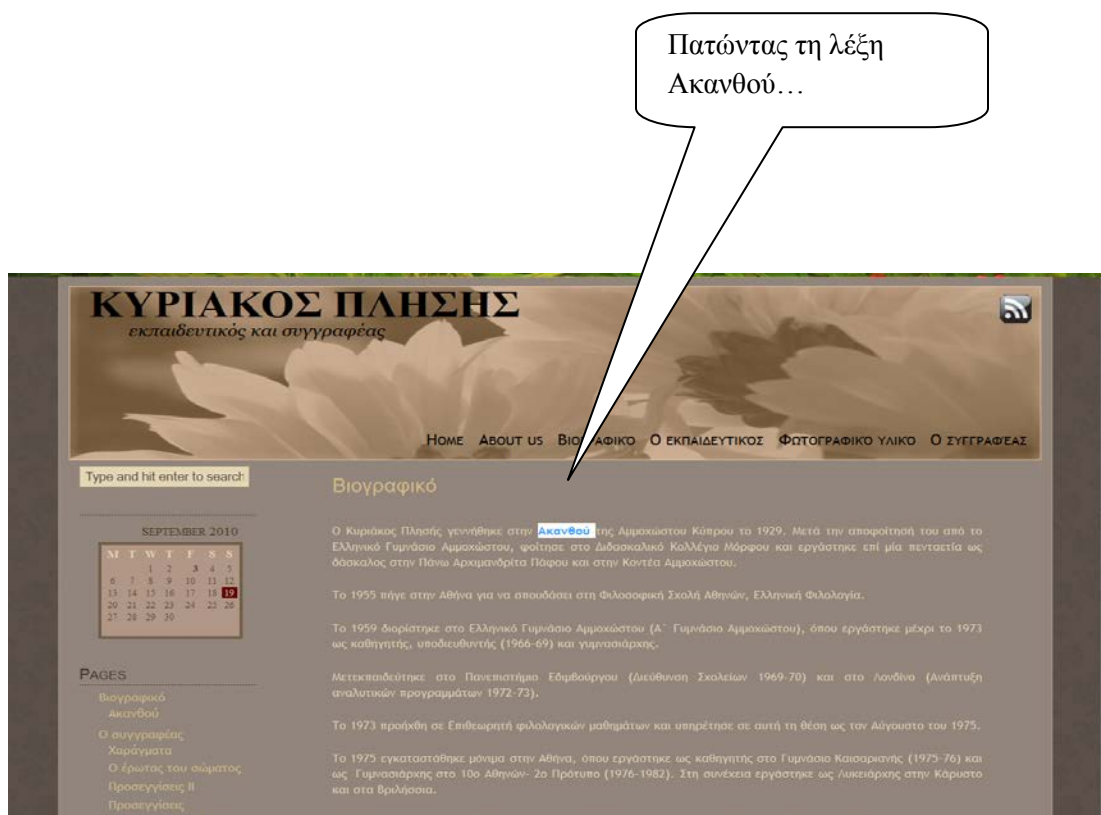

Εικόνα 4.9: Δημιουργία υπερκειμένου

Εικόνα 4.10: Εισαγωγή URL για την πρόσθεση υπερκειμένου

Με την εμφάνιση του παράθυρου αυτού, θα εισάγουμε την διεύθυνση που θα μας παραπέμπει στο υπερκείμενο και ακολούθως πατάμε το κουμπί Insert και ο σύνδεσμος έχει δημιουργηθεί. Κάλο θα ήταν αφού τελειώσουμε να ελέγξουμε τη σελίδα σε περίπτωση τυχόν λαθών. Πιο κάτω εναποθέτουμε παράδειγμα της ιστοσελίδας μας.

Εικόνα 4.11: Παράδειγμα υπερκειμένου

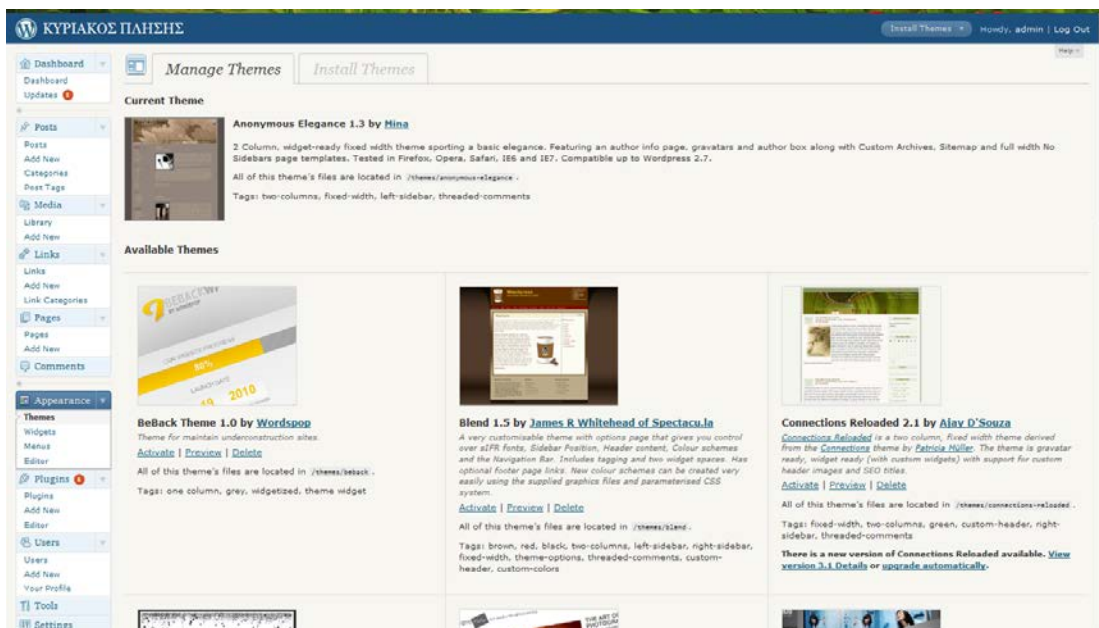
...μεταφερόμαστε στο κείμενο

Εικόνα 4.12: Μεταφορά σε υπερκείμενο

Με τη διαδικασία αυτή μπορούμε πολύ εύκολα να δημιουργήσουμε μια σελίδα η οποία θα είναι πλούσια σε συνδέσμους και συνάμα σε υλικό.

Εμφάνιση (Appearance): σε αυτό το πεδίο μπορούμε να διαμορφώσουμε τη σελίδα μας ανάλογα με τα θέλω μας και το στυλ μας. Μπορούμε να πλάσουμε μια εικόνα όπως μας αρέσει με τις διάφορες επιλογές που μας δίνει.

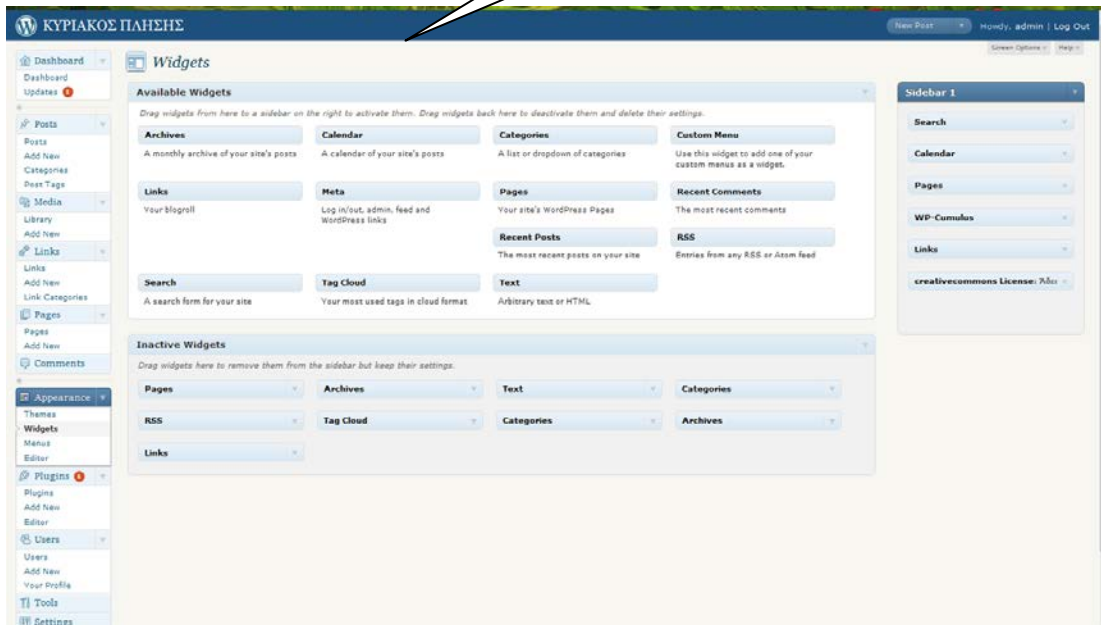

Εικόνα 4.13: Επιλογή θεμάτων (themes)

Με την επιλογή που μας δίνει για την διαμόρφωση θεμάτων μπορεί να γίνει τόσο εγκατάσταση νέων όσο και ενεργοποίηση των ήδη διαθέσιμων θεμάτων. Για την επιλογή του θέματος, μας δίνει τη δυνατότητα προεπισκόπησης της σελίδας με το συγκεκριμένο θέμα, ούτως ώστε να δούμε αν όντως καλύπτει τις ανάγκες μας. Έπειτα μπορεί να γίνει ενεργοποίηση. Με αυτό τον τρόπο η σελίδα μας θα έχει μια όμορφη εμφάνιση ούτως ώστε να προσελκύει το κοινό αρχικά για την όλη εικόνα της και ακολούθως για το περιεχόμενο της.

Έχουμε στη διάθεση μας τα Widgets τα οποία μας επιτρέπουν να προσθέσουμε διάφορες πληροφορίες στις πλαϊνές μπάρες του θέματος μας. Τα widgets, για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να εισάγουμε κατηγορίες, αρχεία, πρόσφατες καταχωρήσεις, ημερολόγιο, σχόλια κτλ. Μπορούμε να προσθέσουμε αυτά που αναφέρθηκαν σε όποια τοποθεσία θέλουμε να εμφανίζονται δηλαδή αριστερά, δεξιά ή όπου αλλού επιθυμούμε και επιπλέον ότι δεν μας ικανοποιεί πλήρως να το διαγράψουμε.

Αυτή είναι η επιφάνεια εργασίας η οποία μας δίνει τη δυνατότητα επεξεργασίας όλων των διαθέσιμων widgets.

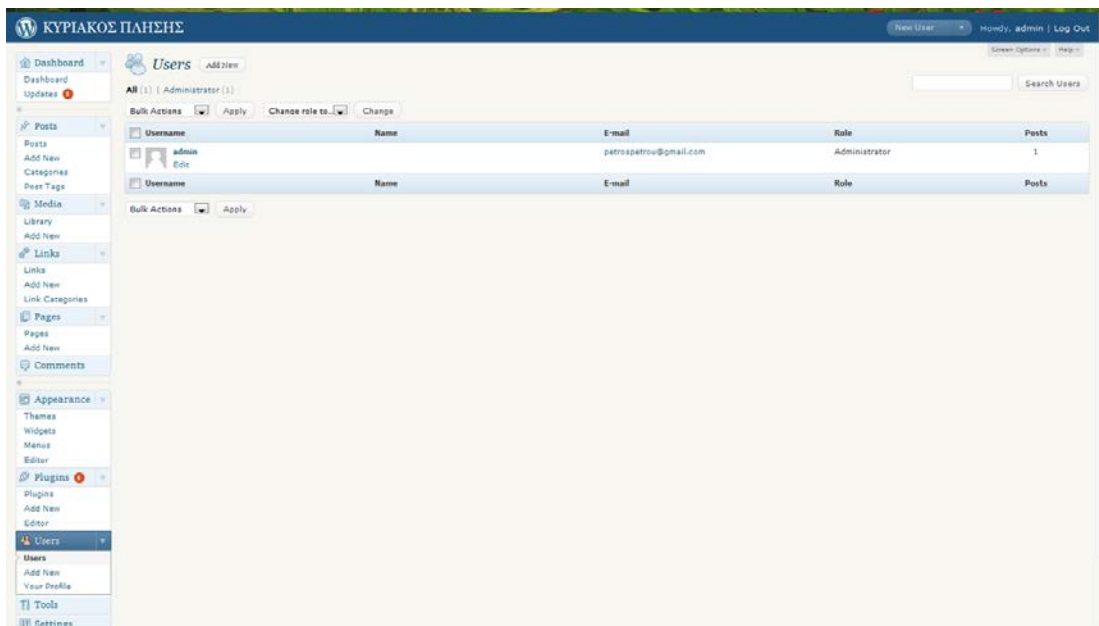
Εικόνα 4.14: Επιφάνεια εργασίας widgets

Είναι φανερό ότι με λίγη προσπάθεια η εμφάνιση της σελίδας μας μπορεί να καθορίσει την προσέλκυση κοινού. Με τις δυνατότητες που μας προσφέρει το δύσκολο μπορεί να γίνει εύκολο και το ακατόρθωτο, κατορθωτό.

Διαχειριστής (users): κάθε σελίδα έχει τον διαχειριστή της, τον admin δηλαδή, ο οποίος μπορεί να έχει τις εξής αρμοδιότητες.

- Αλλαγή των λειτουργιών
- Προσαρμογή θεμάτων

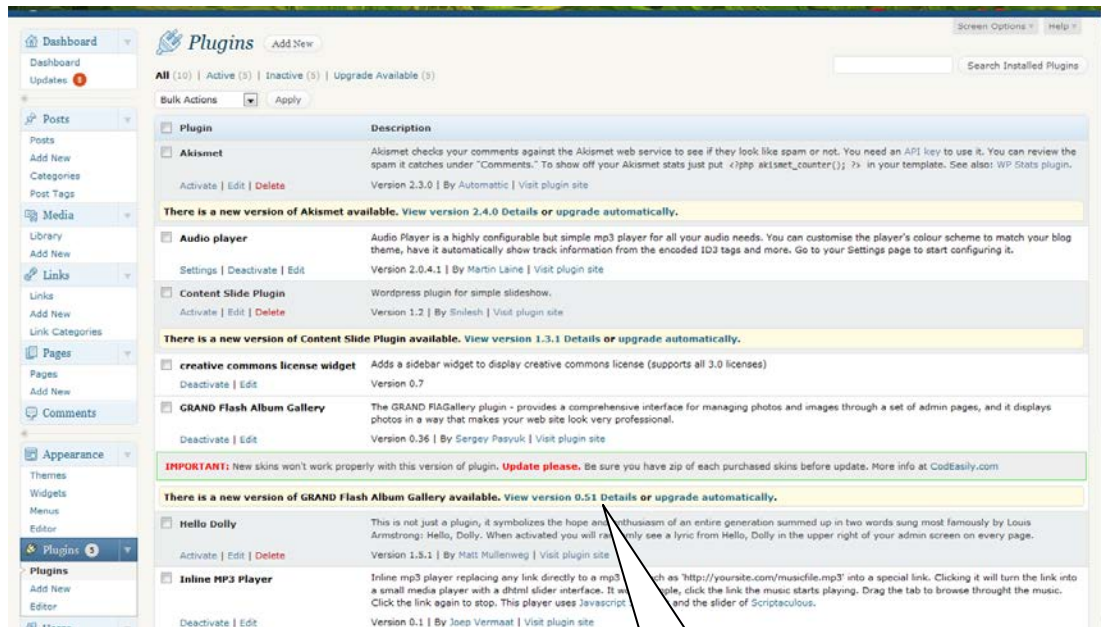
- Ενεργοποίηση και διαμόρφωση των κατηγοριών
- Πρόσθεση άλλων διαχειριστών
- Οργάνωση αρχείων
- Διοίκηση

Εικόνα 4.15: Επιφάνεια διαχειριστή

Ο διαχειριστής δηλαδή είναι ο κύριος κρίκος της ιστοσελίδας.

Πρόσθετα (Plugins): τα πρόσθετα μας επιτρέπουν να προσθέσουμε διάφορα χαρακτηριστικά γνωρίσματα στη σελίδα του Wordpress. Υπάρχει μια πλούσια συλλογή η οποία είναι ήδη εγκατεστημένη καθώς επίσης και ποικιλία όσων πρόσθετων έχουμε κάνει εγκατάσταση εμείς οι ίδιοι. Μπορούμε να ενεργοποιήσουμε και να απενεργοποιήσουμε οποιαδήποτε πρόσθετα θέλουμε να εμφανίζονται.

Εικόνα 4.16: Επιφάνεια εργασίας των πρόσθετων (plugins)

Εδώ βλέπουμε τα διάφορα πρόσθετα, τα οποία έχουν ενεργοποιηθεί όπως audio player, creative commons license κτλ.

Εργαλεία (tools): Το Wordpress με αυτή του τη λειτουργία μας προσφέρει την δυνατότητα εισαγωγής και εξαγωγής στοιχείων από μεγάλο αριθμό εξωτερικών πηγών. Σε κάποιες περιπτώσεις τα σχόλια, οι σελίδες, οι νέες καταχωρήσεις μπορούν να διαμορφωθούν από τα εργαλεία. Μπορούμε να μεταφερθούμε στο Διαδίκτυο και να πάρουμε κομμάτια- υλικό τα οποίο μας είναι χρήσιμο και να το τοποθετήσουμε στις κατηγορίες που διαθέτουμε.

Λειτουργίες (settings): ελέγχει μερικές από τις πιο βασικές λειτουργίες διαμόρφωσης της ιστοσελίδας. Εδώ τοποθετείται η κύρια ονομασία της ιστοσελίδας, το URL της καθώς και διάφοροι όροι χρήσης της.

Εν κατακλείδι, αφού έγινε μια πλήρης περιγραφή του ανοιχτού συστήματος Wordpress σε συνδυασμό με οδηγίες χρήσης⁴⁹, η δημιουργία της Ψηφιακής μας Βιβλιοθήκης μπορεί να πάρει τη μορφή που θέλουμε.

⁴⁹ Η σχετική αναφορά είναι διαθέσιμη στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://spectacu.la/wp-content/uploads/wordpress-27_user_guide.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Κυριάκος Πλησής: ο άνθρωπος, ο συγγραφέας, ο εκπαιδευτικός

Το κεφαλαίο αυτό, ως προς το σύνολό του οφείλεται στη βοήθεια και την παροχή υλικού της οικογένεια του συγγραφέα Κυριάκου Πλησή. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία του κεφαλαίου χαρακτηρίζεται από κύρος, χάρη στην έγκυρη πηγή του. Αυτό ήταν και το κύριο μέλημα μας. Τόσο στη πτυχιακή μας εργασία, όσο και στην ιστοσελίδα μας να υπάρχει αξιοπιστία.

5.1. Βιογραφία

Ποιος ήταν στην πραγματικότητα ο Κυριάκος Πλησής, είναι ένα ερώτημα που μόνο το οικογενειακό του περιβάλλον θα μπορούσε να απαντήσει. Η σύντομη βιογραφία που ακολουθεί δόθηκε από την κόρη του συγγραφέα, Παναγιώτα Πλησή και παρέμεινε αυτούσια.

«Ο Κυριάκος Πλησής γεννήθηκε στην Ακανθού της Αμμοχώστου το 1929. Μετά την αποφοίτησή του από το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου, φοίτησε στο Διδασκαλικό Κολλέγιο Μόρφου και εργάστηκε επί μία πενταετία ως δάσκαλος στην Πάνω Αρχιμανδρίτα Πάφου και στην Κοντέα Αμμοχώστου.

Από το 1955 έως το 1959 σπούδασε Ελληνική Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών.

Το 1959 διορίστηκε στο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου, όπου εργάστηκε μέχρι το 1973 ως καθηγητής, υποδιευθυντής (1966-69) και γυμνασιάρχης.

Μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου (Διεύθυνση Σχολείων 1969-70) και στο Λονδίνο (Ανάπτυξη αναλυτικών προγραμμάτων 1972-73).

Το 1973 προήχθη σε Επιθεωρητή φιλολογικών μαθημάτων και υπηρέτησε σε αυτή τη θέση ως τον Αύγουστο του 1975. Μετά την τουρκική εισβολή του 1974, ήταν υπεύθυνος για την οργάνωση και λειτουργία σχολείων στους προσφυγικούς καταυλισμούς.

Το 1975 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα, όπου εργάστηκε ως καθηγητής στο Γυμνάσιο Καισαριανής (1975-76) και ως Γυμνασιάρχης στο 10ο Αθηνών (2ο Πρότυπο) από το 1976-1982. Στη συνέχεια εργάστηκε ως Λυκειάρχης στην Κάρυστο και στα Βριλήσσια.

Το 1985 έγινε σχολικός σύμβουλος και υπηρέτησε δύο χρόνια στο νομό Ηλείας και δύο στην Αθήνα.

Δίδαξε στη ΣΕΛΜΕ Αθηνών και συνταξιοδοτήθηκε το 1989.

Παντρεύτηκε το 1962 τη φιλόλογο Γιαννούλα Μωραΐτου και απέκτησαν δύο παιδιά, τον Πασχάλη και την Παναγιώτα, και τρία εγγόνια.

Πέθανε στην Αθήνα το 2007.

Εκτός από το διδακτικό του έργο ασχολήθηκε γενικά με την Παιδεία. Στην Αμμόχωστο ήταν ιδρυτικό μέλος του Επιστημονικού Φιλολογικού Συλλόγου (ΕΦΣΑ) και επιμελητής του ετήσιου Δελτίου του. Στην Αθήνα ήταν ιδρυτικό μέλος του περιοδικού “Νέα Παιδεία” το 1977, τακτικός συνεργάτης και σχολιαστής ως το 1993.

Από το 1987 που άνοιξε το “Σπίτι της Κύπρου” στην Αθήνα, συμπαραστάθηκε στο έργο του με διαλέξεις, παρουσιάσεις του έργου σημαντικών πνευματικών ανθρώπων και συμμετείχε σε διάφορες εκδηλώσεις.

Ασχολήθηκε, εκτός από την εκπαίδευση και με τη λογοτεχνία, ιδιαίτερα με την ποίηση και το δοκίμιο. Στα δοκίμιά του καταπιάνεται με βασικά προβλήματα της εποχής μας και ιδιαίτερα του τόπου μας. Τα δοκίμιά του διαπνέονται από ένα βαθύ ανθρωπισμό και μιαν ασίγαστη έγνοια για την προκοπή του έθνους μας.

Η τραγωδία της Κύπρου υπήρξε μια τομή στη ζωή του. Γι αυτό και η ποίησή του, από το 1974 και ύστερα εκφράζει σχεδόν κατ’ αποκλειστικότητα τον πόνο, την οδύνη και την ανησυχία για το μέλλον του νησιού.

Συνεργαζόταν τακτικά με το Περιοδικό Ελευθερίας και Γλώσσας «Ευθύνη» από το 1974 και στην Κύπρο με την “Κυπριακή Μαρτυρία”, ετήσια έκδοση του Ομίλου Πνευματικής

Ανανεώσεως, από το πρώτο τεύχος της το 1982 και εκτάκτως με άλλα περιοδικά στην Ελλάδα και στην Κύπρο (κυρίως με την «Ακτή»).

Βραβεύτηκε τρεις φορές με το Κρατικό Βραβείο Υπουργείου Παιδείας Κύπρου: για τις συλλογές δοκιμίων «Προβληματισμοί» το 1972 και «Μετά τη χρεωκοπία του δόγματος», 1992 και για την ποιητική του συλλογή «Γραφή Οδύνης» το 1975. Στην Ελλάδα βραβεύτηκε με το βραβείο Χρήστου Μαλεβίτση για το «Δοκίμιο περί έρωτος και άλλα δοκίμια» το 1997 και με το βραβείο ΠΕΝ, το 2006, για το σύνολο του δοκιμιακού του έργου.»

5.2. Εργογραφία

Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει όπως αναφέραμε πιο πάνω, και ποιητικά και δοκιμιακά έργα. Μέσα από τα έργα του πηγάζει ο ψυχικός πόνος, η στεναχώρια και η θλίψη για τη συμφορά που βρήκε το πολυαγαπημένο του νησί. Ακόμα και οι τίτλοι των έργων του κατοπτρίζουν όλα του τα συναισθήματα. Τα έργα του είναι:

A. Ποιητικά

Άσκηση Γραφής 1973

Θρηνητικό Συναξάρι της Πικρής Χώρας Κύπρος 1974 (λυρικό χρονικό)

Γραφή Οδύνης 1975

Το Τραγούδι της Αδελφιδής 1977

Ο Έρωτας του Σώματος 1977

Χαράγματα 1988

Όνομα δ' αυτής Μακάρια 1991

B. Δοκίμια

Προβληματισμοί 1971

Ο Ένδον Κόσμος 1985

Μετά την Χρεωκοπία του Δόγματος 1992

Προσεγγίσεις 1995

Δοκίμιο Περί Έρωτος και Άλλα Δοκίμια 1998

Λόγος Περί Αληθείας 1999

Προσεγγίσεις II 2005

Μέσα από πολύωρες συνομιλίες, τόσο με την γυναίκα του όσο και με την κόρη του Παναγιώτα, έγινε μια σκιαγράφηση του πραγματικού Πλησή. Εισήλθαμε βαθύτερα των άψυχων σελίδων των βιβλίων του, τον γνωρίσαμε μπορούμε να πούμε, χωρίς να έχει γίνει ποτέ καμία επαφή. Οι καταθέσεις ψυχής της οικογένειάς του, μέσα από το παρακάτω κείμενο που γράψαμε ελπίζουμε να καλύψουν πλήρως τα όσα μας έχουν διηγηθεί.

Κάθε ένα από τα έργα του είναι μια κατάθεση ψυχής. Η έμπνευσή του πήγαζε καθαρά από την Κύπρο του που πραγματικά αγαπούσε. Ο λόγος του σαφής, απλός και καθόλου στρυφνός αφού ότι ήθελε να πει, όποιο μήνυμα και να ήθελε να μεταφέρει μπορούσε με λιτά λόγια να το μεταδώσει μέσα από τις άψυχες γραμμές των ποιημάτων και δοκιμίων του.

Η αγάπη του για την Ακανθού, το χωριό του στην Αμμόχωστο, τον ακολουθούσε παντού. Ακόμα και μετά την τραγωδία της Κύπρου, όταν είχε μετακομίσει μόνιμα στην Αθήνα με τη γυναίκα του Ιωάννα, εγκαταστάθηκε στο Καπανδρίτι. Μια τοποθεσία που παντού μύριζε φύση. Μέσα στα βουνά και τις χαρουπιές όπως την Ακανθού του. Η ζωντάνια και η ελευθερία, το περπάτημα στο καταπράσινο τοπίο του χάριζαν τη γαλήνη και την έμπνευση για να συνεχίζει να γράφει για το νησί του. Περπατούσε και δούλευε τις σκέψεις του. Μετά τα επεξεργαζόταν και τα έφτιαχνε μέσα του. Η περιπλάνηση του στη φύση ήταν σωτήρια διαδρομή, ήταν αγαλλίαση. Δεν παιδευόταν επομένως με τις σκέψεις του γιατί τις δούλευε όταν ήταν στα βουνά. Προτιμούσε να

πηγαίνει τα πρωινά για να περπατήσει αλλά δεν είχε κάποια συγκεκριμένη ώρα για τη συγγραφή των έργων του. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν λίγη ησυχία και απομόνωση. Η απομόνωση των σκέψεων του οδηγούσε στην εστίαση του πόνου και τη λαχτάρα του γυρισμού. Συγκεκριμένα στην ποιητική του συλλογή **Όνομα δ' αυτής Μακάρια** ο Κυριάκος Πλησής γράφει χαρακτηριστικά στο εισαγωγικό του σημείωμα:

« Ο ύψιστος πόνος είναι το τέκνο της ύψιστης αγάπης. Αν δεν αγαπούμε πολύ, να πονέσουμε δεν μπορούμε. Η αγάπη, σε τελευταία ανάλυση, είναι εκείνη που νοηματοποιεί την ίδια μας την ζωή. Και η αγάπη κρατιέται πάντα ζωντανή, αν έχεις την αίσθηση πως χάνεις, έχασες ή θα χάσεις το αντικείμενο του έρωτά σου. Γι' αυτό πάντοτε πονείς για την αγάπη σου με την διπλή σημασία της λέξης, κουράζεσαι να μη την χάσεις και πονείς γιατί την έχασες. »

Φαίνεται ξεκάθαρα μέσα από αυτές τις λίγες γραμμές η αγάπη για την πατρίδα του. Η αγάπη για τις ρίζες του λέει συγκεκριμένα πιο κάτω από το απόσπασμα που εναποθέσαμε, είναι πράγμα αξιέραστο. Αν δεν υπάρχει αγάπη προς τις ρίζες μας, δεν υπάρχει αγάπη ούτε και προς τον ίδιο μας τον εαυτό.

5.3. Αποσπάσματα από έργα του

Στα αποσπάσματα που ακολουθούν, μέσα από τα άψυχα τούτα λόγια, ο συγγραφέας ζωντανεύει πικρές στιγμές από τον πόλεμο στην Κύπρο. Τα ποιήματα του καταπιάνονται γύρω από τον πόλεμο, το ξεριζωμό, το γιατί αλλά και την αγάπη. Το κάθε ένα από τα ποιήματα είναι μια εικόνα. Ένας χείμαρρος από συναισθήματα αναβλύζει πίσω από τις λέξεις.

- *Θρηνητικό συναξάρι της πικρής χώρας Κύπρος*

Νήσος τις

«Βράχια και χώμα. Θάλασσα. Στα βράχια πεύκα. Στάχνα στο χώμα και δέντρα καρποφόρα. Κορμιά χωρίς κεφάλι. Κεφάλια χωρίς κορμό. Αφροδίτες και Απόλλωνες. Μισογκρεμισμένα ξωκλήσια. Θλιμμένες Παναγίες, ξεθωριασμένες. Γκρεμισμένα κάστρα με σημάδια άλλων καιρών. Σπίτια μονόκλινη. Ασβεστομένα, λουσιμένα στο φως.

Ήλιος ανελέητος. Βαρύς σα μολόπετρα. Ψήνει τον καρπό, πυρώνει τον κάμπο, ζεσταίνει τη θάλασσα, χανώνει τους ανθρώπους. Ιδρώτας πολύς σ' αυτό τον τόπο. Ιδρώνουν οι άνθρωποι, ιδρώνουν τα ζώα, ιδρώνουν ακόμη και τ' άψυχα.»

Ουτοι εν άρμασι

« Ξεκινούν. Για πού; Ούτε ξέρουν. Να φύγουν. Να παν πιο πέρα. Πιο πέρα, στ' άλλο χωριό, μάθανε τα μαντάτα και φεύγουν κι αυτοί. Πάρα πέρα. Σμίγονται τα ποτάμια. Γίνεται τεράστιο ανθρώπινο ποτάμι, που χύνεται από το βουνό στον κάμπο. Κι από εκεί προχωρεί. Κάπου να βρει ασφάλεια να πεζέψει. Να κλείσουν τα μάτια τους και να μη βλέπουν μπροστά τους το θάνατο. »

Ξεριζωμένοι

« Αλίμονο σε κείνους που παίρνουν τη ζήση των άλλων. Σε κείνους πού σβήνουν τα καντήλια των νεκρών, πού βεβηλώνουν τις ιερές παστάδες του γάμου και το βωμό του μυστηρίου.

Είναι μονάχα ο φόνος έσχατο έγκλημα; Κι ο άνθρωπος πόσες φορές πεθαίνει, όταν χάνει το σπιτικό του, την εκκλησία που βαφτίστηκε, που μυρώθηκε, που παντρεύτηκε, το κοιμητήρι πού ‘ θαψε πατέρα και παππού κι αδέλφια και παιδιά; Όταν χάνει τη γη του που τον γέννησε, τον νάνταψε, τον έθρεψε; »

- *Γραφή Οδύνης*

Μορφές Οδύνης

Νήσος τις

Διάβαινε και σωπαίναν τα πουλιά

σταμάταγε ο αγέρας

ορθάνοιγε τα μάτια του ο ήλιος.

Της πήραν των πηγών της το νερό

μαζέψαν τους ανθούς των λεμονιών της

σκεπάσανε τον ήλιο της.

Συγκόπτουσα η ορθόστηθη

ανέραστη η νήσος της Αφροδίτης.

Αυτός που δεν πονεί

Βλέπεις το χειμώνα κι ονειρεύεσαι την άνοιξη
και το κακό το δέχεσαι
και το σπαραγμό τον βελονιάζεις σ' ένα κλαράκι μυγδαλιάς
τη δυσωδία την αντέχεις
και στο βόρβορο χύνεις στάλες ροδοσταλάματα.

Μ' αυτός που κάθεται στην πέτρα
έπαψε πιά να ονειρεύεται.
Ούτε πονεί ούτε σπαράζει
το βόρβορο δε νιώθει
κι ούτε την ευωδία των ρόδων.

Είχ' έναν ήλιο δεν τον έχει,
μια λεμονιά στην αυλή
ένα καναρίνι στο παραθύρι
ένα σπίτι.

Αγγίζεις το χέρι μάρμαρο,
ακουμπάς στην καρδιά πέτρα.

Αλίμονο!

Εκείνοι που κάνουν τους ανθρώπους μάρμαρα
σκοτώνουν τ' αηδόνια
και την ελπίδα.

Τα παιδιά

Είχαν ένα μπαζέ και φύτευαν λουλούδια
κάναν βαρκούλες και τις ρίχνανε στη λίμνη
σεργιάνιζαν στους κήπους τ' ουρανού
και στο λιβάδι με τις μαργαρίτες.

Παίζαν με τη φτερούγα του αγγέλου
και με το στέμμα της ξανθής νεράιδας
χτίζαν φωλιές στο στόμα τους τ' αηδόνια
γελάγανε κι ανοίγανε οι εφτά ουρανοί.

Ήρθαν απ' το βοριά κατακαλόκαιρα
με τα τσεκούρια και με τις φωτιές τους.
Ρήμαξαν το μπαζέ μάδησαν τα λουλούδια.

Χρόνοι πολλοί καθίσανε στην πλάτη των παιδιών

Ξέχασαν πιά πώς να γελάνε.

• ***Ο Έρωτας του Σώματος***

Έρωσ Πατρίδος

Το Αλφαβητάρι της Μνήμης

Το Α

Η μυρωδιά του φρέσκου ψωμιού

κι η εκβολή του ποταμού στη θάλασσα

Το Β

Οι σωστές ονομασίες των πραγμάτων

πέτρα, άγαλμα, ελιά, στεφάνι

Το Γ

Τα χρώματα κ' οι αποχρώσεις τους

κυανούν- υποκύανον, ερυθρόν- υπέρυθρον, λευκόν- υπόλευκον

Το Δ

Τόμβος Νικοκλέους εις Έγκωμη

και λίγο πιο πέρα σφαγμένα άλογα

Το Ε

Συνδυασμοί ονομάτων

Γρηγόρης και Μάτσης: θάνατος και ελευθερία

Το Ζ

Ακανθού πατρίδα μου

Αμμόχωστος πατρίδα μου

Τα εικοσιτέσσερα γράμματα δεν επαρκούν.

Η μνήμη είναι αδηφάγα

Τι να της κάνουν τα λιγοστά ψηφία του αλφαβήτου;

Τα δέντρα

Α, δέντρα δέντρα, με φωνή και μνήμη

δοχεία εσείς του μυστηρίου

δέντρα με τη διπλή ζωή και τη διπλή υπόσταση

παιδιά του ήλιου και τέκνα του ερέβους

ξόμπλι πατρίδας κι άρωμα

συμπυκνωμένο απόσταγμα του αίματος που χύθηκε.

Α, δέντρα δέντρα, με φωνή και μνήμη

αγγίζω τ' ακροδάχτυλα στο σώμα σας

και λέω: Μνήμη πατρίδας.

Μυστικός Έρωτας

Σ' αυτή τη γραμμή
που τέμνει το χρόνο
που ορίζει τη γνώση και την άγνοια
ντυμένοι την απόλυτη μας ύπαρξη
αδελφοποιητοί
συγχορδίες στα στήθη
και το λουλούδι ν' ανθίζει
να κελαηδεί το πουλί
κι ύστερα η μεγάλη σιγή
Η ζωή και το μυστήριο της
το μυστικό μας αγαπημένη.

- *Χαράγματα*

Χαράγματα σε μαύρο κι άσπρο

Στον κήπο

Αύρα ανάλαφρη
χέρι βελούδινο
υγρή ευκρασία
δακρύζει το δέντρο ως το κόκκαλο
και οι πανσέδες.

Στ' ακροπέταλα των λουλουδιών μελωδία.

Μόνος εν μέσω του κήπου
εγκυμονούσα γαστέρα
καθώς παλεύουν οι τέσσερις άνεμοι της οικουμένης
κελαηδῶ και σωπαίνω.

Λευκό και μαύρο

Ωραίος ο έφηβος
εισπνέει ζωή και χρεμετίζει υγεία.

Ωραίο το θήλυ
μ'ερπετά χέρια εκπνέει βέλη σαγήνης.

Εκρήγνυνται τα χρώματα
Κι ο κήπος μωσαϊκό ύψιστης ωραιότητας.
λάμπουν οι ήλιοι, λάμπουν τα ρόδα
λάμπει το βότσαλο στη λίμνη.
Κυοφορούσες γαστέρες τίκνουν αέναα.

Νυν πάντα πεπλήρωται φωτός.

Καλπάζει γύρω από το φράχτη καβαλλάρης.

Μαύρος αυτός και μαύρο τ' άλογο του.

Οστεοφυλάκια

Ρωγή της πέτρας ως διάρρηξις παραπετάσματος.

Ηκούσθη δε πόνος πολύς κλαυθμός τε και οδυρμός.

Μαζεύω ένα ένα τα θρυμματισμένα μέλη

τα πλένω με μύρο πολύτιμο

σε κέδρινο, ευώδες οστεοφυλάκιο τα εναποθέτω.

Κουβαλούμε οστεοφυλάκια στο σπίτι και στην εργασία μας.

Δε φυσά πια ο άνεμος της Κερύνειας ή της Καντάρας.

Ο άνεμος τώρα φουντώνει τις ένδον φλόγες και δε δροσίζει.

Οδεύουμε πλανήτες με φορτία πολύτιμα.

Έρωτας του πόνου, έρωτας του πόνου,

Εσένα καλώ θρηγώντας τον τόπο μου.

- Το Τραγούδι της Αδελφιδής

Άσμα πρώτο

Ερωτικό

Α΄

Αδελφιδή μου,

Άνθος του πεδίου και κρίνον των κοιλάδων

κρίνον ανάμεσα στ' αγκάθια,

Επεπόθησα, καλή μου, τους μαστούς σου

ύδωρ εκ των πηγών του σωτηρίου σου

ηχον εορταζόντων από το στόμα σου

το σπασμό της αγάπης σου.

Β΄

Μύρο τ' όνομα σου που χύθηκε,

η βροχή και το τραγούδι της στα σπλάχνα σου

ρόδα πολυπέταλα στα στήθη σου

υπό τη σκεπή των πτερύγων σου

νανούριζες τον έρωτά σου

κι απ' τους μαστούς σου

θήλαζε το αίμα της καρδιάς σου.

Γ'

Με τη φωτιά του κεραυνού

τη νύχτα φωτοδότρα

λυσίκομη

αναφλέγοςουν και ξύπναγες παρθένα.

Σπονδή στα στήθη σου ο αφρός

και τα διαμάντια του ήλιου.

Δ'

Αδελφιδή μου,

Όταν το αίμα γίνεται τριαντάφυλλο

χαμογελάν οι άγγελοι.

Και πάλι

Το μάγουλο σου φέγγει

σα φλογερό ποτάμι λουλουδιών.

Έτσι που ντύνεσαι τον πέπλο του φωτός

είσαι ωραία.

Παίζει το φίδι με την καρδερίνα

κι ασπάζεται το πρόβατο ο λύκος.

Στα κείμενα που ακολουθούν, ο συγγραφέας θίγει θέματα όπως η εκπαίδευση, η θρησκεία, τα ιδεώδη και τα ιδανικά. Εμπνέεται από την πατρίδα του και την εκφράζει μέσα από το έργο του γύρω από διάφορους τομείς. Ο σεβασμός που πρέπει να κυριαρχεί απέναντι στην πατρίδα, είναι ένα μήνυμα από τα πολλά που θέλει να περάσει σε μας ο συγγραφέας.

Ανοιχτοί Ορίζοντες

Βέβαια το φαινόμενο δεν είναι μόνο ελληνικό κατ' αποκλειστικότητα. Όλοι οι λαοί, λίγο ή πολύ, θεωρούν ότι η χώρα τους είναι το κέντρο του κόσμου και επομένως ότι γίνεται σ' αυτή, μικρό ή μεγάλο, πρέπει να έχει παγκόσμια σημασία και να προσελκύει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Ότι διαφοροποιεί τη χώρα μας από τις άλλες είναι, κυρίως ο υψηλός βαθμός αυτής της τάσης. Τούτο οφείλεται, εν πολλοίς, στην αίσθηση του μακρόχρονου της ιστορίας μας, στην αξιόλογη συμβολή της στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού και στην παιδεία των στενών οριζόντων με την οποία η κοινωνία γαλουχεί τα μέλη της.

Θα'ταν αφύσικο, ανεύθυνο και ίσως καταστροφικό να υποστηρίζαμε πως πρέπει να εγκαταλείψουμε τον ελληνοκεντρισμό μας, να αποχρωματιστούμε και να γίνουμε, κατά κάποιο τρόπο, πολίτες του κόσμου. Ο ανεύθυνος κοσμοπολιτισμός είναι εξίσου επικίνδυνος όσο και ο αχαλίνωτος σωβινισμός. Πάντοτε υπάρχει και η Αριστοτέλεια μεσότης, που περιορίζει τις ακρότητες και ισορροπεί τις καταστάσεις.

Οι ορίζοντες σήμερα είναι ανοιχτοί και θ' ανοίγουν ακόμη πιο πολύ όσο η τεχνολογία εφευρίσκει μέσα και διεισδύει στα άδυτα και μύχια ολόκληρης της οικουμένης. Αυτή την πραγματικότητα κανένας λαός δεν πρέπει να την παραβλέπει, αλλά, αντίθετα, ν' ανοίγει διάλογο μαζί της και να προσαρμόζει ανάλογα τη στάση του, σ' όλα τα επίπεδα. Πολύ

περισσότερο μια χώρα που ιστορικά και γεωγραφικά, είτε από νοοτροπία, επικοινωνούσε όχι μονάχα με όμορες χώρες αλλά και με μακρινές.

Στις σχέσεις μας με τις άλλες χώρες και με τους άλλους πολιτισμούς, στα νεότερα χρόνια, υπήρχε μια αντίφαση. Είτε κλείναμε τα σύνορα μας, για να νιώθουμε ασφαλείς, είτε, όταν τ' ανοίγαμε χωρίς περίσκεψη, γινόμαστε παθητικοί μιμητές των πολιτισμικών τους επιτευγμάτων. Αιτία η έλλειψη μιας παιδείας, που να αρδεύεται από τους εθνικούς χυμούς, αλλά και έτοιμης να δεχθεί κι άλλους χυμούς, ώστε το πολιτισμικό μας δέντρο να διαμορφώνεται μεν εθνικά, αλλά να απλώνει και πέρα από τα εθνικά πλαίσια. Αυτό θα είχε διπλό αποτέλεσμα: πρώτα πρώτα θα ξεφεύγαμε από τον παθητικό μιμητισμό και θα καταλήγαμε στη γόνιμη αφομοίωση και ύστερα θα κινούμαστε σε ευρύτερους ορίζοντες και, στο μέτρο του δυνατού, θα επηρεάζαμε, με τη σειρά μας, άλλους πολιτισμούς.

Αν αυτό το σχήμα παιδείας λειτούργησε ως τα τώρα κάπως υποφερτά, σήμερα είναι εντελώς απηρχαιωμένο. Πέφτουμε στη σφαίρα του γραφικού και του λαϊκιστικού, όταν νομίζουμε πως μπορούμε να ζήσουμε δημιουργικά, αν στο τραπέζι μας υπάρχει τζατζίκι, σουβλάκι και χωριάτικη σαλάτα ή αν στο πνευματικό μας τραπέζι λαϊκό τραγούδι συνοδεία μπουζουκιού ή κρητικές μαντινάδες. Δε θέλω μ' αυτό να υποτιμήσω ούτε το ένα ούτε το άλλο. Ίσα ίσα και τα δύο αποτελούν τη βασική τροφή μου και την απολαμβάνω. Όμως, δεν πρέπει να αγνοώ και τις γαστρονομικές και πνευματικές επιτεύξεις των άλλων λαών. Αντιθέτως, πρέπει και αυτές να αποτελούν μέρος της δικής μου δίαιτας, υλικής και πνευματικής.

Η πολιτική, που δίνει το στίγμα της πορείας του τόπου, πρέπει να έχει την ανάλογη συμπεριφορά. Να αδιαφορήσει για τα εσωτερικά προβλήματα και να ενδιαφερθεί για τα διεθνή, μια μάλιστα μικρή χώρα όπως είναι η δική μας, θα ήταν παραλογισμός. Να μείνει όμως προσκολλημένη διαρκώς στις εσωτερικές της υποθέσεις, χωρίς αυτές να τις συνδέει με τις διεθνείς, θα ήταν μια κοντόφθαλμη πολιτική. Αυτή μάλιστα η στενόχωρη πολιτική

οδηγεί, με μαθηματική ακρίβεια, ένα τόπο σε στασιμότητα και σ' ένα καταθλιπτικό εθνικό ομφαλοσκοπισμό.

Η αγωγή των πολιτών προς διπλή κατεύθυνση έχει μεγάλη σημασία. Από τη μια πρέπει όλοι μας να κατανοήσουμε πως ο καιρός της αυταρκειάς, ατομικής και εθνικής, έχει παρέλθει. Όπως επίσης και ο καιρός του αυτοσχεδιασμού, της εντελώς ατομικής προσπάθειας με στόχο το ατομικό καλό ή την προσωπική επιτυχία. Μπορεί βραχυπρόθεσμα να καρποφορεί, μακροπρόθεσμα όμως καταβαρυνώνει το έθνος με συνέπεια και τη δική μας καταβράθωση. Πρέπει, λοιπόν, να καταλάβουμε πως προκοπή ενός έθνους είναι η πρόοδος του συνόλου. Και η πρόοδος του συνόλου πραγματοποιείται με συντονισμένες προσπάθειες, με συνεργασία, με αλληλοβοήθεια, με αλληλοκάλυψη. Πλεονάζουν στον τόπο μας οι ατομικές πρωτοβουλίες, που καταλήγουν σε αυθαιρεσίες, το ατομικό συμφέρον, που αντιμάχεται το ομαδικό. Κάποτε, η κοινότητα χαρακτηριζότανε από ένα ήθος φιλέταιρο, που ενώ δεν έπνιγε την ατομική πρωτοβουλία, την πειθανάγκαζε να συντονισθεί με την κοινή προσπάθεια για τη συλλογική προκοπή. Θα' ταν ματαιοπονία, σ' αυτή τη μεταβιομηχανική εποχή, να αποπειραθούμε να γυρίσουμε σε ήθος άλλων εποχών. Όμως, ακριβώς γιατί φύγαμε από την απλότητα, ίδιον άλλων εποχών, και μπήκαμε στην πολυπλοκότητα ενός πολύ σύνθετου πολιτισμού, η συνεργασία και η αλληλοσυμπλήρωση είναι αναγκαίες. Δεν έχουμε την πολυτέλεια των πλουσίων και προηγμένων χώρων. Αν σπαταλούν εκείνες δύναμη, την σπαταλούν από τα πλούσια αποθέματα τους και εύκολα μπορεί να την αναπληρώσουν. Εμείς έχουμε περιορισμένες δυνάμεις και ελάχιστα αποθέματα και πρέπει να κάνουμε την πιο λελογισμένη χρήση. Αν ο καθένας σπαταλά μόνος του και για το δικό του λογαριασμό τα δικά του αποθέματα και τις δικές του δυνάμεις, μπορεί να φαίνεται πως την πληρώνει ο ίδιος, στην πραγματικότητα όμως την πληρώνουμε όλοι. Στα μικρά έθνη κανένα πράγμα δεν ανήκει σε κανένα εξ' ολοκλήρου, αλλά ανήκει εξίσου και στο σύνολο.

Από την άλλη πρέπει να εθιστούμε να συνδέουμε τα όσα συμβαίνουν στον τόπο μας με όσα συμβαίνουν στην υπόλοιπη ανθρωπότητα. Τίποτε δεν μπορεί πια να σταθεί μόνο του, αν δεν

ενταχθεί σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο. Ούτε η οικονομία μας μπορεί να αυτοτροφοδοτείται ούτε η πνευματική μας παραγωγή. Ακόμη και η εθνική μας ανεξαρτησία, αλλά θα προχωρούσα και θα' λέγα, και η ατομική μας ελευθερία δεν κατοχυρώνονται, αν δεν συνδεθούν με ευρύτερους χώρους. Οι ουρανοί είναι ανοιχτοί και βρέχουν και επί δικαίους και επί αδίκους. Η βροχή όμως που πέφτει, όποτε πέφτει, δεν έχει ελληνική ταυτότητα, αλλά ταξιδεύει. Ο άνεμος δε σκλαβώνεται, αλλά διασχίζει ωκεανούς και θάλασσες και κουβαλά κι αυτός όσες αμαρτίες του φορτώνει ο πολιτισμός μας. Τα παγκόσμια προβλήματα τα κουβαλούμε κάθε μέρα στο σπίτι μας και, θέλοντας ή μη, μας συνοδεύουν στον ύπνο μας. Επομένως, δεν είναι ζήτημα να μείνουμε εμείς «καθαροί». Η καθαριότητα μας, έτσι κι αλλιώς, μολύνεται από τις παγκόσμιες αναθυμιάσεις. Αναγκαστικά πρέπει να πάρουμε απόφαση πως, εκτός από πολίτες του τόπου μας, είμαστε και πολίτες της οικουμένης και ότι συμβαίνει και όπου συμβαίνει μας αφορά και δε μας είναι αλλότριο. Ο πολιτισμός, με τη μορφή που πήρε, μας οδηγεί εκόντες άκοντες σε μian οικουμενικότητα, πρωτόφαντη στην ιστορία. Χρειάζεται, λοιπόν, μια αγωγή ανοιχτών οριζόντων, ευρύτερη κι όχι στενόκαρδη. Πρέπει να γίνουμε ευαίσθητοι δέκτες να αντιδρούμε άμεσα μπροστά στις όποιες αδικίες: στην καταπίεση των λαών, στην ασυδοσία των δικτατόρων, στην εκμετάλλευση των φτωχών εθνών και στην καταλήστευσή τους από τους μεγάλους. Τα προβλήματα του πολέμου και της ειρήνης, των φυλετικών και ταξικών διακρίσεων, της ασύδοτης εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών, της μόλυνσης του περιβάλλοντος, της ανέχειας και του υπερκαταναλωτισμού, της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης δεν έχουν πατρίδα. Είναι κοινά «δώρα» του πολιτισμού μας, που και τα καλά του γευόμαστε, αλλά μερίδιο έχουμε και από όσα κακά μας δωρίζει.

Πάντοτε, σχεδόν, σ' αυτά τα σύντομα δοκίμια καταλήγω με κάποια αναφορά στην παιδεία. Ίσως είναι η κεκτημένη συνήθεια ενός ανθρώπου, που δίδασκε τριανταπέντε χρόνια. Ξέρω πως η πιο αναποτελεσματική μέθοδος είναι η κατήχηση, που προσπαθεί να σφηνώσει στις ψυχές των ανθρώπων ένα σώμα αρχών και δογμάτων μιας θρησκευτικής, ηθικής ή πολιτικής ιδεολογίας. Αυτή η μέθοδος εγκλωβίζει την ελευθερία του ατόμου, το αποπροσωποποιεί και τελικά το μαζοποιεί. Πως αυτά, που θεωρούμε αναγκαία και απαραίτητα, θα γίνουν βίωμα των ανθρώπων και κυρίως της νέας γενιάς, χωρίς να

δεσμεύσουμε την ελευθερία τους, αλλά να γίνουν προϊόντα της δικής τους καλλιέργειας, καρποί της δικής τους ευαισθησίας; Πρώτα πρώτα να μην τα θέσουμε κάτω από την αιγίδα καμιάς παράταξης. Τα διάφορα κινήματα έχουν χάσει – αν είχαν ποτέ – τον αυτόνομο λόγο τους. Είναι φερέφωνα άλλων κέντρων αποφάσεων. Όταν ξέρουμε σήμερα πως τα ίδια κέντρα χρηματοδοτούσαν τα διάφορα συνέδρια ειρήνης και ταυτόχρονα και τη διεθνή τρομοκρατία, θα' ταν αφέλεια να εξακολουθούμε να πιστεύουμε πως τα κινήματα ήταν υπεράνω πολιτικών σκοπιμοτήτων. Διαμαρτύρονταν, και με το δίκιο τους, οι οικολόγοι για την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και οι διάφοροι προπαγανδιστές του υπαρκτού σοσιαλισμού επιχαίρανε και έλεγαν πως η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι προϊόν της ασυδοσίας του κεφαλαίου και επιχωριάζει μονάχα στις καπιταλιστικές χώρες. Γκρεμίστηκε το τείχος και αποκαλύφθηκε πως πολύ πιο μολυσμένες περιοχές και από το Ρήνο υπάρχουν στην Πολωνία, στην ίδια τη Σοβιετική Ένωση και στις άλλες πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Εκείνο που πρέπει να κάνουμε, νομίζω, είναι να εκθέσουμε τα πράγματα με τις σωστές τους διαστάσεις και να προβάλλουμε την παγκοσμιότητα τους. Να περιγράψουμε με πάσαν ακρίβεια τους κινδύνους που εγκυμονούν και την ανάγκη συλλογικής προσπάθειας για την αντιμετώπιση τους. Να προτείνουμε κάποια άλλη φιλοσοφία, τη φιλοσοφία του μέτρου. Κάποια εγκράτεια και κάποια λιτότητα είναι αναγκαίες. Αλλά προ πάντων να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά μας και τους μαθητές μας να θεωρούν τη ζωή μέγα καλό και πρώτο και να τους κάνουμε να πιστέψουν πως κανένας δεν έχει το δικαίωμα είτε να την αφήσει είτε να την υποβαθμίζει.

Ιούλιος 1990

- Συνεχτικοί δεσμοί

Ένα έθνος δεν είναι κατ' ανάγκην ομοιογενές. Πολλά αίματα αναμείχθηκαν, πολλές διασταυρώσεις, πολλές επιγαμίες συνέβησαν, για να σχηματισθεί το οποιοδήποτε έθνος. Πολύ περισσότερο, όταν η γεωγραφική του θέση είναι καίρια και η ιστορική του πορεία περιπετειώδης, όπως συμβαίνει με το δικό μας έθνος. Είναι επόμενο λοιπόν, η παράδοση αλλά και το σύγχρονο ήθος του να παρουσιάζουν μικρή η μεγάλη ποικιλία. Όχι σπάνια οι

ενδογενείς κατά περιοχές διάφορες είναι σημαντικές, έτσι που να νομίζεται πως το έθνος συνίσταται από άθροισμα διαφορετικών λαών.

Από τα τρία συστατικά, που ο Ηρόδοτος θεωρούσε απαραίτητα, για να χαρακτηριστεί η εθνική ταυτότητα – το όμαιμον, το ομόθησκον και το ομόγλωσσον – το πρώτο έχει χάσει από καιρό την ισχύ του. Κανένας δεν μπορεί να ισχυρισθεί πως όλοι οι Έλληνες έχουν το ίδιο αίμα, σ' ένα τόπο, στον οποίο, όπως είπα πιο πάνω, διασταυρώθηκαν πάμπολλοι λαοί. Το δεύτερο, η θρησκεία, ισχύει σχετικά. Πρώτα πρώτα γιατί η θρησκεία από τη φύση της σήμερα είναι οικουμενική. Ύστερα, γιατί η θρησκεία είναι είδος καθαρά πνευματικό έχει τις εξάρσεις και τις υφέσεις της και ποικίλλει σε ένταση ανάμεσα στα άτομα που απαρτίζουν ένα έθνος. Αν βέβαια ταυτίσουμε τη θρησκεία με τις εθμικές της εκδηλώσεις, η ισχύς του ομόθησκου είναι αναμφισβήτητη. Μένει η γλώσσα. Πράγματι, το βασικό στοιχείο, που ενώνει τους ανθρώπους ενός τόπου και τους δίνει την εθνική τους ταυτότητα, είναι η γλώσσα. Συμπληρωματικά με αυτά δύο άλλα, ισχυρότατα κατά τη γνώμη στοιχεία, ωθούν τα ξεχωριστά άτομα να ενταχθούν σ' ένα έθνος και τα οδηγούν στη συγκρότηση ενιαίας εθνικής συνείδησης. Το πρώτο είναι ένας κοινός τρόπος συμπεριφοράς, απότοκος ενός πολιτισμού που συναρτίζει την παράδοση ενός τόπου. Το δεύτερο είναι η αίσθηση της κοινής ιστορικής περιπέτειας (δε λέω καταγωγής) η οποία ασυναίσθητα μοίρανε και μοιραίνει όλους. Αυτά, κατά τη γνώμη μου, αποτελούν σήμερα τους συνεχτικούς δεσμούς δομεί τη μυθολογία μιας κοινωνίας, απαραίτητα προϋπόθεση για τη συνοχή και την πρόοδο της. Ο αφηρωϊσμός και η απομυθοποίηση της ιστορίας αφαιρεί απ' όλους εκείνα τα απαραίτητα κεντρίσματα, αλλά και τους απαραίτητους συνεχτικούς δεσμούς, που ενώνουν το εγωιστικό μονήρες άτομο με την κοινωνία. Ζωοποιεί την ίδια την κοινωνία και αντιστέκεται στη φθορά και τη διάλυση της την ωθεί να αγωνίζεται για την ακεραιότητα του προσώπου της.

Ύστερα από αυτές τις οριοθετήσεις επανέρχομαι στην αφορμή που έδωσε το έναυσμα αυτών των σκέψεων. Είναι πράξεις ηρωικές το να γράφεις σ' ένα πάνω τη λέξη «κατάληψη», να την αναρτίζεις στο κάγκελο του σχολείου, να παίρνεις λουκέτο και να

κλειδώνεις τη είσοδο, χωρίς καν να έχεις συνείδηση των στόχων της πράξης που επιχειρείς, χωρίς ο ίδιος να έχεις μέσα σου ένα όραμα, χωρίς να επιλέγεις ανάμεσα στα ύψιστα, χωρίς να διακινδυνεύεις τίποτε; Το ξέσπασμα της ορμής και της μανίας και των εφηβικών ενστίκτων μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα φυσικό φαινόμενο, που, παρόλο τον εωσφορισμό του, μπορεί να έχει και ευεργετικά αποτελέσματα, όπως ακριβώς η καταιγίδα μπορεί να σαρώσει τα πάντα, αλλά και να ξεδιψάσει την άνυδρη γη. Όμως, η κοινωνία δεν μπορεί να προχωρήσει, αναστατώνεται κάθε λίγο από καταιγίδες, όσο κι αν αυτές μπορεί να σταθούν πηγή ρητορικών ακκισμών, πολιτικών εξάρσεων και ποιητικών συλλήψεων. Σ' ένα χώρο μάλιστα, όπως ο χώρος της εκπαίδευσης, όπου η νηφαλιότητα επιβάλλεται και η ευλογία της ηρεμίας είναι στοιχείο απαραίτητο για την προκοπή της, τέτοιες καταιγίδες συσσωρεύουν ερείπια. Φεβρουάριος 1991

- Πόλεμος και ειρήνη

Από την πρόσφατη, σχετικά, ιστορία δύο γεγονότα έρχονται διαρκώς στο νου μου και με προβληματίζουν. Το ένα είναι μια υπογραφή και το άλλο μια δήλωση. Και τα δύο προέρχονται από δύο κορυφαίους «φιλειρηνιστές». Η υπογραφή από τον Βρετανό Πρωθυπουργό Τσάμπερλαιν στο Μόναχο, που οδήγησε στο μακελειό του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου. Η δήλωση πάλι από ένα Βρετανό, κορυφαίο φιλόσοφο του αιώνα μας και αποδεδειγμένο ανθρωπιστή, τον Μπέρτραν Ράσσελ. Όταν ρωτήθηκε, τον καιρό της έξαρσης του ψυχρού πολέμου, τη δεκαετία του '50, τι προτιμά: πόλεμο με τη Σοβιετική Ένωση η θυσία της δημοκρατίας και επικράτηση του κομμουνισμού, δήλωσε απερίφραστα πως προτιμά να κομμουνιστικοποιηθεί όλος ο κόσμος παρά να εκραγεί ένας τρίτος παγκόσμιος πόλεμος. Η Δύση δεν πολέμησε, αλλά αντιστάθηκε. Τρεις δεκαετίες αργότερα, τα τείχη γκρεμιστήκανε και ο κομμουνισμός, όπως τουλάχιστον εφαρμόστηκε στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες, αποτελεί παρελθόν. Δεν πρόκειται να καταλήξω σε συμπεράσματα. Ο αναγνώστης ας βγάλει τα δικά του.

Είναι πολύ απλό και πολύ ανθρώπινο να προβαίνεις σε φιλειρηνικές δηλώσεις, να βγαίνεις στην τηλεόραση και να εκθέτεις με ρητορικά σχήματα τις φιλειρηνικές σου διαθέσεις, να παίρνεις πλακάτ και να τίθεται επικεφαλής μιας φιλειρηνικής πορείας. Είναι απλό και φιλότιμο. Ποιός, εκτός αν είναι διεστραμμένη φύση, θα διαλαλούσε πως προτιμά να δει το παιδί του σκοτωμένο, το σπίτι του να καίγεται, το βίος του να εξανεμίζεται; Ποιος δεν παραδέχεται την κλασική διαπίστωση του Ηρόδοτου πως στον πόλεμο οι γονείς θάβουν τα παιδιά τους, ενώ στην ειρήνη τα παιδιά τους γονείς τους; Μου φαίνεται σκληρή και απάνθρωπη η προτροπή της Σπαρτιάτισσας μητέρας «ή τάν ή επί τας». Το ειρήνης εγκώμιον, από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα, μάζεψε πλούσιο αμυγδαλό από τα λαμπρά πετράδια του γλωσσικού θησαυρού της παγκόσμιας γλώσσας.

Όμως, ούτε πολλή γνώση της ιστορίας χρειάζεται ούτε μεγάλη ευφυΐα, για να διαπιστώσουμε πως η ειρήνη ήταν πάντοτε το αιτούμενο και πως ο ανεπιθύμητος πόλεμος παρουσιαζόταν, συχνά πυκνά, απρόσκλητος στο παγκόσμιο θέατρο. Τα αίτια αυτού του φαινομένου ποτέ δεν ήταν μονοσήμαντα: Λόγοι οικονομικοί και ιδεολογικοί, σωβινισμοί, θρησκευτικοί φανατισμοί, μεγαλομανίες, η αλαζονεία της εξουσίας, ο παραλογισμός αρχηγών και ολόκληρων λαών οδήγησαν πολλές φορές σε εκατόμβες ανθρώπινες, που έβαψαν με το αίμα τους και την τελευταία γωνιά του ταλαίπωρου πλανήτη μας. Πάντοτε, όταν ασχολούμαι με ιστορικά γεγονότα ή φαινόμενα, προστρέχω στην Θουκυδίδια διαπίστωση πως τα ίδια ή παρόμοια θα γίνονται «έως αν η ανθρωπεία φύσις ή αυτή ή». Οι κοινωνίες αποτελούνται από άτομα και όσο κι αν ο ομαδικός ψυχισμός έχει τα δικά του χαρακτηριστικά, δεν παύει εντούτοις να έχει βάση τον ψυχισμό των ανθρώπων που απαρτίζουν τις κοινωνίες αυτές. Η επιθετικότητα, η μεγαλομανία, η κυριαρχία, η αλαζονεία, ο παραλογισμός, είναι ανθρώπινες ιδιότητες, που διοχετεύονται στην ανθρώπινη κοινωνία και γίνονται με τη σειρά τους όπως είπα, αίτια για μικρές ή μεγάλες συρράξεις.

Αν όμως το φαινόμενο του πολέμου ήταν πάντοτε ο επιούσιος άρτος της ανθρωπότητας, κι αν αυτή κατόρθωσε να επιβιώσει, κι αν ακόμη οι διάφοροι πόλεμοι έγιναν αίτιοι σοβαρής προόδου και της επιστήμης και της τέχνης και της κοινωνικής εξέλιξης, σήμερα φτάσαμε

σε οριακές καταστάσεις, που μας αναγκάζουν να επιστρατέψουμε όλα τα αποθέματα καλής θέλησης και ευέλικτης διπλωματίας, ώστε, στο μέτρο που η ανθρωπότητα μπορεί να παρέμβει στην εξέλιξη της, ο πόλεμος διαρκώς να απομακρύνεται.

Βέβαια, όλα αυτά, σχεδόν κατά κανόνα, είναι ευχολόγια. Και δεν μπορεί να είναι αλλιώς. Η ανθρωπότητα είναι επιρρεπής στον παραλογισμό και κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει με βεβαιότητα πως θα αποβάλει τον παραλογισμό της. Εντούτοις, η παγκόσμια κοινότητα μπορεί και πρέπει να προσπαθεί διαρκώς να μειώνει τους κινδύνους τοπικών ή ευρύτερων συρράξεων. Όσα ακολουθούν δεν είναι προτάσεις πρωτότυπες αλλά κοινές σκέψεις, που μπορεί να κάνει ο κάθε σκεπτόμενος άνθρωπος. Η πρώτη και η σημαντικότερη προσπάθεια που πρέπει να κάνει η παγκόσμια κοινότητα είναι να μεταφέρει πόρους από τις οικονομικά εύρωστες χώρες στις ασθενέστερες. Δίχως κάποια, στοιχειώδη έστω, δικαιότερη κατανομή των παγκόσμιων πόρων, οι αναταραχές, τουλάχιστον οι τοπικές, θα συνεχίζονται, με κίνδυνο πάντοτε να πυροδοτήσουν ευρύτερες συρράξεις. Δεύτερη προσπάθεια πρέπει να έχει στόχο την τήρηση ενός παγκόσμιου κώδικα δικαίου, ο οποίος να εφαρμόζεται χωρίς εξαιρέσεις και χωρίς συμφεροντολογικούς υπολογισμούς, κυρίως από τις χώρες που πρωταγωνιστούν στην παγκόσμια σκηνή. Αυτός ο κώδικας θα διέπει τόσο τις σχέσεις μεταξύ των κρατών όσο και τις εσωτερικές σχέσεις το καθενός κράτους. Βέβαια, αυτό στην πράξη είναι και δύσκολο και επικίνδυνο. Πολλές φορές εμείς οι Ευρωπαίοι αγνοούμε τον πολιτισμό των άλλων λαών και κρίνουμε τις πράξεις τους με τα δικά μας κριτήρια. Εκείνο που σε μας μπορεί να φαίνεται ως καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για ορισμένα κράτη είναι, πιθανόν, ιδιορρυθμία, του πολιτισμού τους. Και εδώ γεννιέται μια Τρίτη ανάγκη της εποχής μας. Πρέπει, μια και ο κόσμος έγινε μια γειτονιά, να προσπαθήσουμε να γνωρίσουμε το γείτονα μας. Αυτή η γνωριμία πρέπει να καταλήγει σε κατανόηση και σεβασμό. Μπορεί να σεμνυνόμαστε για τον δικό μας πολιτισμό, και με το δίκιο μας, όμως σε καμιά περίπτωση δεν μας επιτρέπεται να περιφρονούμε τους άλλους πολιτισμούς, που από μια άλλη σκοπιά είναι εξίσου σημαντικοί.

Τέλος, χωρίς να εξαντλείται ο κατάλογος των όσων πρέπει να γίνουν, είναι καιρός να σκεφτούμε πολύ και να επανεξετάσουμε την παραγωγή και διάθεση των ποικιλώνομων οπλικών συστημάτων. Καταλαβαίνω τις δυσκολίες της προσπάθειας. Οι οικονομίες των προηγμένες χωρών στηρίζονται, εν πολλοίς, στα προϊόντα αυτά και οι φιλοδοξίες των φτωχών στους εξοπλισμούς τους. Αλλά, αν δεν σπάσει αυτός ο φαύλος κύκλος, θα αυξάνει διαρκώς ο κίνδυνος μικρής ή μεγάλης σύρραξης. Πρέπει κάποτε να κατανοήσουμε πως η πολυφαγία δεν βελτιώνει την υγεία του ανθρώπου και πως η πραγματική ευεξία την προσπορίζει η λελογισμένη δίαιτα. Το διαρκώς υψηλότερο βιοτικό επίπεδο θα οδηγεί πάντοτε σε αδιέξοδα, τόσο τα άτομα όσο και τα έθνη. Από την άλλη, τα φτωχά έθνη πρέπει επιτέλους να καταλάβουν πως σε κανένα πόλεμο δεν υπάρχουν νικητές, γιατί όλοι τους είναι ηττημένοι.

Εδώ έρχεται να παίξει το ρόλο της η εκπαίδευση. Πάντοτε καταλήγω σ' αυτήν, όχι μονάχα γιατί την υπηρέτησα τόσα χρόνια, αλλά γιατί πραγματικά δε βλέπω κανένα άλλο θεσμό που μπορεί να την υποκαταστήσει. Καταλαβαίνω πως η φοβερή ανάπτυξη της τεχνολογίας δημιούργησε αδήριτες ανάγκες και εξασκεί αφόρητες πιέσεις για συγκεκριμένη και εξειδικευμένη γνώση. Αυτές οι ανάγκες οδηγούν σε εκπαιδευτικά συστήματα στεγνά, που ανταποκρίνονται, λίγο ή πολύ, στη στεγνή και απρόσωπη φυσιογνωμία της τεχνολογίας. Όμως, ας μην ξεχνούμε πως η εκπαίδευση ανέκαθεν είχε κάποιον άλλο προορισμό, την εσωτερική καλλιέργεια του ανθρώπου. Κι αν αυτός ο προορισμός τέθηκε στο περιθώριο, πρέπει να έρθει ξανά στο προσκήνιο, γιατί είναι ο καταλύτης που θα βοηθήσει τον άνθρωπο να σπάσει τον εγωκεντρισμό του, να τιθασεύσει τις ορμές του και να περιορίσει τον παραλογισμό του. Αν ο άνθρωπος βελτιώσει τον μέσα του κόσμο, αυτό θα έχει αντίκτυπο στο ήθος της κοινωνίας. Ίσως να αποδεχθεί το μόνο αντίδοτο στον παραλογισμό του πολέμου. Ξέρω φυσικά πως αυτά είναι ευχές και πόθοι ενός ανθρώπου που βλέπει νομοτελειακά το αναπόφευκτο των πολέμων, αλλά διψά, όπως κάθε κοινός άνθρωπος, για την ειρήνη.

Μάρτιος 1991

- Γύρω από τον άνθρωπο και την ελευθερία του

Πιστεύω πως στις μέρες μας προπαγανδίζεται πολύ από παντού και με διάφορα μέσα, η ευτυχία του ανθρώπου. Όμως, όσες φορές μιλούμε για τον άνθρωπο, κατά κανόνα τον αγνοούμε! Όσες φορές τα όποια δόγματα διαλάλησαν πως αγωνίζονταν να κάνουν τη ζωή του ανθρώπου πιο ανθρώπινη, κατάληξαν να την κάνουν πιο απάνθρωπη.

Είναι πολύ βολικό να μιλάμε με γενικότητες και μεσσιανικά κηρύγματα. Ο άνθρωπος χρειάζεται το απτό, το συγκεκριμένο. Αυτό δεν μπορεί να καμουφλαρισθεί, ν' αλλάξει πρόσωπο. Το ν' αγνοούμε το τώρα και να θρεφόμαστε με οραματισμούς είναι φυγή. Το μέλλον είναι, δυνάμει, μέσα στο παρόν.

Θέλω να υπερασπιστώ τον άνθρωπο, που συμπιέζεται από τους γενικούς κανόνες και που ακρωτηριάζεται στην προκρούστεια κλίνη του μονοδιάστατου πολιτισμού μας. Υπερασπίζομαι τον άνθρωπο, που είναι ο καθένας και μια εξαίρεση, για να ξεφύγει από το αγελαίο πνεύμα και να αποβάλει την ετικέτα του αριθμού. Νιώθω πως όσο πάει ο άνθρωπος χάνει την μοναδικότητα του και επομένως την ελευθερία του. Πιστεύω πως ελευθερία δεν είναι τίποτε άλλο παρά να είσαι αυτός που είσαι. Αίτημα των καιρών μας είναι να αφηθεί ο άνθρωπος να είναι αυτός που είναι. Το αίτημα αυτό αφορά σ' όλους τους ανθρώπους, αλλά πρωτίστως στους πνευματικούς δημιουργούς.

Δεν κατακρίνω καμιά στράτευση, αρκεί μονάχα αυτή η στράτευση να είναι έκφραση του εαυτού μας, να μην είναι κατά παραγγελία κι ούτε γιατί πρέπει να ακολουθούμε το συρμό της εποχής. Αν η στράτευση είναι γνήσια έκφραση του μέσα κόσμου αυτού που στρατεύεται, τότε επενεργεί σαν καταλύτης, κάνει το μέσα κόσμο καθαρό σαν κρύσταλλο, τον άνθρωπο πιο ανθρώπινο.

Κι ακόμη δεν κατακρίνω τον ανυπόταχτο αυτόν που βρίσκει τον εαυτό του σκάβοντας ένδον. Δεν μπορεί να τον κατηγορήσω για ομφαλοσκοπία, φτάνει μονάχα αυτή η ομφαλοσκοπία να μην ξηραίνει την καρδιά του, αλλά να τον οδηγεί στον καλλωπισμό του μέσα κόσμου.

Δεν αρνιέμαι τη δέσμευση. Νιώθω, απεναντίας, πως είμαι ένας εθελοδέσμιος ελεύθερος. Αν αρνηθώ τη δέσμευση, αρνιέμαι την παράδοση. Αλλά την παράδοση τη σέβομαι σαν το τιμότερο δημιούργημα του ανθρώπου. Άγιος είναι ο ιδρώτας της ιστορίας και θεωρώ ατιμία αυτό τον ιδρώτα να περιφρονήσω. Όμως, αυτή η δέσμευση, που μου είναι ανάγκη αδήριτη, παύει να με πλακώνει σαν βραχνάς και γίνεται βίαιος, ζεϊδωρος άνεμος, που με ωθεί στην κατάφαση της ζωής και στην αναγκαιότητα της δημιουργίας. Το δε φοβάμαι τίποτε, δεν πιστεύω σε τίποτε, γι' αυτό είμαι ελεύθερος, είναι για μένα είτε απλό πυροτέχνημα λόγων είτε μια πράξη έσχατης απόγνωσης. Αντιστρέφω το Καζαντζακικό απόφθεγμά και λέγω πως αξίζει η ελευθερία μου, γιατί πιστεύω στα πάντα και φοβούμαι τα πάντα μέσα όμως απ' όλες αυτές τις σοβαρές δεσμεύσεις νιώθω να είμαι ελεύθερος. Εκείνο ακριβώς που οριοθετεί την ελευθερία μου, δεν είναι η αποδέσμευση του εαυτού μου από τα πάντα, αλλά η ειλικρίνεια της αφοσίωσης μου στις αρχές, στις ιδέες – φυσικές ή μεταφυσικές. Χάνω την ελευθερία μου, και επομένως την ανθρωπιά μου, από τη στιγμή που, είτε γιατί με αναγκάζουν οι άλλοι είτε γιατί με παροπλίζει η δική μου ακηδεία και δεν αντιστέκομαι, δε διαλέγομαι με τα πάντα.

Αν στόχος μου είναι η ολοκλήρωση του εαυτού μου, δίχως αυτές τις παραδοχές δεν ολοκληρώνομαι μένω μια διαρκώς μεταβαλλόμενη μάζα χωρίς συγκεκριμένη μορφή. Υπάρχει μια μικρή αλλά ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε κείνον που πιστεύει δογματικά και σ' εκείνον που πιστεύει ελευθέρως. Ο πρώτος παραδέχεται κάτι εκ προοιμίου, ο δεύτερος καταλήγει στην πίστη του ύστερα από πολλή βάσανο. Και ακόμη κάτι πιο σημαντικό ο πρώτος θεωρεί το δόγμα ταμπού και επομένως απαραβίαστο, ο δεύτερος συμπυκνωμένη ουσία πνευματικού μόχθου, που πρέπει, αναγκαστικά, να επαναβεβαιώνεται κάθε στιγμή. Αυτή είναι η βασική διαφορά ανάμεσα στο δογματικό και τον ελεύθερο. Ο ελεύθερος έχει

τη θέληση, τη δύναμη και τη ζωτικότητα να αναθεωρεί τις αρχές του, να τις επαναβεβαιώνει ή να τις εγκαταλείπει. Είναι από τη φύση του αιρετικός με την πρωταρχική σημασία της λέξης, δηλαδή η ζωή του καταξιώνεται με αέναη αίρεση – επιλογή. Αυτή η αίρεση είναι η απτή απόδειξη της ελευθερίας του. Αγώνισμα φοβερά δύσκολο, αλλά που αξίζει το τίμημα. Και κάτι άλλο ακόμα είναι ασταμάτητα ζωντανός απέναντι στα αντικείμενα όλα δηλαδή τα αντικείμενα ευρίσκονται μέσα του σαν ζώσες πραγματικότητες κι όχι αδιάφορα ή νεκρά όντα. Η επιβεβαίωση της ύπαρξης του είναι ακριβώς αυτή η επικοινωνία ζώντος προς ζώντα. Και κάτι, χιλιοειπωμένο βέβαια, αλλά ουσιαστικό η ελευθερία δε δωρίζεται ούτε είναι αγοραίο αντικείμενο αλλά κατάκτηση. Κατάκτηση όχι εύκολη αλλά επίπονη, όχι αναίμαχτη αλλά αιματηρότατη. Καταδαπανάται το αίμα της καρδιάς, για να αποκτηθεί. Και δεν καταχτάται οριστικά και βέβαια, αλλά προσωρινά και αβέβαια. Όμως, ακριβώς γιατί είναι το κατεξοχή δύσκολο και αβέβαιο άθλημα, είναι η κορωνίδα των ανθρώπινων χαρισμάτων.

Ο ελεύθερος άνθρωπος είναι μόνος. Και εξηγούμαι. Είναι εντεταγμένος μέσα στην κοινωνική ομάδα, πονεί για την ομάδα, νιάζεται για το παρόν και το μέλλον αυτής της ομάδας – όπως νιάζεται και για το παρελθόν-, αλλά επιστρέφει πάντοτε στον εαυτό του. Την καταξίωση την αναζητάει από τον εαυτό του. Τα άλλα όλα, αναγνώριση, επιβραβεύσεις κλπ., τα δέχεται σαν δείγματα θερμής επικοινωνίας, αλλά ο ρόλος τους είναι περιθωριακός, ανασχετικός μάλιστα πολλές φορές της δικής του ελευθερίας. Η μοίρα του ελεύθερου ανθρώπου είναι να στέκεται πάντοτε γυμνός, ενώπιος ενωπίω. Οι πράξεις του, άσχετα τι «ωφελούν» ή τι «βλάπτουν» το κοινωνικό σύνολο, μετρούνται ως προς την παραδοχή ή την απόρριψη τους από τον ίδιο τον εαυτό του και από την ιστορία. Ότι μετράει είναι η γνησιότητα των πράξεων του. Μέσα σ' αυτές αναγνωρίζει τον εαυτό του. Αν διαθέτει τον εαυτό του για να εξυπηρετήσει άλλες σκοπιμότητες, σκοπιμότητες π.χ. που «εξυπηρετούν» την ομάδα στο παραχρήμα, απεμπολεί τη δική του ελευθερία. Δεν πιστεύω στην αναρχία και παραδέχομαι ηθικούς κώδικες. Οι ηθικοί όμως κώδικες δεν είναι κατηγορικές ηθικές προσταγές κάποιου σοφού ή κάποιας συγκεκριμένης θρησκείας, αλλά οι ηθικοί κώδικες της ιστορίας, που μέσα σ' αυτή περιλαμβάνονται τα πάντα. Αυτή η ιστορία, με τις παλινδρομήσεις της, με τις ωστικές της εξάρσεις, δέχεται ή απορρίπτει,

διδαιωνίζει ή θανατώνει αυτό ή εκείνο κι έτσι μορφοποιεί το ανθρώπινο ήθος. Ενεργώ ελευθέρα αλλά όχι ανεύθυνα, μα σύμφωνα πάντοτε με το ιστορικό ήθος. Αυτό το ήθος με πειθαναγκάζει – και δεν είναι ανάγκη να μου το επιβάλει κανένας – να παραδεχτώ πως ο άνθρωπος είναι μέγα καλό και πρώτο κι οφείλω σ’ αυτόν το μέγιστο τίμημα. Κοιτάζοντας έτσι τη μοναδικότητα του ανθρώπου, οδηγούμαι, σ’ ένα απόλυτο σεβασμό προς την ελευθερία του. Ότι εμποδίζει η περιορίζει αυτή την ελευθερία – δόγματα, πολιτικά συστήματα, οργανωμένη προπαγάνδα, οικονομικές ή άλλες αναστολές – δεν μπορεί να συμφιλιωθεί μαζί μου. Φοβάμαι τους καιρούς μας, όχι τόσο για τον τεχνητό τρόπο ζωής που μας δώρισαν, όσο γιατί μαζικοποίησαν τους ανθρώπους και τείνουν να εκμηδενίσουν την ανθρώπινη προσωπικότητα. Η πρωτογενής αγέλη, η αγέλη δηλαδή των ζώων, έχει την ποιητική της χάρη και τη φυσική της αναγκαιότητα. Σ’ αυτή την αγέλη δεν καταπνίγεται η προσωπικότητα, γιατί μέσα σ’ αυτό το νεφέλωμα δεν έχει πάρει την υπόσταση της και την αυτονομία της. Η ένταξη σ’ αυτήν είναι ανά φυσικό περίπου φαινόμενο, ο χωρισμός απ’ αυτήν επιφέρει το θάνατο. Όμως, η σημερινή ανθρώπινη αγέλη, που έρχεται ύστερα από την ολοκλήρωση της προσωπικότητας και την κατάκτηση της αυτονομίας της, είναι αφύσικη και επομένως απάνθρωπη. Δεν διδαιωνίζει την ανθρώπινη παρουσία, αλλά εξαφανίζει την ανθρωπιά από το κάθε μέλος της.

Θα κλείσω αυτό το δοκίμιο, που κάπως ασυνάρτητα εκφράζει μερικές σκέψεις γύρω από τον άνθρωπο και την ελευθερία του, με κάποια περισσότερη έμφαση στην ελευθερία του δημιουργού. Σε μερικές κοινές προτάσεις πρέπει να επανερχόμαστε, γιατί υπάρχει κίνδυνος να καταντήσουν σπάνιο είδος, όπως κατάντησε «ο κοινός νους» σ’ αυτό τον αλλοπρόσαλλο κόσμο των ημερών μας. Ο δημιουργός, και προ πάντων ο ποιητής, δημιουργεί σ’ ένα πνεύμα ελευθερίας και μονάχα σ’ αυτό. Κι αν ακόμη φαίνεται να ενεργεί κατά παραγγελία, το δημιούργημα του είναι καρπός ελευθερίας. Σκέφτομαι τον Πίνδαρο που ασκούσε την ποίηση σαν επάγγελμα, ακριβοπληρωμένο μάλιστα. Έγραψε τους επινίκους του, γιατί ήθελε να υμνήσει των Ιέωνα ή τον Γέλωνα που τον ακριβοπλήρωσαν; Ή μήπως αυτό το κατεξοχή μεταφυσικό πνεύμα, που πετούσε από γκρεμό σε γκρεμό, προχωρούσε πιο πέρα από το υμνολόγιο των τυράννων στο χώρο της ελευθερίας, όπου έβλεπε τον άνθρωπο να αποχτάει τη μοναδικότητα του στον αγώνα που στεφόταν με τη νίκη και να πραγματώνεται

εμφανέστατα στο πρόσωπο του η θεϊκή εξουσία; Ο ποιητής, όταν δεν είναι στιχοποιός, μπορεί να εκφράζει τα οποιαδήποτε δόγματα, θρησκευτικά ή πολιτικά, υπηρέτης τους όμως δεν είναι. Είναι ανόητο να βάζει το οποιοδήποτε δόγμα προδιαγραφές στο δημιουργό. Είπα στην αρχή πως ο ελεύθερος άνθρωπος είναι από τη φύση του αιρετικός. Αιρετικός των αιρετικών είναι ο δημιουργός. Κάνει τις δικές του επιλογές και τους δικούς του τρόπους έκφρασης. Αν οι επιλογές κι αν οι τρόποι έκφρασης συμπίπτουν, που σπάνια συμπίπτουν, τότε υπηρετεί το δόγμα όπως το δόγμα ορίζει. Αν δεν συμπίπτουν, καμία δύναμη δεν μπορεί να σταθεί στο δρόμο του και να τον υποχρεώσει ν' αλλάξει πορεία. Για τον πραγματικό δημιουργό ότι απάρτισε ως τα τώρα την ιστορία της πνευματικής ζωής του ανθρώπου δεν μπορεί να αχρηστευθεί. Ότι μπορεί να κάνει είναι να εισάγει κάποιες καινούριες ευαισθησίες, σημαντικές ή ασήμαντες, για να πλουτίσει τα χρωματοσώματα της πνευματικής δημιουργίας. Στο ήθος της δημιουργίας, και επομένως και την καταξίωση της, μετράει η απόλυτη ειλικρίνεια. Αν ο ποιητής είναι ποιητής κι όχι ηθοποιός, είναι άκρως ειλικρινής με τον εαυτό του. Αν είναι στρατευμένος σε όποιες ιδεολογίες, αυτές τις ιδεολογίες θα εκφράσει, γιατί διαφορετικά το έργο του θα είναι κάλπικο. Το θέμα δεν είναι αν είναι στρατευμένος ο δημιουργός, αλλά πως πραγματώνεται το έργο του, τι καινούριες ευαισθησίες φέρνει στην κουλτούρα του τόπου. Η αξιολόγηση δεν πρέπει να καταντά ιδεολογική ή φιλοσοφική αποτίμηση, αλλά στο πως εκφράζεται η πολιτική ή φιλοσοφική ιδέα μέσα στο συγκεκριμένο έργο τέχνης. Η τέχνη, ή οποιαδήποτε, έχει τη δική της αυτοτέλεια και δεν είναι κανενός αλλού θεραπαινίδα.

1982

- *Τα όρια στενεύουν*

Πολλές προϋποθέσεις, από παλιά, τεθήκανε σαν όροι για να πραγματώσει ο άνθρωπος την ελευθερία του. Αν π.χ. κατόρθωνε να νικήσει τη φύση, αν απαλλασσότανε από τις διάφορες

προλήψεις και δεισιδαιμονίες, αν τον διαφώτιζε πέρα για πέρα ο ορθός λόγος. Ακόμη, ελεύθερος θα' νιώθε, αν η επιστήμη με το αγαπημένο της τέκνο, την τεχνολογία, τον απάλλασσε από τα βάναση χειρωνακτική εργασία και του' δίνε πλούσια τα εφόδια για την καλοπέραση του. Τελευταία, κοντά στους άλλους μεσσιανισμούς, προστέθηκε και τούτος αν η κοινωνία, η πολυταξική, μετατραπεί σε αταξική και εξαφανιστούν ορισμένα καρκινώματα, όπως η εκμετάλλευση ανθρώπου από τον άνθρωπο τότε ο άνθρωπος θ' αποκτήσει την πραγματική του λευτεριά. Όλα αυτά τα τελετουργικά ευχολόγια, αν σε κάτι ωφελούν, είναι γιατί μπορούν να κρατούν στο κουτί της Πανδώρας την ελπίδα πως κάπου υπάρχει το τέρμα της ιστορίας της ανελευθερίας κι αρχίζει η μεγαλειώδης περίοδος της πραγματικής ελευθερίας του ανθρώπου, η παραδείσια.

Τα πράγματα, όπως εξελίσσονται, σάμπως να μας οδηγούν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Γινόμαστε σκεπτικιστές, για να μην πω απαισιόδοξοι. Η μορφή που πήρε ο πολιτισμός μας, στο κατώφλι του εικοστού πρώτου αιώνα, φαίνεται να περιορίζει την ανθρώπινη ελευθερία, για να μην πω πως την εκμηδενίζει. Αν ελευθερία είναι να μπορείς να εκφράζεσαι άνετα και γνήσια, να νοιώθεις οικείος με τους συναθρώπους σου, με το κοινωνικό σου περιβάλλον και με την οργανωμένη μορφή του κράτους, αυτού του είδους η ελευθερία τείνει να εκλείψει.

Ως δημιουργοί νιώθουμε πως όσο παν τα όρια της ελευθερίας μας στενεύουν. Όσο κι αν νομίζουμε πως μπορούμε να εκφραστούμε ελεύθερα, η φωνή που βγαίνει από τα σπλάχνα μας δεν είναι δική μας, αλλά φωνή που έρχεται δανεική από κάθε είδους προσηλυτισμό και προπαγάνδα. Το τι πραγματικά γίνεται στις μέρες μας με τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, με τον ανεύθυνο τύπο και με τις διάφορες μορφές οργανωμένης «πνευματικής» και πολιτικής προπαγάνδας είναι αδύνατο να το αποτιμήσουμε, γιατί ζούμε μέσα σ' αυτήν την περιρρέουσαν ατμόσφαιρα και το δέντρο μας κρύβει τη θεά του δάσους. Το ότι ισοπεδώθηκαν ολόκληροι πολιτισμοί με τη γενίκευση ενός ήθους ζωής, που το παρήγαγε η τεχνολογικά ανεπτυγμένη Δύση, το θεωρούμε σαν εντελώς φυσικό, σαν την εξέλιξη του δικού μας πολιτισμού.

Τι θέλω να πω μ' αυτά; Αν ελευθερία είναι ότι δίνεις να' ναι δικό σου και να' χει τις ρίζες του στον τόπο σου, τέτοιας ελευθερίας τα όρια έχουν πολύ στενέψει. Τα όρια της ελευθερίας δεν περιορίστηκαν μόνο στις υψηλές σφαίρες της δημιουργίας, αλλά και στις καθημερινές εκφάνσεις της ζωής μας. Έχει καθιερωθεί ένας κοινός κώδικας συμπεριφοράς, που ισχύει σ' όλα σχεδόν τα πλάτη και μήκη της τεχνολογικά προοδευμένης ανθρωπότητας. Η ιδιαιτερότητα του κάθε έθνους και το τοπικό του χρώμα τείνουν να εκλείψουν. Από τη στιγμή που τυποποιούνται οι τρόποι παραγωγής και οι τρόποι καταναλώσεως, είναι αναπόφευκτο η τυποποίηση να έχει ορισμένα πρότυπα υψηλής τεχνολογίας. Αυτή η μίμηση, αναπόφευκτη εν πολλοίς, στενεύει τα όρια της ελευθερίας του κάθε έθνους και κατ' ακολουθία των πολιτών του. Δεν είναι μόνο πως η τεχνολογικά αναπτυγμένη κοινωνία έλκει σαν μαγνήτης και γίνεται κράχτης για μίμηση είναι και το πώς η επιβίωση μας εξαρτάται απ' αυτή τη μίμηση. Έτσι, αναγκαστικά, υποθηκεύουμε την ελευθερία μας στην αναπόφευκτη σκοπιμότητα. Σιγά σιγά συνηθίζουμε σε μια κατάσταση καθαρού μιμητισμού και δεν αντιδρούμε. Από πάνω έχουμε και την ψευδαίσθηση πως είμαστε ελεύθεροι να συμπεριφερόμαστε όπως μας αρέσει. Αυτή η κατάσταση της εθελοδοουλίας είναι το στίγμα των καιρών μας. Δεν μπορούμε, τουλάχιστο επί του παρόντος, να αρθούμε πάνω από τα τεχνολογικά δημιουργήματα και να γίνουμε διαφεντευτές τους. Φοβάμαι πως αυτή η κατάσταση, που όλοι μας τη θεωρούμε μεταβατική, θα καθιερωθεί μόνιμα ή τουλάχιστο η βασιλεία της θα είναι μακρόχρονη. Το ότι άκουσα μερικές φωνές, το ότι αντιδρούν ορισμένα πνεύματα επιβεβαιώνουν την κατάσταση. Θα αποτελέσουν στο μέλλον σημείο αναφοράς είτε σαν φωνές μιας όχι και τόσο ισορροπημένης εποχής είτε σαν οι πρόδρομοι μιας καινούριας.

Απόρροια της τροπής που πήρε ο πολιτισμός μας είναι και τα πολιτικά συστήματα διακυβέρνησης των κρατών στην εποχή μας. Συνηθίσαμε να χωρίζουμε τα πολιτικά συστήματα σε καπιταλιστικά και σοσιαλιστικά και εμείς που ζούμε στα πρώτα να τους φορτώνουμε όλες τις κακοδαιμονίες και να αποθέτουμε τις ελπίδες μας στα δεύτερα. Θεωρούμε με αλλά λόγια τη μεταπήδηση μας στο σοσιαλισμό σαν πανάκεια των δεινών μας. Βέβαια, αν είχαμε λίγη καλοπροαίρετη διάθεση να δούμε τα πράγματα κάπως

βαθύτερα και προ πάντων δίχως προκαταλήψεις, δε θα κατακεραυνώναμε τα πρώτα και δε θα γράφαμε με διθυράμβους για τα δεύτερα. Μπορούν τα δύο συστήματα να ξεκινούν από διαφορετικές κατευθύνσεις, αλλά και τα δύο έχουν κοινό παρονομαστή. Ο κοινός παρονομαστής είναι ο αφόρητος συγκεντρωτισμός της εξουσίας. Ποτέ στην ιστορία της ανθρωπότητας δε συγκεντρώθηκε τόση πολλά δύναμη σε τόσο λίγα χέρια και ποτέ οι λαοί δεν αφιονίστηκαν τόσο όσο σήμερα, ώστε να νομίζουν πως οι ίδιοι καθορίζουν τη μοίρα τους. Ποτέ στην ιστορία μας δεν είμαστε τόσο αμέτοχοι στη λήψη ουσιαστικών αποφάσεων, καθοριστικών για την ποιότητα της ζωής μας αλλά και για την επιβίωση μας. Αυτός ο συγκεντρωτισμός, προφανής ή αφανής, έχει δημιουργήσει μια εξειδικευμένη ελίτ, ικανή να δίνει λύσεις στις πολύπλοκες, τω όντι, καταστάσεις που έχει ν' αντιμετωπίσει το σύγχρονο κράτος. Αυτοί οι μανδαρίνοι κατέχουν τα μυστικά, σαν εξειδικευμένοι τεχνοκράτες, της οικονομίας και της πολιτικής. Αυτοί καθορίζουν προτεραιότητες και είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να τους εναντιωθεί ο οποιοσδήποτε λαοπρόβλητος ηγέτης. Εκεί που αυτός προβάλλει την εμπειρική του γνώση, αυτοί προβάλλουν την τετράγωνη λογική των αριθμών. Μεταξύ εμπειρίας και επιστημοσύνης ο αγώνας είναι πάντοτε ετεροβαρής και αποβαίνει σε βάρος της πρώτης. Τα πολιτικά συστήματα κατ' επίφαση είναι φιλελεύθερα στο βάθος φλερτάρουν με τον ολοκληρωτισμό. Η δημοκρατία, όπως διαμορφώθηκε για πρώτη φορά στην Αθήνα (όπου υπήρχε μια ισορροπία στην καταξίωση του πολίτη και την ευδαιμονία του κράτους), όπως εξελίχθηκε μέσω του Αγγλοσαξωνικού κοινοβουλευτικού συστήματος και στηρίχθηκε θεωρητικά από τις αρχές της Αμερικανικής και της Γαλλικής επανάστασης, τείνει στις μέρες μας να θεωρείται πολιτικό σύστημα ξεπερασμένο, με πολλές του διαδικασίες τυπικά λειτουργικές χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα.

Το πρόβλημα της ελευθερίας του ανθρώπου, ήταν και είναι καθαρά πολιτικό. Μέσα σ' ένα κόσμο, όπου οι πράξεις μας ασφυκτιούν, όπου οι ίδιοι είμαστε ντυμένοι στην ανωνυμία, θεσμικές πολιτικές μεταβολές είναι όσο ποτέ άλλοτε απαραίτητες. Όμως, οι οποιοδήποτε πολιτικοί σχεδιασμοί πρέπει να γίνονται με επιφύλαξη και φειδώ. Μπορεί οι διάφοροι πολιτικοί μεσσιανισμοί να εξυπηρετούν σκοπιμότητες, να διεγείρουν τις μύχιες του ανθρώπου επιθυμίες και να αναπτερώνουν τις αποσταμένες ελπίδες, αλλά δεν αποβάλλουν

ποτέ τον ουτοπικό τους χαρακτήρα. Και οι πολιτικοί σχεδιασμοί, από την Πλατωνική Πολιτεία, ως την Civitas Dei του Αυγουστίνου κι ως το Μαρξιστικό Σοσιαλισμό δεν μένουν έξω απ' αυτήν την ουτοπία.

Είναι φοβερά δυσοίωνα, αν πάρουμε σαν αξίωμα πως ο άνθρωπος πραγματώνει την ανθρωπιά του μόνο σαν ελεύθερη προσωπικότητα, ή διαπίστωση πως αυτή η ελευθερία στις μέρες μας όλο και γίνεται σπάνιο είδος. Τα ελευθέρα πρόσωπα, οι Ελευθερές φωνές, όλο και γίνονται οι σπάνιες εξαιρέσεις. Οι πιο πολλοί έχουν γίνει παχύδερμοι κι αναισθητοί μπροστά σ' όσα φοβερά γίνονται στις μέρες μας: γενοκτονίες, παραβιάσεις αναφαίρετων δικαιωμάτων τόσο των πολιτών όσο και των κρατών. Άλλοι ενταγμένοι σε προκαθορισμένα πλαίσια, με φοβερά και αυστηρότατα δόγματα, αποστερούν τον εαυτό τους την ικανότητα να κρίνουν και να κατακρίνουν, να αξιολογήσουν και να καταξιώσουν ή όχι τις δικές τους πράξεις και τις πράξεις των άλλων. Αυτή η δογματικά προκαθορισμένη πορεία, καταντά καταλυτική δύναμη, που καταπνίγει κάθε τίμια και ελεύθερη φωνή. Το να κινείσαι, να ζεις, να δημιουργείς σύμφωνα με καθορισμένα πλαίσια, στην πραγματικότητα σημαίνει πως ούτε ζεις ούτε δημιουργείς απλώς επιβιώνεις και γίνεσαι μεταπράτης ιδεών και συνταγών προγεγραμμένων.

Έτσι, μένουν, σα νησίδες στην απέραντη ερημιά, μερικές πραγματικά ελεύθερες φωνές. Αυτοί, οι όντως πνευματικοί άνθρωποι, υψώνονται και αναδεικνύονται σε μεγάλες τραγικές φυσιογνωμίες. Βέβαια, είναι η αιώνια επαναλαμβανόμενη μοίρα των ελευθέρων να είναι μόνοι και τραγικοί. Ταπεινοί, γιατί ξέρουν πως κάθε υποχώρηση ακρωτηριάζει την ελευθερία τους. Αυτές οι γνήσιες φωνές ίσως μείνουν σα δειγματολόγια ενός αιώνα, που ο άνθρωπος, με τα ίδια του τα χέρια, έκτισε τη φυλακή του και όπου, όντας ένοικος σ' αυτή, νομίζει πως είναι ελεύθερος.

- *Η λάμψη της επιφάνειας και η γοητεία του βάθους*

Στη ζωή μας διασκεδάζουμε με μιαν αφάνταστη ποικιλία εκδηλώσεων και εφευρημάτων. Τρώμε και πίνουμε, χορεύουμε και τραγουδάμε. Χαιρόμαστε γιατί νίκησε η ομάδα μας, γιατί έσπασε το ρεκόρ ο αγαπημένος μας αθλητής. Στα πανηγύρια αμολάμε πολύχρωμα μπαλόνια και θαυμάσια βεγγαλικά εκρήγνυνται, σε εξαιρετικούς φωτεινούς συνδυασμούς, και καταυγάζουνε τον σκοτεινό ουρανό. Ολ' αυτά κι άλλα παρόμοια είναι ωραία και ποικίλλουν τη ζωή μας, σπάζοντας τη μονοτονία του καθημερινού μας βίου. Ζούμε τη χαρά της στιγμής. Το παρόν είναι πραγματικό παρόν. Ο χρόνος δεν έχει παρελθόν και ούτε προέκταση στο μέλλον. Λειτουργούν μονάχα οι πέντε μας αισθήσεις. Βλέπουμε, ακούουμε, αγγίζουμε, οσφραϊνόμαστε και γευόμαστε τα αντικείμενα. Καταχωνιάζουμε τη μνήμη και σβήνουμε κάθε μελλοντικό όραμα. Το εφήμερο πάντοτε λάμπει. Θέλει να κάνει αισθητή την ολιγόχρονη παρουσία του και γι' αυτό στολίζεται, όπως κάνει ένα γένος κολεοπτέρων, που λάμπουν από ομορφιά όταν διασταυρώνονται και, αφού διασταυρωθούν, πεθαίνουν.

Πολλές φορές διερωτήθηκα: Είναι καλή αυτή η προίκα της μνήμης ή μήπως είναι αιτία των αμέτρητων συμφορών του ανθρώπου; Δε θα'ταν θαυμάσιο να διέτριβε μέσα σ' ένα έξω από το χρόνο περιβάλλον, χωρίς μνήμη και επομένως χωρίς την αίσθηση του χθες, χωρίς προσδοκία και επομένως χωρίς την αίσθηση του αύριο; Ήταν ανάγκη να προικοδοτηθεί όπως είπα με μνήμη, για να φτιάξει ιστορία, αλλά και να συνθέσει ποίηση, ελεγεία στην τραγικότητα του, όπως οι πιο κάτω περίφημοι στίχοι του Μίμνεμου

« Ημείς δ' οία τε τα φύλλα φύει πολυάνθεμος ώρη έαρως,

*οτ' αιψ' αυγησ' αύξεται ηελίου τοισ' κέλοι π' ηχιον επί χρόνον άνθειςιν ήβη τερπόμεθα, προς
θεών είδοτες ούτε κακόν αυτ' αγαθόν...»*

και η διατύπωση της τραγικότητας του ανθρώπου από τον Σοφοκλή με στίχους που σου προκαλούν ρίγος

Ιώ γενεαί βρότων,

Ως υμάς ίσα και το μηδέν ζώσας αναριθμώ.

Η μνήμη, λοιπόν, οδηγεί τον άνθρωπο στην τραγικότητα του. Μόνον όμως στην τραγικότητα τού; Τι τελικά είμαστε; Είμαστε τίποτε άλλο από μια δέσμη μνήμες; Δίχως αυτή τη μνήμη θα μπορούσε ο άνθρωπος να γράψει ιστορία, να συμπήξει κοινωνίες, να δημιουργήσει πολιτισμό; βέβαια η μνήμη όπου και να την αγγίζεις πονεί. Το παρελθόν είναι πάντοτε επώδυνο. Μόνον με το παρόν μπορείς να διασκεδάσεις. Κι όμως, αυτός ο φοβερός πόνος του παρελθόντος ορίζει και καθορίζει την ανθρώπινη ύπαρξη. Τελικά, το μεγαλείο του ανθρώπου είναι η μνήμη του, η μήτρα της τραγικότητας του. Η αίσθηση ότι πριν απ' αυτόν τόσοι άλλοι έζησαν, πόνεσαν και χάρηκαν, η αίσθηση ότι το παρόν δεν είναι ξεκάρφωτο, αλλά την ύπαρξη του την οφείλει στο παρελθόν και την επιβίωση του στο μέλλον, ότι στην ουσία δεν υπάρχει παρόν, γιατί συνθλίβεται μέσα στις άλλες δύο διαστάσεις του χρόνου, ολ' αυτά συνιστούν την τραγικότητα του. Το παρόν υπάρχει μόνον ως σημείον. Αν δεν υπήρχε αυτό το σημείο, αυτή τη στιγμή, δε θα μπορούσαμε να βιώσουμε το παρελθόν κι ούτε να προΐδεασθούμε το μέλλον. Κι εδώ ευρίσκεται μια άλλη πληγή της τραγικότητας του ανθρώπου. Ενώ μόνον δια του παρόντος μπορεί να συλλάβει την ουσία της ύπαρξης του, αυτό το παρόν διολισθαίνει διαρκώς. Η λάμψη του παρόντος είναι πυροτέχνημα, που μόλις εκραγεί σβήνει. Ο άνθρωπος βαδίζει κουβαλώντας διαρκώς, ως φορτίον, το παρελθόν του, τόσο το ατομικό όσο και το συλλογικό. Αν, όπως το καθετί, ο άνθρωπος έχει επιφάνεια και βάθος, το παρόν είναι η επιφάνεια της ύπαρξης του και το παρελθόν το βάθος του. Μπορεί να ζούμε τη χαρά και την απαστράπτουσα ομορφιά της επιφάνειας. Αυτή όμως η χαρά και η λάμψη είναι εφήμερη. Στην ουσία ζούμε με το βάθος μας, που φυσικά δε λάμπει, αλλά μας οδηγεί στα μύχια της ύπαρξης, που πέρατα δεν έχει. Αυτό το βάθος είναι φοβερός γητευτής. Μας ελκύει σαν μαγνήτης στη σκοτεινάγρα των βυθών και μας αναγκάζει να βουλώνουμε τα' αυτιά μας και να κλείνουμε τα μάτια μας, γιατί μας είναι αχρείαστα στην εις βάθος κάθοδον. Το παρελθόν δε μας ελκύει με τη μαγεία του αλλά με τη γοητεία του. Αυτή η γοητεία δεν ευφραίνει τις αισθήσεις μας ευφραίνει οδυνηρά την όλη μας ύπαρξη. Σκέφτομαι τι θα ήταν ο άνθρωπος χωρίς το παρελθόν του. Ένα ασήμαντο άνευ νοήματος όν, περιπλανώμενο σ' ένα κλειστό κύκλο ζωής. Το ότι όμως υπάρχει παρελθόν, δεν υπάρχει κύκλος ύπαρξης, αλλά συνέχεια. Ο άνθρωπος δεν είναι ένα ξεκομμένο όν, αλλά ο τελευταίος κρίκος μιας συνέχειας, που η αρχή καλύπτεται από το γνώφο του μυστηρίου. Αυτό με κάνει να νιώθω πως δεν είμαι ορφανός,

αλλά έχω προγόνους είμαι κι εγώ μέλος μιας χορείας ανθρώπων. Έτσι, αυτός ο γοητευτικός πόνος της τραγικότητας μου μεταβάλλεται σε χαρμολύπη, λύπη για το εφήμερον και χαρά, γιατί είμαι έκθετος. Όταν φυσικά αναφέρομαι στον άνθρωπο και τους προγόνους, δεν υπονοώ γενεαλογικά δέντρα. Αναφέρομαι στην ιστορική ζωή με όσα αυτή μπορεί να σημαίνει. Και βασικά στα έργα των ανθρώπων: στο πρώτο πέτρινο μαχαίρι, στις πασσαλοκαλύβες, στον Παρθενώνα, στον ουρανοξύστη του Empire Building. Αλλά και στην πρώτη φωνητική άρθρωση, στον Όμηρο, στον Αισχύλο, στον Σαίξπηρ. Ακόμη στις ζωγραφιές της Αλταμίρας, στις τοιχογραφίες της Κνωσού, στον Greco, στον Πικάσο. Νιώθω πως όλ' αυτά είναι δικά μου, μου τα έχουν κληροδοτήσει. Δε θα υπάρχω, αν ολ' αυτά κάποια στιγμή εξαφανιστούν.

Αυτή η τραγική γοητεία του παρελθόντος επενεργεί λυτρωτικά στην προσδοκία του μέλλοντος. Επειδή υπάρχει το παρελθόν, πρέπει να υπάρχει και το μέλλον. Το παρόν είναι μια στιγμιαία γέφυρα που ενώνει το παρελθόν με το μέλλον. Στο στιγμιαίο παρόν συνειδητοποιούμε το δεσμό του ανθρώπου με το παρελθόν, αλλά και την αζαχτίνωση του στο μέλλον. Κι εδώ έγκειται το μεγαλείο του ανθρωπίνου παρελθόντος. Κάθαρση υπάρχει μόνον με την υπέρβαση του χρόνου. Η υπέρβαση μετατίθεται στους οραματισμούς του μέλλοντος. Με τον οραματισμό μπορεί να πραγματοποιηθεί άλμα πέραν από το χρόνο, στο άπειρο και άχρονο, στην αιωνιότητα. Έτσι το παρελθόν δια του παρόντος εκχύνεται στο μέλλον και εκείνο πορεύεται προς το ατελεύτητο.

Πάντοτε, όταν κάνω αυτές τις σκέψεις, αναλογίζομαι το σήμερα. Κάθε εποχή διαλυτική κόβει τους δεσμούς με το παρελθόν και δεν αποβλέπει προς το μέλλον. Περιορίζεται μονάχα στο παρόν. Εκλαμβάνει το παρόν ως δεδομένο ότι τα πράγματα του παρόντος υπάρχουν αφ' εαυτών. Δεν αναλογίζεται πως ότι υπάρχει είναι κατάληξη άλλων, που κερδήθηκαν με πόνο και κόπο, με ιδρώτα και αίμα πολύ. Η ιερότητα του παρελθόντος περιφρονείται. Έτσι, ορισμένοι ηθικοί κώδικες, που διαμορφώθηκαν στην διάρκεια των αιώνων και αποτελούσαν συνεχτικούς δεσμούς στην κοινωνία, αγνοούνται και περιφρονούνται. Πολύ περισσότερο, δεν υπάρχει όραμα μέλλοντος. Το πώς αυτή η ύπαρξη, που λέγεται άνθρωπος,

θα νικήσει τη φθορά του χρόνου και θα επιζητήσει την αιωνιότητα. Τέτοιες εποχές στερούνται μεταφυσικής και περιορίζουν τον άνθρωπο στην κοσμική του διάσταση. Έρχεται στο νου μου εκείνη η θεϊκή συμβουλή προς την Μάρθα « Μάρθα, Μάρθα, μεριμνάς και τυρβάζεις περί πολλά, ενός δ' εστί χρεία». Αν ο άνθρωπος αποβλέπει προς την ενότητα με τους άλλους, με τον πολιτισμό που δημιούργησε, τα πολλά δε χρειάζονται. Διασπών τον εαυτό του και κόβουν τους δεσμούς με το χθες και το αυριόν. Ότι μένει είναι η τύρβη περί τα πολλά. Δημιουργεί διαρκώς, όχι για να προσθέσει τον δικό του κρίκο στην αλυσίδα της ιστορίας, αλλά για να ποικίλλει την επιφάνεια, εφόσον μ' αυτήν τέρπεται. Από το μεγαλείο του τραγικού διολίσθησε στο επίπεδο του αξιολύπητου. Γιατί η φιλοσοφία του «φάγωμεν, πίωμεν αυριόν γαρ αποθανούμεν» είναι η έσχατη πτώση του ανθρώπου. Τέτοιος, περίπου, είναι ο άνθρωπος της εποχής μας.

5.4. Κριτικές-Παρουσιάσεις έργων του

Λόγω της σπουδαιότητας και της ιστορικής σημασίας των έργων του, συχνά γίνεται αναφορά στα έργα του, ποιητικά και δοκιμιακά, από δημοσιογράφους και φίλους του από το στενό του περιβάλλον σε εφημερίδες και περιοδικά. Ακολουθούν αποκόμματα⁵⁰ από μερικά, τα οποία μας έχουν δοθεί από την οικογένεια του Κυριάκου Πλησή.

ΕΠΙ - ΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Χρόνια πολλά δάσκαλε

ΘΡΗΝΗΤΙΚΟ συναξάρι της πικρής χώρας Κύπρος, Γραφή οδύνης, Το τραγούδι της αδελφίδης, Χαράγματα, Ερωτας του Σώματος, η σημαντική ποιητική κομιδή του Κυριάκου Πλησή. Το δοκιμιογραφικό του έργο, από τα πιο ενδιαφέροντα της νεοελληνικής γραμματείας. Χθες το βράδυ, το Σπίτι της Κύπρου στην Αθήνα τον τίμησε για τα εβδομηντάχρονά του. Πλήθος οι μαθητές, οι φίλοι, οι εκτιμητές του έργου του. Συγκινητικές οι ομιλίες για το δάσκαλο, τον επιθεωρητή, τον ποιητή και δοκιμιογράφο. Ο λόγος πετούσε ψηλά και έφτανε μέχρι τη σκλαβωμένη Ακανθού, την πατρίδα του. Κυριαρχικά παρούσα και η μνήμη της δουθής πολιτείας, της Αμμοχώστου, άρρηκτα συνδεδεμένης με τη ζωή του. Εκεί τελείωσε το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου, στο οποίο μετά τις πανεπιστημιακές του σπουδές εργάστηκε ως καθηγητής, υποδιευθυντής και γυμνασιάρχης. Γενιές πέρασαν από τα χέρια του. Οι μνήμες όλων άριστες και η αναφορά σ' αυτόν πάντα με ευγνωμοσύνη. Η παρουσία του στην έδρα μια άνοιξη και φως. Αργότερα ως επιθεωρητής έδωσε άλλη διάσταση στο λειτούργημα, ιδιαίτερα με τις συμβουλές και τις εισηγήσεις του προς τους νέους φιλόλογους. Λαμπρός φιλόλογος και εξαιρετος λόγιος, ένιωθε επαρκής και φίλος προς τους συναδέλφους του, ποτέ ανταγωνιστικός. Μετά την αφυπηρέτηση του από την ελληνική εκπαίδευση, πρόσφυγας στην Ελλάδα από το 1975, συνεχίζει την πνευματική του παραγωγή.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ
ΓΕΩΡΓΗ

⁵⁰ Το υλικό έχει προσκομιστεί από την οικογένεια του συγγραφέα.

Είδικότερα ἢ τελευταία συλλογὴ συγκροτεῖ ἓνα συνειδησιακὸ καταστάλαγμα βαθύτερο ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ τὸν πόνο, καταστάλαγμα ὥστόσο μελαγχολικό, μ' ἓνα μαχαίρι, θὰ ἔλεγα, τοῦ πόνου στὸ στῆθος.

...Ὁ ἥλιος πέφτει στὸ πηγᾶδι
ἐπιβιώνει στὸ φιλιατρὸ
παλεύοντας ἀπεγνωσμένα ἠττᾶται
κι ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸ χαῖνον στόμα τῆς
ἀβύσσου.

Τὰ πάντα καταλήγουν στὸ βυθὸ τοῦ πηγადιοῦ
καὶ ἡ λευκότητα τῆς μαργαρίτας
καὶ ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος τοῦ κυκλάμινου.

Τὸ φῶς γεννιέται καὶ πεθαίνει στὸ σκοτάδι.

Ἡ ποίηση τοῦ Κυριάκου Πλησῆ εἶναι, ἀνεξάρ-
τητα ἀπὸ τὴ συγχρονισμένη της τεχνοτροπία, κλα-
σικὴ θὰ ἔλεγα. Ἰσορροπία τὴ χαρακτηρίζει, βάδι-
σμα σταθερό. Ἡ μεγάλη της ἀρετὴ εἶναι ἡ οὐσια-
στικότητα, ἡ ἰσόμετρη (adequate) ἀνταπόκρισή
της στὰ «πράγματα»: ὄχι βέβαια στὰ ἴδια τὰ πράγ-
ματα (τὸ δράμα τῆς Κύπρου δὲν χωρεῖ σὲ κανένα

Κυριάκου Πλησή: «'Όνομα δ' αὐτῆς Μακαρία», ποιήματα.

Πρόκειται για συγκεντρωτική ἔκδοση τῶν ποιημάτων τῶν πέντε, ἀπὸ τὸ 1974, ποιητικῶν συλλογῶν τοῦ συγγραφέα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται στὸ δράμα τῆς Κύπρου, τῆς πατρίδας του. «Πιστεύω», γράφει ὁ συγγραφεὺς στὸ «Εἰσαγωγικὸ κείμενο», «πὼς κάθε γνήσιος λογοτέχνης εἶναι ἐθνικός, ἐκφράζει σὲ δεδομένη στιγμή τοὺς καημοὺς τοῦ τόπου του, τὶς ὀδύνες καὶ τὶς προσδοκίες του». Ἡ ἀντίληψη αὐτὴ —ποὺ ἄλλοῦ ἐπιβεβαιώνεται στὴν ἱστορία τῆς λογοτεχνίας ἄλλοῦ ὄχι— ἔχει βρεῖ τὴν αἰσθητικὴ της ἐφαρμογὴ μὲ στενὴ μὲν σημασία στὶς πρῶτες δύο συλλογές («Θρηνητικὸ συναξάρι τῆς πικρῆς χώρας», 1974, «Γραφὴ ὀδύνης», 1975), μὲ ἀρκετὰ εὐρύτερη στὶς ἀκόλουθες τρεῖς («Τὸ τραγούδι τῆς ἀδελφιδῆς», 1977, «Ὁ ἔρωτας τοῦ σώματος», 1983, «Χαράγματα», 1988). Οἱ δύο πρῶτες στέκουν κοντὰ στὴν τραγωδία τῆς Κύπρου, ἡ πρώτη μάλιστα τὴ δίνει σὲ χαρακτηριστικὴς, λυρικὰ περιγραφικὲς σκηνὲς πεζοῦ λόγου, ἐνῶ ἡ δευτέρη —ποὺ δίκαια τιμήθηκε μὲ τὸ κυπριακὸ Κρατικὸ Βραβεῖο Ποίησης— τὴ βιώνει καὶ τὴν ἐκφράζει συνθετικά, ὡς ἐπίκεντρο λειτουργῶντας κάθε φορὰ ἓνα πρόσωπο, ἓνα πράγμα (τὸ ἄγαλμα, ἡ πέτρα, ὁ γέροντας, τὸ παλικάρι, τὰ παιδιά, ὁ καλόγερος) στὸ ὁποῖο συμπυκνώνεται ἐκρηκτικὰ τὸ βᾶρος καὶ ὁ σπαραγμὸς τῆς συμφορᾶς.

... Τώρα στὸ βράχο κατὰ τὸ νοτιὰ
κοιτάει τὴν ἀτέρμονη θάλασσα
κι οὔτε μπροστὰ βαδίζει οὔτε πίσω.
Μέρα τὴ μέρα ριζώνει στὸ βράχο.

Ἡ προσωπικότερα δημιουργικὴ ἀνάπλαση τῆς πραγματικότητας ἐπιτελεῖται στὶς τρεῖς ὑπόλοιπες συλλογές, ἐντυπωσιακότερα στὴν πρώτη, γνησιότερα στὶς ἄλλες δύο. Ἡ ἀγάπη, ὁ ἔρωτας γιὰ τὴν παν-

έμορφη πατρίδα τήν ἔχει στά δύο πρῶτα ἄσματα τῆς τρίτης συλλογῆς ὀραματισθεῖ ὡς θεά ἀνθρωπόμορφη, θεά ἐρωτική, μέ τονισμένη τῆ σωματικότητά, αἰσθησιακή στήν περίπτωξη, περιώδυνη στό μαρτύριο. Δυσκολεύομαι νά συμμερισθῶ μιὰ τέτοια βίωση, νά νιώσω ἕναν τέτοιον ὀραματισμό ὡς πηγαῖο καί ὄχι ὡς ἀλληγορικό. Ἀντίθετα, πιό κάτω, ἡ πατρίδα σάν ν' ἀποτελεῖ ἕνα κοινό βαθύτερο στρῶμα ζωῆς ἀγαλλόμενης ἢ ὀδυνώμενης μαζί μέ τοὺς ἀνθρώπους τῆς στοὺς ὁποίους εἶναι αἰσθητοποιημένη. Τοῦτο ἐκφράζεται εὐκρινέστερα στήν τέταρτη καί στήν πέμπτη συλλογή —καί αὐτό τὸ νόημα ἔχει, ἂν ἐρμηνεύω ὀρθά, ὁ τίτλος τῆς τέταρτης «ὁ ἔρωτας τοῦ σώματος»: δηλαδή ὁ ἔρωτας τελικά τῆς πατρίδας, ὁ ἀναγεννώμενος στή χαρά περὰ ἀπ' ὄλους τοὺς πόνους καί τοὺς θανάτους.

Πέτρες αἰχμηρῆς καί πέτρες λειῖς
μέ τὰ χρώματα τοῦ ἡλίου
τήν ἄρμη τῆς θάλασσας
μέ τίς ρίζες ὡς τὰ βάθη τῆς ἀβύσσου.

Πλυμένες πέτρες τῆς βροχῆς
καί τοῦ πυραχτωμένου θέρους.

Πέτρες βαριῆς σάν τήν πνιγμένη ἀνάσα
κι ἀνάλαφρες σάν τίς ψυχῆς δικαίων
Βασίλειο τῆς ζωντανῆς ἀφῆς
θρόνοι προγονικοί τῆς μνήμης.

Πέτρες βουβῆς τοῦ πιό μεγάλου πόνου
κι εὐλαοί κήρυκες τῆς ἀφατῆς χαρᾶς.
Ἄψυχες πέτρες πού ἀνασαίνουν
ζωντανῆς πέτρες ἀένα πού πεθαίνουν.

Οἱ πέτρες τοῦ τόπου μας
οἱ πέτρες τοῦ τόπου μας μοίρα κι ἔρωτάς μας.

ποιητικό ἔργο) ἀλλά στή συνθετική τους ἐποπτεία μέσ στή συνείδηση. Ὁ λόγος καί ἡ εἰκόνα, ἡ γενική θεώρηση καί ἡ ἀποκαλυπτική λεπτομέρεια τελοῦν σέ συνεχῆ διαπλοκή ἐμπνευσμένη καί εὐστοχη: λαμπαδιάζει στήν αἰσθησιμότητα τοῦ συλλαμβάνεται μέ τῆ σκέψη, συμπίπτουν ἀλληλοσυμπληρούμενες ἡ νόηση καί ἡ αἰσθητηριακή ἀντίληψη σάν δυὸ ἡμισφαίρια μιᾶς ἀκέριας ἐνότητας. Ἀπόρροια τῶν ἀρετῶν αὐτῶν ἡ ἀπέριττη, ἡ αὐστηρὴ θά ἔλεγα ἀρμονία τῆς αὐτοσυνείδησης καί τοῦ συναισθήματος, τοῦ λόγου κατὰ τῆ νοητική του διάσταση καί τῆς γλωσσικῆς ἔκφρασής του. Εἶναι ἕνα στερεὸ ἔργο, πού ἐνέχει τοὺς συγκλονισμοὺς τῆς τραγωδίας τῆς Κύπρου καί τοὺς ξεπερνᾷ μέ τὴν ἐποπτεία τοῦ πνεύματος καί τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

...Ὅ,τι λησμονήσαμε, ὅ,τι νομίσαμε πῶς χάθηκε
μπροστά μας χρυσάφι ἀπεφθο
κι ὀρθόστητη ἀνεμῶνη.

Ἐπάρχει ἀνάσταση
κόκκινη σημαία θριάμβου
βλασταίνουν λούλουδα ἀπ' τὰ σπλάχνα τοῦ θανάτου.

Ἐ βροχὴ τραγουδᾷ καί χορεύει στὸν κῆπο.

Ε. Ν. ΠΛΑΤΗΣ

«Χαράγματα», Αθήνα 1988

ΠΑΝΤΟΤΕ η ποίηση του Κυριάκου Πλησή είχε απλότητα, συγκίνηση και ειλικρίνεια. Τα λέγε όλα καθαρά, απευθείας, χωρίς περιτριγυρίσματα σε δαιδαλους εκφραστικούς. Το ίδιο παρατηρείται και τώρα στη μικρή συλλογή του (πάντοτε

ήταν φειδωλός στις προσφορές του) που έχει τίτλο «Χαράγματα» (Αθήνα 1988).

Στην πρώτη ενότητα με τίτλο «Χαράγματα σε μαύρο και άσπρο» είναι φανερή η προσήλωση του ποιητή στα χαμένα μας εδάφη — απ' εκεί προέρχεται κι αυτός, ώστε ο πόνος του δεν είναι θεωρητικός. Το θέμα «κήπος» βρίσκεται στο κέντρο πολλών ποιημάτων και κάποτε έμμεσα σε μερικά. Τούτο το σύμβολο θέλει να πει πως το πατριό χρώμα και ο πατριός κοινωνικός χώρος ήταν σαν εύφορος κήπος, ένα είδος «παραδείσου»; Βέβαια το σύμβολο «κήπος» διανθίζεται με λουλούδια, συχνά με τ' όνομά τους, χρώματα και κελαηδίσματα. Ο γονιός, η Κερύνια, το χάσιμο ηρώων της Επανάστασης (που είχε άλλο στόχο, άλλη επένδυση και όχι το σημερινό ερμαφρόδιτο κράτος) τα θύματά της τουρκικής εισβολής με δυο απλές αναφορές στον Αντρέα και στο βιάσμό ενός κοριτσιού αποτελούν τα επίκεντρα της ποιητικής σπουδής του Πλησή. Πικρά αισθήματα, πικρές μνήμες, υποψίες λαθών, το χάσιμο του φωτός.

ΕΡΩΤΙΚΟΣ λόγος η δεύτερη ενότητα με τον τίτλο «Χαράγματα σε νεαρό κορίτσι». Αρκετά συμπυκνωμένος λυρισμός διαχέεται στα λιγότερα αυτά ποιήματα. Μερικά τους φαίνονται σαν στροφή ενός ερωτικού τραγουδιού με τη μορφή μάλιστα των παραλλαγών πάνω σ' ένα θέμα. Τα χαρακτηρίζουν απλές εικόνες, οικείες, που σου ξυπνάνε προσωπικές εμπειρίες.

Ο στίχος ρέει γεμάτος συγκίνηση με ήχους οικείους που διακόπτονται με λίγη έκπληξη από λέξεις της «φιλολογίας» ή της «Βίβλου», οι οποίες προσδίδουν μian άλλη διάσταση και χρωματισμό τόσο στο στίχο όσο και στις ιδέες και αισθήματα.

Γενικά η ποίηση του Πλησή μιλά άμεσα στον αναγνώστη από το πρώτο διάβασμα, χωρίς να σε πλέκει σε διαφορούμενους ή σκοτεινούς συλλογισμούς. Δεν είναι τάχατα απόλυτα άμεσο στην καρδιά και το νου το μικρό ποίημα «Η ομορφιά»:

**Είδα την ομορφιά που άνθισε
οσμίστηκα την ευωδιά που χύθηκε
και είπα:**

Η στιγμή μεταλαμβάνει αθανασία.

ΕΥΘΥΝΗ

Πανεπιστημίου 10 - Ἀθήνα, 106 71 - Τηλ. 3618.705

Μέ
τό νέο του βιβλίο «Μετά τή χρεωκοπία τοῦ
δόγματος» (ἐκδ. Ἀστήρ) ὁ Κυριάκος Πλησῆς,
ὁ νηφάλιος, συγκροτημένος στοχαστής πού
ἐγέννησε ἡ Κύπρος μας, ἀνεβαίνει στήν προ-
φυλακή τῶν διανοητῶν τῆς χώρας μας, τῶν
τόσο λιγοστῶν, πού ἀντιμετωπίζουν θαρρετά
τά ὀξύτερα καί πολύπλοκα ἰδεολογικά, πολι-
τειακά, κοινωνικά καί πνευματικά ζητήματα
τῆς δυσχερέστατης ἐτούτης περιόδου τῆς οἰ-
κουμένης, μετά τήν κατερείπωση τοῦ μαρξι-
στικοῦ δόγματος καί τήν ἀποσάθρωση τῶν
κομμουνιστικῶν δικτατοριῶν πού ἐπέβαλε
στόν αἰῶνα μας — σέ συναγωνισμό ἐγκλημα-
τικό μέ τόν ναζισμό... Μέ γνώση, σοβαρότη-
τα καί διαλεκτική εὐχέρεια ὁ Πλησῆς κρίνει,
συγκρίνει, φωτίζει, ἐπισημαίνει μέ ὑψιστο κρι-
τήριο τήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου καί τήν
ἀξιοπρέπειά του.

Μέσα από τα κείμενα του Πλησή ο άρτιος φιλολογικός οπλισμός, ο βαθύς προβληματισμός, ο γνήσιος ανθρωπισμός κι η αγάπη για τον τόπο μας και τους ανθρώπους του αναβλύζουν σαν το γάργαρο νερό, ακριβώς επειδή αποτελούν βιώματα κι έγνοιες μόνιμες και ειλικρινείς, χωρίς οποιαδήποτε επιτήδευση και τάση για επίδειξη. Ο λόγος του είναι πραγματικά ένα επίτευγμα καλλιέργειας. Παρόλο που καταπιάνεται με τα δύσκολα, ο Πλησής κατορθώνει, εκταμιεύοντας από το διαχρονικό ταμείο της γλώσσας, να είναι σαφής και καίριος στη διατύπωση. Τούτο μαρτυρεί ακριβώς ότι έχει καλά χωνεμένη μέσα του τη γλώσσα και δεν αλιεύει τις λέξεις και φράσεις του προς εντυπωσιασμό. Τούτο, βέβαια, δεν αποτελεί επίτευγμα της στιγμής, αλλά περίσσευμα από τη μελέτη της πλούσιας ελληνικής γραμματείας και από την εσωτερική διεργασία, που κερδήθηκαν έπειτα από συνεχή, σοβαρή και συστηματική προσπάθεια και μόχθο μεγάλο και πολύχρονο.

Όταν σκέφτομαι τήν ἐκπαίδευση στόν εἰκοστό πρῶτο αἰώνα, τρομάζω. Διερωτῶμαι: Θά ὑπάρχει ἐκπαίδευση ὅπως ὡς τά τώρα τή συνηθίσαμε ἢ θά πάρει ἐντελῶς ἄλλη μορφή; Θά ὑπάρχουν ἰδρύματα, ὅπως τά σχολεῖα, μέσα στά ὅποια μάθαμε τά λίγα ἢ πολλά γράμματα, ζήσαμε δώδεκα καί περισσότερα χρόνια μέ συνομήλικούς μας, μέ δασκάλους καί καθηγητές; Θά ὑπάρχουν δάσκαλοι μέ γνώση καί πείρα ζωῆς πού νά βοηθοῦν τούς μαθητές τους νά βροῦν τόν ἑαυτό τους καί τό δρόμο τοῦ βίου τους; "Ὅλ' αὐτά τά ἐρωτήματα δέν εἶναι ρητορικές ἐρωτήσεις, ἀλλά γεννιοῦνται ἀπό τήν τροπή πού ἔχει πάρει ἡ ἐκπαίδευση τίς τελευταῖες δεκαετίες. Ἡ τεχνολογία εἰσέβαλε ὀρμητικά καί τείνει, ὡς παντογνώστης, νά ὑποκαταστήσει κάθε ἄλλη πηγή πληροφόρησης καί γνώσης. Τά Μ.Μ.Ε. ἔχουν πάρει τεράστιες διαστάσεις καί τό διαδίκτυο γίνεται ὁλοένα ἡ κύρια πηγή κάθε εἶδους γνώσης. Ἡ ἔκρηξη τῶν γνώσεων καθιστᾷ ἀδύνατη τήν κατάκτηση τῆς Γνώσης' μέρος γνωρίζουμε, τά πιά πολλά τά ἀγνοοῦμε. Τό σχολεῖο δέν ἔμεινε ἀνεπηρέαστο. Ἀπό παιδαγωγοῦν ἴδρυμα, πού μεριμνοῦσε, κυρίως γιά τή μόρφωση τῶν παιδαγωγουμένων, τήν ἀνάπτυξη τῶν ἱκανοτήτων τους, τήν καλλιέργεια ὀρισμένων ἀξιῶν καί τήν ὁμαλή κοινωνικοποίηση τῶν τροφίμων του, μεταβλήθηκε σ' ἕνα ἐργοστάσιο πού στήθηκε γιά νά παράγει προγραμματισμένα προϊόντα, ἱκανά νά εἰσέλθουν στήν παραγωγή μέ ὅσο τό δυνατό περισσότερα προσόντα. Παιδαγωγοί, ὅπως τούς γνωρίσαμε στό παρελθόν, δέν ὑπάρχουν' κι ἂν ὑπάρχουν θεωροῦνται ἀπολιθώματα τοῦ παρελθόντος. Στή θέση τῶν παιδαγωγῶν εἰσέβαλαν βίαια οἱ προγραμματιστές. Μεγάλος παιδαγωγός δέν εἶναι πιά ἐκεῖνος πού καλλιιεργεῖ ἕνα πνευματικό φυτώριο, μέσα στό ὅποιο βλασταίνουν καί ἀναπτύσσονται κάθε λογῆς εὔσμοα λουλούδια, ἀλλά ἐκεῖνος πού κατέχει καλύτερα τή χρήση τῶν Μ.Μ.Ε. καί τοῦ Διαδικτύου. Στό σχολεῖο οὔτε παράγεται οὔτε διδάσκεται κουλτούρα, ἀλλά σεβρίζονται στεγνές συνταγές γνώσεων. Ἡ παγκοσμιοποίηση, πού μᾶς ἤλθε μέ τήν εἴσοδο τοῦ αἰώνα ὡς δαιμονικό δῶρο, τείνει νά γκρεμίσει, σ' ὄνομα τῆς παραγωγῆς, ὅλες τίς ἐθνικές ἀξίες. Ἀποτελεῖ τήν κατάληξη τῆς ἀπάνθρωπης ροπῆς πού πῆρε ἡ κοινωνία στό δεύτερο ἡμισυ τοῦ αἰώνα πού μᾶς ἄφησε. Ὁ καταναλωτισμός, γιάτί περί αὐτοῦ πρόκειται, ἀπαιτεῖ αὐξημένη παραγωγή καί ἐπηρεάζει καταλυτικά τά ἐκπαιδευτικά συστήματα ὄλων τῶν κρατῶν. Αὐτός ὁ καταναλωτισμός εἶναι βραδυφλεγῆς βόμβα στά θεμέλια τῶν κοινωνιῶν, ἔτοιμη νά ἐκτραγεῖ καί νά ἐξαφανίσει τά ὀλίγα φήγματα πολιτισμοῦ πού μᾶς ἔχουν ἀπομείνει. Ἐκπαιδευτικά συστήματα ἐγκαταλείπονται ἢ τροποιοιοῦνται πρῖν καλά καλά ἐφαρμοστοῦν. Τό κάθε καινούριο σύστημα δέ φέρει τή σφραγίδα κάποιου σοφοῦ παιδαγωγοῦ, ἀλλά τή σφραγίδα εὐφάνταστου ἀλλά ἀπάνθρωπου προγραμματιστῆ.

Αὐτή εἶναι σέ ἀδρές γραμμές ἡ σημερινή ἐκπαιδευτική κατάσταση. Θά μπορέσουν τά κράτη νά ἀλλάξουν τή ροπή τῶν πραγμάτων; Πολύ ἀμφιβάλλω. Ὅμως, σέ τέτοιες στιγμές ἔρχεται στό νοῦ μας ἡ βιβλική ρῆση. "Ὅπου ὑπερπλεονάζει ἡ ἁμαρτία, ὑπερπλεονάζει καί ἡ Χάρις. Μπροστά σέ κάποια ἀδιέξοδα ὁ ἄνθρωπος τείνει νά ἐπιστρέφει στήν πρώτη πηγή' νά ἐπανέρχεται σέ ὀρισμένες

άξίες και όρισμένους θεσμούς μέ τούς όποιους πρόκοψε και έφτιαξε έναν πολύ-πλευρο πολιτισμό. Μέ τήν έλπίδα πώς θά αλλάξει φιλοσοφία ζωής ό άνθρωπος θά αναφερθώ sé τρεις θεσμούς στήν εκπαίδευση στους όποιους πρέπει νά δώσει ιδιαίτερη σημασία και νά τούς αναδομήσει.

1) *Οί προγραμματιστές.* Έχουμε εξοστρακίσει έντελώς από τήν εκπαίδευση τούς «φιλοσόφους-όραματιστές». Έκείνους δηλ. τούς παιδαγωγούς, οί όποιοι συγκεντρώνουν τίς ιστορικές έμπειρίες, πού βλέπουν τόν άνθρωπο ως πολυδιάστατη ύπαρξη, πού όραματίζονται τό μέλλον έρειδόμενοι στό παρελθόν. Αύτοί οί παιδαγωγοί-σχεδιαστές πρέπει άπαραιτήτως νά έχουν άνοιχτά τά μάτια τής ψυχής τους και στό παρόν. Νά βλέπουν πού βαδίζει ή κοινωνία, αλλά όπως δέν πρέπει νά άγνοούν τό παρόν, τό ίδιο δέν πρέπει νά γίνονται ύποχείριοί του. Άξονας τής εκπαιδευτικής τους φιλοσοφίας πρέπει νά είναι ή μόρφωση ολοκληρωμένων προσώπων κι όχι μονοδιάστατων. Ό πολιτισμός υπήρξε πάντοτε ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Αύτόν τόν πολυδιάστατο πολιτισμό πρέπει νά έχουν ύπ' όψη στους σχεδιασμούς τους κι αυτός ό πολιτισμός πρέπει νά άποτελεί τή ραχοκοκαλιά του εκπαιδευτικού συστήματος.

2) *Ό δάσκαλος.* Τή γνώση και τήν πληροφόρηση οί μαθητές μπορούν νά τήν πάρουν πιό άποτελεσματικά και από άλλες πηγές. Ό δάσκαλος μόνον ως ένα όρισμένο σημείο μπορεί νά παρακολουθεϊ τίς εξέλιξεις' πάντοτε θά άσθμαίνει και ίσως νά άπογοητεύεται. Νά γίνει χειριστής μόνον τεχνολογικών έφευρημάτων κι έδω νά σταματάει τό έργο του; Άν είναι έτσι, δέν ύπάρχει μέλλον γι' αύτόν. Τότε ποιός μπορεί νά είναι ό ρόλος του; Πρέπει κι έδω νά γυρίσουμε sé προηγούμενες εποχές. Ό δάσκαλος νά είναι ό ώριμος άνθρωπος πού κοντά του νά μαθητεύει ό νέος, γιά νά μπορεί νά σπάσει τή μοναξιά του, τόν άτομικό του έγκεντρισμό, και νά επικοινωνεί μέ τούς συνανθρώπους του. Γιά νά είναι όμως επιτυχημένος, πρέπει νά είναι ό ίδιος ολοκληρωμένη προσωπικότητα' νά κατέχει, όσο είναι δυνατό, τό γνωστικό αντικείμενο πού διδάσκει, αλλά νά έχει και πλάτύτερη μόρφωση' νά είναι άκεραία ήθική προσωπικότητα χωρίς διάφορα συμπλέγματα. Πέρα άπ' αυτά πρέπει νά ζει τήν εποχή του. Νά γνωρίζει όλες της τίς συντεταγμένες, ώστε νά ναι sé θέση νά επικοινωνεί σωστά μέ τούς μαθητές του. Νά παύσει νά είναι στυγνός επαγγελματίας και νά ξαναβρεί τή θέση του ως φίλος και καθοδηγητής τών μαθητών του. Νά είναι έρωτευμένος μέ τό αντικείμενο τής διδασκαλίας του, αλλά και μέ τούς μαθητές του' αυτός ό παιδαγωγικός έρωσ είναι εκείνος πού καταξιώνει τό έργο του. Νά άσκει έπιρροή περισσότερο μέ τήν προσωπικότητά του παρά μέ τό τί διδάσκει, παρ' όλο πού και τά δύο είναι άξεχώριστα. Μέ άλλα λόγια, νά επανέλθει μέ καινούριο ένδυμα στίς πρώτες πηγές.

3) *Τό σχολεῖο.* Ὁ ρόλος τοῦ σχολείου, ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ, κατέληξε νά εἶναι μονοδιάστατος: νά παρέχει δηλ. γνώσεις καί δεξιότητες καί στήν καλύτερη περίπτωση νά ἐτοιμάζει τόν μαθητή νά μαθαίνει πῶς νά μαθαίνει. Εἶναι αὐτή ἡ μόνη ἀποστολή του; Ἄν ἀναλογιστοῦμε πῶς στό σχολεῖο φοιτοῦν παιδιά ἀπό ἕξι μέχρι, τουλάχιστον, δεκαοκτώ χρόνων καί πῶς αὐτά τά παιδιά εὐρίσκονται στήν πιό κρίσιμη ἡλικία, ὅπου διαμορφώνεται ὁ χαρακτήρας καί γενικά ἡ προσωπικότητά τους, τότε ὁ ρόλος του ὀφείλει νά εἶναι πολυδιάστατος. Τό σχολεῖο ἀποτελεῖ μιὰ μικρή κοινωνία. Ἡ κοινωνία αὐτή πρέπει νά ἐκχυλίζει ἀπό ζωή. Αὐτό σημαίνει πῶς πρέπει νά διοργανωθεῖ μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε οἱ μαθητές νά νιώθουν πῶς ἀποτελοῦν ζωντανές μονάδες αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Νά συνεργάζονται, νά συμπάσχουν, νά συγχαίρονται, νά συλλυποῦνται, νά ἀλληλοβοηθοῦνται καί νά ἀλληλοαγαπιοῦνται. Μέ ἄλλα λόγια, νά σφυρηλατοῦνται ὅλοι

ἐκεῖνοι οἱ δεσμοί, πού δένουν τή μικρή κοινωνία, ὥστε νά προετοιμάζονται κατὰλληλα γιά τήν αὐριανή μεγάλη κοινωνία. Παράλληλα, μέσα σ' αὐτή τή μικρή κοινωνία πρέπει, ἀπαραιτήτως, νά δημιουργοῦνται ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιά νά μπορέσει τό ἄτομο νά ἐκφράσει τόν ἑαυτό του, νά λυτρωθεῖ, γιά νά γίνει ὀλοκληρωμένος ἄνθρωπος. Τό σχολεῖο πρέπει νά εἶναι φυτώριο ἐλευθερίας καί εὐθύνης. Ὅλ' αὐτά εἶναι πέρα ἀπό τήν ἀπλή γνώση καί δέ διδάσκονται ἀλλά βιώνονται. Ἐπομένως, ἂν πρέπει νά ἔχει τό σχολεῖο λόγον ὑπάρξεως στό μέλλον, πρέπει νά ἐπανεύρει τόν προορισμό του, πού δέν εἶναι ἡ διδασκαλία μονάχα καί ἡ μετάδοση γνώσεων, ἀλλά ἡ ἐκκόλαψη καί ἀνάπτυξη θετικῶν βιωμάτων, τά ὁποῖα θά συνοδεύουν τόν μαθητή σ' ὅλη του τή ζωή. Γιά νά γίνει αὐτό, τό σχολεῖο πρέπει νά σφύζει ἀπό καλά ὀργανωμένη ζωή. Αὐτά ὅλα, τά τόσο ἀπλά, παραγνωρίσαμε καί μετατρέψαμε τό σχολεῖο σέ ἐργοτάξιο ξηρῶν γνώσεων. Γιατί, ὅπως λειτουργεῖ σήμερα, ἀποτελεῖ ἕναν ὑποχρεωτικό ἐγκλωβισμό τῶν νέων καθόλου ἀξιέραστο. Ἄν οἱ μαθητές δέν ἀγαπήσουν τό σχολεῖο τους, τό σχολεῖο δέν ἔχει μέλλον. Κι ὅμως, πρέπει νά κρατήσουμε, πάση θυσία, τό σχολεῖο. Γιατί εἶναι ὁ πιό ἀποτελεσματικός θεσμός, γιά νά κοινωνικοποιήσει σωστά τούς νεαρούς μαθητές. Φτάνει μονάχα νά εἶναι, ὅπως εἶπα, σχολεῖο ζωῆς κι ὄχι ἐργοστάσιο παραγωγῆς «σοφῶν» ἀνδρεικέλων.

Κυριάκος ΠΛΗΣΗΣ

5.5. Φωτογραφικό υλικό

Αξίζει να πούμε ότι στο υλικό που έχει συμπεριληφθεί στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη είναι και οπτικοακουστικό υλικό⁵¹. Έχουν δημιουργηθεί στην ιστοσελίδα μας φωτογραφικά άλμπουμ, τα οποία περιέχουν φωτογραφίες που μας δίνουν την αίσθηση ότι παίρνουμε μια μικρή γεύση από τη ζωή του Κυριάκου Πλησή. Πιο κάτω εναποθέτονται ορισμένες από αυτές.

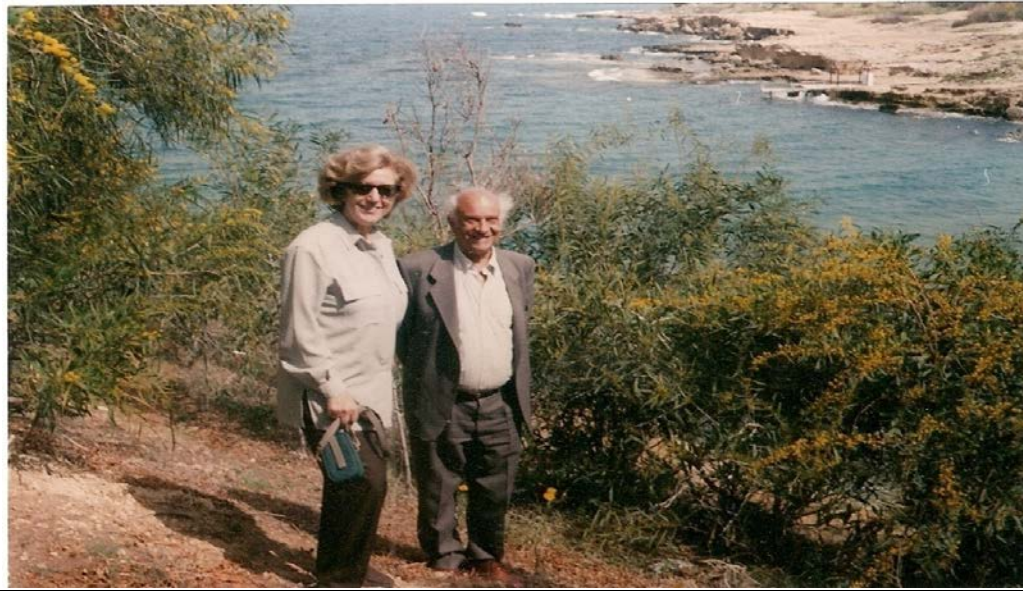

Εκδρομή των τελειοφοίτων μαθητών Αμμοχώστου στην Ελλάδα. Κατάθεση στεφάνι στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη (με τον καθηγητή Αγγλικών Γ.Λοιζίδη)

⁵¹ Το οπτικοακουστικό υλικό μας έχει δοθεί από την οικογένεια του συγγραφέα.

Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών-Ομιλία για τον Κυριάκο Μάτση

Πρωταράς 2000 (Κύπρος), με τη σύζυγο του

Πνευματικό μνημόσυνο του Παντελή Πρεβελάκη, Απρίλιος 2006. (Κ. Τσιρόπουλος, Δημ. Αγγελής, Σ. Καργάκος και Λένα Παππά)

Εκδήλωση για την Αμμόχωστο στο σπίτι της Κύπρου

Στο εξοχικό του, στο Μετόχι Ρη Καπανδριτίου

Χιόνια στην Αττική. Από τα φοιτητικά του χρόνια

Τα τελευταία γενέθλια του στο εξοχικό με τα παιδιά του, 2 από τα εγγόνια και το ξάδελφο Γιάννη Κεχαγιόγλου 22 Απριλίου 2007

5.6. Επιλογικό σημείωμα

Στην παρούσα πτυχιακή, δεν θα ήταν δυνατόν να παρουσιαστεί ολόκληρο το αρχείο των συγγραμμάτων, δοκιμίων και ποιημάτων, του Κυριάκου Πλησή. Ένα μεγάλο μέρος του υλικού έχει περιληφθεί στην ιστοσελίδα που έχει δημιουργηθεί, και είναι αρκετά αντιπροσωπευτικό, ούτως ώστε να γίνει μια σεβαστή προσπάθεια προς τιμή του. Το ευρύ κοινό έχει στη διάθεση του να μάθει πράγματα για τη ζωή και το έργο του, μέσα από όσο αρχειακό υλικό έχει συλλεχθεί.

Το κάθε ένα από τα κείμενα του, μας παρέχει σημαντικότερες πληροφορίες για την εποχή που τον σημάδεψε. Η αγάπη και η αγωνία για την τύχη του νησιού που τον «γέννησε» εκφράζεται ποικιλοτρόπως. Μέσα από την τραγωδία, εμπνεύστηκε και αφέθηκε στο γράψιμο έχοντας αφήσει μια πολύτιμη κληρονομιά που μόνο μεγάλοι δημιουργοί διαθέτουν και είναι σε θέση να εκφράσουν.

Η κάθε μία από τις φωτογραφίες του, μας παρουσιάζει μια ξεχωριστή πλευρά του εαυτού του. Η ύψιστη σημασία της οικογένειας, το συναίσθημα της αδελφικότητας, οι συνεχείς ανησυχίες και προβληματισμοί για την πορεία της Κύπρου είναι φανερά συναισθήματα που πηγάζουν μέσα από την κάθε φωτογραφία ξεχωριστά.

Τελικά συμπεράσματα

Στις μέρες μας ο κόσμος ορίζεται από ταχύτατες δομικές αλλαγές και εξελίξεις στους τομείς της οικονομίας, των τεχνολογιών, της κοινωνίας και του πολιτισμού. Αλλαγές, οι οποίες μετασχηματίζουν την κοινωνία μας σε αυτό που συνήθως αποκαλείται *κοινωνία της πληροφορίας*. Οι διεθνείς εξελίξεις καθιστούν αναγκαία για όλο και περισσότερα άτομα την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, η ποικιλία των οποίων είναι αυτή που θα τους επιτρέψει να προσαρμοστούν στις συντελούμενες αλλαγές. Μέσα σε όλη αυτή τη νέα πραγματικότητα η ψηφιακή βιβλιοθήκη καθίσταται ένας σημαντικός παράγοντας για την αντιμετώπιση των αλλαγών και των εξελίξεων της σημερινής κοινωνίας.

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες έχουν κάνει την είσοδο τους και η επιτυχία τους είναι αδιαμφισβήτητη όπως έχουμε όλοι κατανοήσει από το πέρασμα του χρόνου. Αποτελούν και θα συνεχίσει να αποτελούν, ένα μεγάλο παράγοντα στη διάδοση και ροή της πληροφορία στην εποχή που διανύουμε και ως εκ τούτου στο άμεσο μέλλον της ανθρώπινης γνώσης.

Η ψηφιακή βιβλιοθήκη αποτελεί πρόκληση και ώθηση για την ανάπτυξη της στη σύγχρονη κοινωνία. Αυτή η πρόκληση παρέπεμψε και εμάς στη δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης. Αποτέλεσε μια διαδικασία που μας προσέλκυσε την προσοχή. Παρ' όλα αυτά, η εφαρμογή λογισμικού, η ψηφιοποίηση υλικού και η επιλογή θέματος για τη δημιουργία της σαφέστατα πρέπει να γίνει με ιδιαίτερη προσοχή για καλύτερα αποτελέσματα. Το να γίνει παράληψη σε έστω και ένα από τα συστατικά που συναποτελούν μια Ψ.Β. αυτό δεν θα έχει μια καλή κατάληψη.

Το Wordpress, είναι ένα λογισμικό ανοιχτού κώδικα που με τις πολλές δυνατότητες και την εύκολη χρήση του, μας εξασφάλισε ένα από τα συστατικά που χρειαζόμασταν για την ανάπτυξη της βιβλιοθήκης μας. Η επιλογή του θέματος μας, για τον Κύπριο συγγραφέα Κυριάκο Πλησή, αναδείχτηκε μια καλή απόφαση αφού είχαμε μια σπουδαία συνεργασία με το στενό του

περιβάλλον και ως εκ τούτου υλικό που με τη ψηφιοποίηση του οδήγησε στη διεκπεραίωση της ιστοσελίδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη βιβλιογραφία

Christine, B.L. (1999). What are digital library? Competing visions. Information processing and management, 35, pp. 227-243

Creative Commons, διαθέσιμο από: <http://creativecommons.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010

Dspace, διαθέσιμο από: <http://www.dspace.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010.

Dublin Core Metadata Initiative, διαθέσιμο από: <http://dublincore.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

Eprints, διαθέσιμο από: <http://www.eprints.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

Evergreen, διαθέσιμο από: <http://www.open-ils.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

Fedora Project, διαθέσιμο από: <http://fedoraproject.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010.

Free Software Foundation, διαθέσιμο από: <http://www.fsf.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 24/11/2010.

Greenstone, διαθέσιμο από: <http://www.greenstone.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/10/2010.

Jack London Online Collection, διαθέσιμο από: <http://london.sonoma.edu/>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010.

Keystone Digital Library Suite, Index data, διαθέσιμο από: <http://www.indexdata.dk/keystone/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/02/2011

Koha, διαθέσιμο από: <http://koha.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 22/10/2010

Library of Congress "MARC Standards, διαθέσιμο από: <http://www.loc.gov/marc/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/01/2011

Metadata, διαθέσιμο από: <http://www.metadata.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/01/2011

Saracevic T., Covi, L., "Challenges for digital library evaluation" in D.H. Kraft (ed.) Knowledge innovations: celebrating our heritage, designing out future. Proceedings of the 63rd Annual Meeting, Washington, D.C.: American Society for Information Science.

Open Archives Initiative, διαθέσιμο από: <http://www.openarchives.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 15/10/2010

Witten, I. & Bainbridge, D. (2003). How to build a digital library. San Francisco, CA: Morgan Kaufmann.

Wordpress, διαθέσιμο από: <http://wordpress.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 05/01/2011.

Ελληνική βιβλιογραφία

Γαρουφάλλου, Μ. (2008). Ψηφιακές βιβλιοθήκες και μεταδεδομένα [σημειώσεις μαθήματος]. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας ΑΤΕΙΘ.

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, διαθέσιμο από: www.ekt.gr/content/display, τελευταία πρόσβαση στις 22/11/2010.

Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, διαθέσιμο από: <http://www.elia.org.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/10/2010.

Ελληνομνήμων, διαθέσιμο από: <http://www.lib.uoa.gr/hellinomnimon/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/10/2010.

Ευώνυμος, διαθέσιμο από: <http://www.evonymos.org/>, τελευταία πρόσβαση στις 20/10/2010.

Καλλινίκου, Δ. (2007). Πνευματική ιδιοκτησία & βιβλιοθήκες. Αθήνα: Σάκκουλας.

Κουμάντος, Γ., Πνευματική Ιδιοκτησία, 8η Έκδοση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002.

Μάργαρης, Αθανάσιος Ι. (2006). Δεξιότητες επικοινωνίας [σημειώσεις μαθήματος]. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Πληροφορικής ΑΤΕΙΘ.

Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λιλιάν Βουδούρη», διαθέσιμο από: <http://www.mmb.org.gr>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010.

Μπώκος, Γ. (2001). Εισαγωγή στην Επιστήμη της πληροφόρησης. Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Μυριόβιβλος, διαθέσιμο από: <http://www.myriobiblos.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010.

Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας, διαθέσιμο από: <http://www.opi.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 23/01/2011.

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, διαθέσιμο από: <http://www.snhell.gr/>, τελευταία πρόσβαση στις 21/10/2010.

Ψηφιακές Βιβλιοθήκες Ανοιχτού κώδικα, διαθέσιμο από: http://www.it.uom.gr/project/dl/open_source_dl.php?os_attr=yes/, τελευταία πρόσβαση στις 15/02/2011.